

Vuosikokous-
asiakirjat

Årsmötes-
handlingar

SUOMEN
KANSANOPISTOYHDISTYS

21.9.2010

FINLANDS FOLKHÖGSKOLFÖRENING

Arvoisa lukija

Tähän niteeseen on koottu 21.9.2010 Lapuan kristillisellä opistolla pidettävän Suomen Kansanopistoyhdistyksen vuosikokouksen asiakirjat. Nyt päättyvä toimikausi on jo neljäs, jolle on vahvistettu kaksivuotinen toimintasuunnitelma. Toimintakertomusesitys on laadittu Siikaranta-opistolla 11.6.2008 hyväksytyyn toimintasuunnitelman jäsentelyn mukaisesti. Kertomuksen ensimmäisessä luvussa tarkastellaan lisäksi kansanopistotoiminnan määrällistä kehittymistä sekä eri koulutusalojen opiskelijamäärien että toiminnan rahoituksen kannalta.

Kesällä 2008 tiedettiin jo, että tekeillä ollut vapaan sivistystyön kehittämisohjelma tulee koskettamaan erityisesti kansanopistoja. Yhdistys oli valmistautunut prosessiin perusteellisesti ja määrittänyt sille strategiset tavoitteet yhdessä opistokentän kanssa. Syksyn 2008 aikana tuli selväksi, että opetusministeriön yhtenä tavoitteena on opistoylläpitäjien määrän vähentäminen eli kansanopistokentän ns. rakenteellinen kehittäminen. Päättyneen toimintakauden kertomuksessa onkin kuvattu varsin perusteellisesti KEHO -ohjelman rakentumisen vaiheita ja myös muuta koulutusjärjestelmää koskeneita prosesseja ja niiden vaikutuksia kansanopistotyöhön sekä Kansanopistoyhdistyksen toimenpiteitä. Kertomuksessa on poikkeuksellisen laaja liiteosa, jota kasvattavat erityisesti yhdistyksen KEHO -ohjelmaan ja sen toimeenpanoon liittyvät lausunnot. Yhdistyksen hallinto piti tätä nyt tarkoituksenmukaisena erityisesti siksi, että ko. lausunnot ovat perustuneet erityisen laajapohjaiseen opistokentän kuulemiseen – KEHO -prosessia koskeneisiin neuvotteluihin ja linjauksiin osallistuivat käytännössä kaikki kansanopistot. Yhdistyksen kannanotot tulevat näin myös laajemmin kansanopistoväen tietoon ja toimivat samalla pohjana tiiviinä jatkuvassa KEHO -ohjelmatyössä.

Uusi kaksivuotiskausi on sekä kansanopistojen että Kansanopistoyhdistyksen kannalta tärkeä: rakenteellinen kehittäminen on käynnistynyt, opistojen ylläpitämisluvut tulevat uusittaviksi, rahoitusjärjestelmän kehittämistä tulee jatkaa, yhdistyksen toiminnan painotukset ja resurssit tulee arvioida. Yhdistyksen puheenjohtaja Hannu Salvi kuvaa omassa toimintasuunnitelmaesityksen esipuheessaan mitkä tavoitteet ovat olleet yhdistyksen hallinnon seuraavan kaksivuotiskauden linjausten takana.

Näissä asiakirjoissa ei ole käytetty *haaste* -sanaa (ellei se sitten ole ollut lainaa muusta asiakirjasta), aloitteellisuudesta ja kehittämisestä, työstä ja tavoitteista on kirjoitettu sitäkin enemmän.

Tervetuloa vuosikokoukseen

Jyrki Ijäs
pääsihteeri

ESITYSLISTA.....	3
TOIMINTAKERTOMUS 07/2008 – 06/2010.....	4
TOIMINTAKERTOMUKSEN LIITTEET.....	19
TILINPÄÄTÖSASIAKIRJAT.....	36
ESITYS TOIMINTASUUNNITELMAKSI 07/2010 – 06/2012.....	45
TALOUSARVIOESITYS VUODELLE 2011.....	50

Taitto: Larry Kärkkäinen

Kansi: Markku Böök

Paino: Oriveden Kirjapaino 2010

Julkaisija: Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry

**SUOMEN KANSANOPISTOYHDISTYS – FINLANDS FOLKHÖGSKOLFÖRENING ry:n
VUOSIKOKOUS LAPUAN KRISTILLISELLÄ OPISTOLLA 21.9.2010 klo 15.00**

ESITYSLISTA

1. Vuosikokouksen avaus
2. Kokousvirkaillijoiden vaali
 - 2.1. puheenjohtajat
 - 2.2. sihteerit
 - 2.3. pöytäkirjantarkistajat
 - 2.4. ääntenlaskijat
 - 2.5. vaalivaliokunta
3. Vuosikokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen
4. Esityslistan hyväksyminen työjärjestykseksi
5. Ilmoitusasiat
6. Yhdistyksen toimintakertomus (kaudelta 07/2008 – 06/2010)
7. Yhdistyksen tilinpäätös vuodelta 2009 ja tilintarkastajien lausunto
8. Tilinpäätöksen vahvistaminen ja vastuuvapauden myöntäminen hallitukselle ja muille tilivelvollisille
9. Jäsenmaksun määrääminen vuodeksi 2011
10. Yhdistyksen puheenjohtajan vuosipalkkion ja hallituksen jäsenten kokouspalkkioiden, päivärahojen ja matkakorvausten määrääminen vuodeksi 2011
11. Yhdistyksen toimintasuunnitelman (toimintakausi 07/2010 – 06/2012) vahvistaminen
12. Yhdistyksen talousarvion vahvistaminen vuodeksi 2011
13. Yhdistyksen hallituksen jäsenten vaali (toimikausi 2011 – 2013)
14. Tilintarkastajien vaali vuodeksi 2011
15. Muut hallituksen esittämät asiat
– vaalivaliokunnan asettaminen
16. Kokouksen päättäminen

SUOMEN KANSANOPISTOYHDISTYS - FINLANDS FOLKHÖGSKOLFÖRENING R.Y.

TOIMINTAKERTOMUS 07/2008 – 06/2010 esitys vuosikokoukselle 21.9.2010

1. KANSANOPISTOTOIMINNAN AVAINLUKUJA

- 1.1. Kansanopisto-opiskelu
- 1.2. Suoritteet ja rahoitus
- 1.3. Muut avustukset ja kehittämismäärärahat, opintosetelirahoitus

2. KANSANOPISTOTYÖN KEHITTÄMISEN PAINOPISTEET

- 2.1. KEHO -ohjelma
- 2.2. Tutkintotavoitteinen koulutus
- 2.3. Vaikuttavuus, verkostoituminen ja arviointi

3. TOIMINTAYMPÄRISTÖN HAASTEET JA NIIHIN VASTAAMINEN

- 3.1. Edunvalvonnan ja asiantuntijuuden kehittäminen
- 3.2. Yhdistyksen palveluiden kehittäminen: koulutus, tiedotus ja muut palvelut
- 3.3. Yhdistyksen resurssit

4. KANSANOPISTOYHDISTYS

- 4.1. Jäsenistö, kunniajäsenet, ansiomerkit, muistamiset
- 4.2. Hallinto; vuosikokous, hallitus ja työryhmät
- 4.3. Yhdistyksen talous
- 4.4. Toimisto ja henkilöstö

Liitteet

1. Hallituksen, toimikuntien ja työryhmien kokoonpano 2008 - 2010
2. Edustukset ja jäsenyydet
3. Kansanopistoyhdistyksen järjestämät tilaisuudet ja yhdistyksen edustajien osallistumiset juhlatilaisuuksiin
4. Yhdistyksen KEHO –lausuntoja
5. Svenska sektionen inom Finlands Folkhögskolförening
6. Tilinpäätöksen 31.12.2009 asiakirjat

1. KANSANOPISTOTOIMINNAN AVAINLUKUJA

Suomessa toimi kertomuskauden lopulla yhteensä 89 kansanopistoa. Toimintakaudella vakinaistettiin Kemimaalla toimivan Pohjantähti –opiston ylläpitämislupa. Opetusministeriö peruutti Räisälän kansanopiston ylläpitämisluvan loppuvuodesta 2008. Hengitysliitto Helin ylläpitämän Luovin opiston (aikaisempi Hoikan opisto) toiminta lakkasi keväällä 2009.

1.1. Kansanopisto-opiskelu

Tilastokeskuksen keräämien tietojen¹ mukaan kansanopistojen vapaan sivistystyön opintoihin (pitkät linjat ja lyhytkurssit) osallistui vuonna 2007 kaikkiaan 110.819 opiskelijaa (vuonna 2005 113.416 opiskelijaa), heistä naisia oli 61,2% ja miehiä 38,8%. Tilastokeskus ei ole enää uudistanut vuonna 2004 tehtyä opiskelijoiden ns. profiilitietoja koskevaa tiedonkeruuta. Uuden koulutuslaluokituksen mukaisten opetustuntitietojen mukaan kansanopistojen vapaan sivistystyön opetustunteja oli vuonna 2007 yhteensä 439.787 (vuonna 2005 427.567). Opetustarjonnasta valtaosa (41,6%) oli kulttuurialan opetusta, humanistisen ja kasvatusalan osuus oli 26%. Kansanopistoyhdistys on tehnyt lukuvuosina 2008-2009 ja 2009-2010 omia kartoituksia perusopetuksen lisäopetuksesta, monimuoto-opetuksesta, maahanmuuttajaopiskelijoista sekä avoimen yliopisto-opetuksen järjestämisestä kansanopistoissa. Lisäksi yhdistys pyytää kaikilta kansanopistoilta tiedot niiden kokonaisopiskelijamääristä syyslukukauden alettua.

Yhdistyksen syksyllä 2009 tekemän kyselyn mukaan opistojen pitkäkestoisessa koulutuksessa, vapaan sivistystyön linjoilla ja tutkintotavoitteisessa yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa sekä ammatillisessa lisäkoulutuksessa aloitti lukuvuotensa yhteensä noin 12.250 opiskelijaa (edellisen lukuvuoden alussa em. linjojen opiskelijoita oli yhteensä 11.090, lukuvuoden 2007/08 alussa noin 10.860). Vuosituhannen alussa eli lukuvuonna 2000/01 eri koulutuksissa aloittaneita oli 8.850. Opiskelijamäärän merkittävä kasvu (+27,7%) näiden kymmenen vuoden aikana on aiheutunut ensisijaisesti 2. asteen ammatillisen koulutuksen muuttumisesta kolmivuotiseksi sekä ammatillisen lisäkoulutuksen osuuden kasvusta. Vapaan sivistystyön linjojen opiskelijamäärän kasvu pysähtyi ja kääntyi jopa laskuun kolme-neljä vuotta sitten (4.423 opiskelijaa lukuvuoden 2007/08 alussa), mutta on nyt kahtena viime lukuvuotena lähtenyt voimakkaaseen kasvuun (2008/09 5.057 ja 2009/10 5.934 opiskelijaa). Kehityksen kääntymisen perustuu osin opiskelumahdollisuuksia erityisryhmille avaavan opintotietojen vakinaistamiseen. Viime lukuvuoden lähes 18% kasvuun taas ovat vaikuttaneet nuorten vaikeutunut työmarkkinatilanne ja näin lisääntynyt koulutuspaikkojen kysyntä.

1.2. Suoritteet ja rahoitus

Vapaan sivistystyön osuus kaikkien kansanopistojen yhteenlasketusta valtionosuuteen oikeuttavasta opetustoiminnasta oli vuonna 2009 60% kun se vuonna 2004 oli 64% ja 2002 75%. Vapaan sivistystyön suoritteiden eli opiskelijaviikkojen määrässäkin on tapahtunut muutosta, opiskelijaviikkoja oli vuonna 2002 303.750 ja vuonna 2009 281.460 (laskua 7,3%). Yleissivistävään tutkintoon johtavan koulutuksen osuudet ovat pysyneet suunnilleen ennallaan (perusopetus 6% ja lukio 4%), mutta ammatillisen perusopetuksen ja lisäopetuksen suhteellinen osuus ja suoritettävä määrä kansanopistotyössä ovat uusien koululakien aikana kasvaneet merkittävästi.

Kuvassa 1. esitetään opetusministeriön myöntämän valtionosuuden alaisen koulutuksen jakautuma kansanopistoissa opiskelijaviikoiksi muutettuna vuosina 2002, 2004 ja 2009.

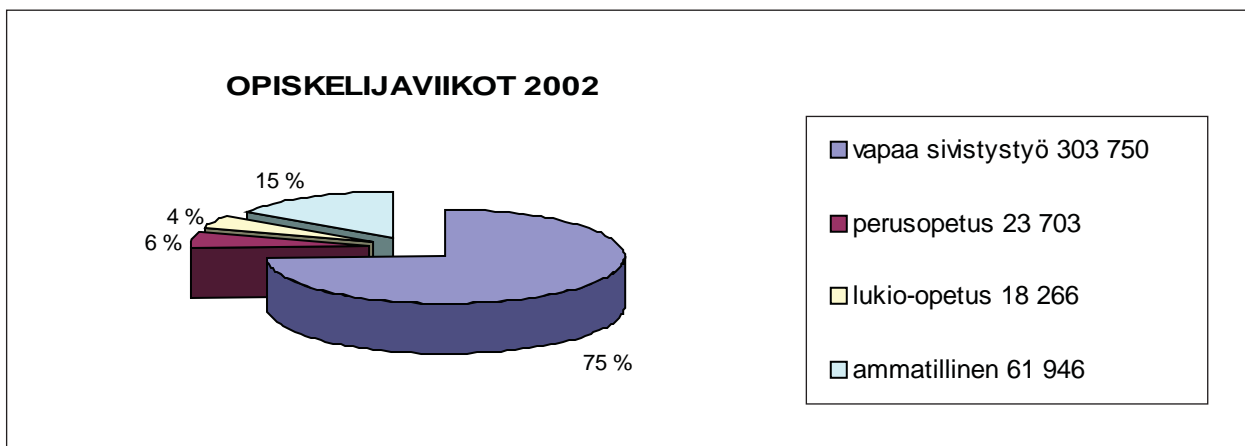
Kansanopistojen vapaan sivistystyön keskimääräinen laskennallinen yksikköhinta (per. opiskelijaviikko) on kertomuskaudella perustunut vuoden 2005 keväällä kerättyihin kustannustietoihin. Yksikköhintoihin on tehty yleiset indeksitarkistukset. Seuraavan kerran yksikköhinnat lasketaan vuoden 2009 toteutuneiden kustannusten pohjalta vuodelle 2012. Opistojen valtionosuuden perustana oleva opiskelijaviikkojen kokonaismäärä ei enää ole sanottavasti kasvanut, vaan päinvastoin vapaan sivistystyön edellisinä vuosina laskenut suoritettävä määrä on aiheuttanut sen, ettei opetusministeriö ole voinut jakaa varattua käyttömäärärahaa kokonaisuudessaan. Suunta kuitenkin kääntyy nyt, kun suoritettävän kasvua aletaan huomioida valtionosuuksia laskettaessa. Muihin koulutusaloihin verrattuna on kansanopistojen vapaan sivistystyön resurssikehitys ollut viime vuosikymmenen aikana negatiivinen. Sen taustalla on ensisijaisesti kansanopistojen vapaan sivistystyön koulutusten kustannuspohjan heikkeneminen. Asiantilaan on kansanopistoliikkeessä kiinnitetty erityistä huomiota, mutta toivottua kansanopistojen ydintehtävän resurssieja vahvistavaa kehitystä ei ole vielä kattavasti tapahtunut. KEHO -ohjelman rahoitusuudistustyön tavoitteeksi otettiinkin vapaan sivistystyön rahoituksen vahvistaminen, tästä tarkemmin toimintakertomuksen luvussa 2.1.

Tutkintotavoitteisen koulutuksen yksikköhinnat ovat seuranneet kustannusten nousua². Toimintakauden aikana on pyritty yhdessä muiden yksityisten koulutusten järjestäjien kanssa turvaamaan kansanopistojen tutkintotavoitteinen koulutustehtävä ja koulutuksen rahoitus sekä oma ohjausjärjestelmä, tästä lähemmin luvussa 2.2.

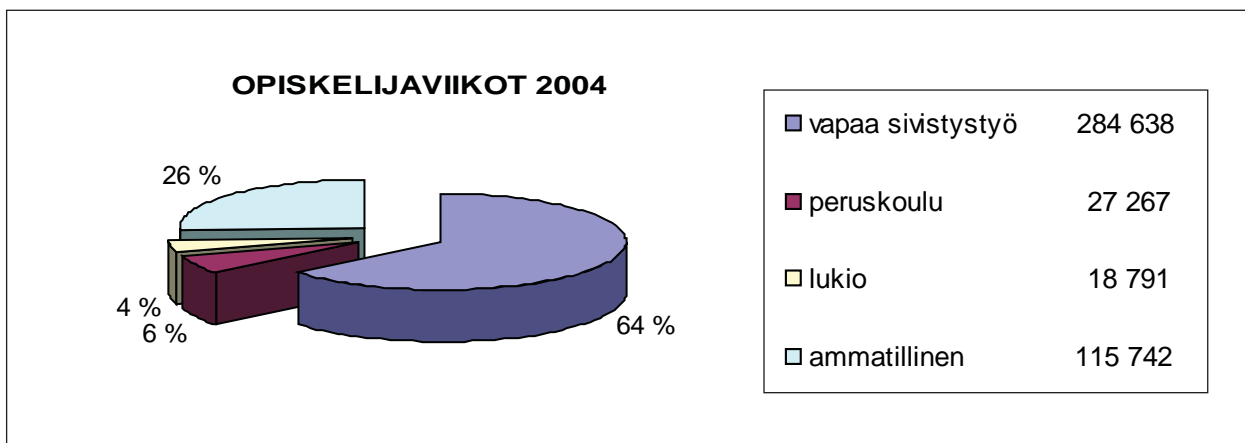
¹ Aikuiskoulutuksen vuosikirja, Opetusministeriön julkaisuja 2009:42

² Opetushallituksen verkkosivuilta (www.opi.fi/info/rahoitus) löytyvät kaikkien koulutusten (ml. ammatillinen lisäkoulutus ja oppisopimuskoulutus) yksikköhintojen määräytymisperusteet ja järjestäjäkohtaiset yksikköhintaraportit

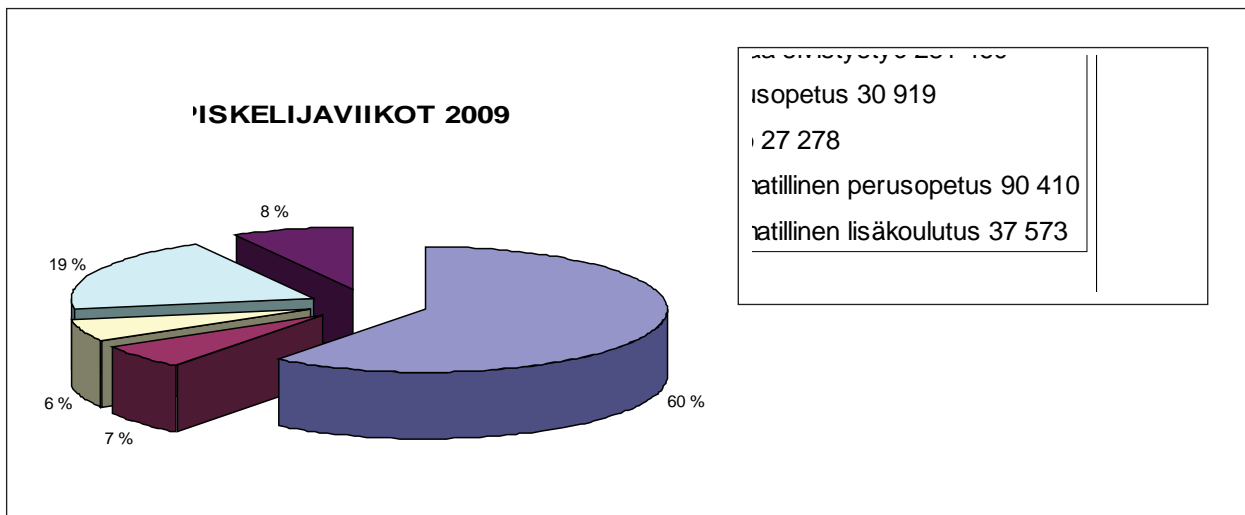
Kuva 1a Vuoden 2002 vahvistettu vos -opiskelijaviikkojen toteuma koulutusaloittain

Kuva 1b Vuoden 2004 vahvistettu vos -opiskelijaviikkojen toteuma koulutusaloittain

Kuva 1c Vuoden 2009 vahvistettu vos -opiskelijaviikkojen toteuma koulutusaloittain

Taulukko 1.

Vapaan sivistystyön valtionosuuden laskennallisen yksikköhinnan kehitys vuosina 1997 - 2005 (vapaa sivistystyö), kansanopiston saaman valtionosuuden määrä opiskelijaviikkoa kohden oli tästä 57%.

vuosi		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
perushinta	€	255,81	261,20	269,27	240,00	243,47	243,95	248,49	248,19
porrastus 20%	€	306,97	313,44	323,12	288,01	292,16	292,74	298,19	297,83
porrastus 75%	€	447,67	457,09	471,22	420,01	426,07	426,91	434,86	434,33
opiskelijaviikot		333 000	254 220	254 220	279 300	277 750	282 360	284 800	287 550

Vapaan sivistystyön uuden rahoituslain mukaiset, vuodelle 2006 vahvistetut yksikköhinnat olivat seuraavanlaiset:

	brutto	kerroin	netto
internaattiviikko ilman porrastusta	254,19 €	x0,57%	144,88 €
eksternaattiviikko (- 20%)	203,35 €	x0,57%	115,90 €
lyhytkurssiviikko (internaatti), +20% porrastus	305,03 €	x0,57%	173,85 €
vammaiskoulutus (internaatti) +25% porrastus	317,74 €	x0,57%	181,11 €
erityisopiston vammaiskoulutus (internaatti) +75%	444,83 €	x0,70%	311,38 €

Vapaan sivistystyön vuodelle 2010 vahvistetut yksikköhinnat (uutena monimuoto-opetus) olivat seuraavanlaiset:

	brutto	kerroin	netto
internaattiviikko ilman porrastusta	287,98 €	x0,57%	164,15 €
eksternaattiviikko (- 20%)	230,38 €	x0,57%	131,32 €
monimuoto-opetus (-40%)	172,79 €	x0,57%	98,49 €
lyhytkurssiviikko (internaatti), +20% porrastus	345,57 €	x0,57%	196,97 €
vammaiskoulutus (internaatti) +25% porrastus	359,97 €	x0,57%	205,18 €
erityisopiston vammaiskoulutus (internaatti) +75%	503,97 €	x0,70%	352,78 €

1.3 Muut avustukset ja kehittämismäärärahat, opintotielirahoitus

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain vuoden 2010 alusta voimaan tulleen 14 §:n muutoksen mukaan oppilaitosten ylläpitäjille voidaan myöntää laatu- ja kehittämisavustuksia, opintoteliavustuksia, oppilaitosten rakenteellista kehittämisohjelmaa tukevia avustuksia sekä ylimääräisiä avustuksia. Valtionavustukset myönnetään valtion talousarvion momentilta 20.30.30.

Laatu- ja kehittämisavustukset

Osana KEHO -ohjelman toimeenpanoa on aiempien kehittämisavustusten pohjalta muodostettu laatu- ja kehittämisrahoitus, joka otetaan asteittain käyttöön vuodesta 2010 lähtien. Tarkoituksena on myöhemmin siirtää laatu- ja kehittämisrahoitus laskennalliseen järjestelmään. Opetusministeriö määritteli avustusten jaon perusteeksi kaikille vapaan sivistystyön oppilaitoksille yhteiset tavoitteet sekä kullekin oppilaitosryhmälle erityiset tavoitteet vuosille 2010–2012 kuultuaan valtakunnallisia järjestöjä. Vuoden 2010 laatu- ja kehittämisavustuksiin varattiin kansanopistoille 950.000 euroa.

Opintoteliavustukset

Opintoteliavustuksista valtionavustusta kokeiltiin kansanopistoissa laajamittaisemmin jo vuonna 2006. Avustuksella oppilaitokset voivat jättää perimättä tai alentaa opintomaksuja sellaisilta kohderyhmiltä, joiden hakeutumista ja pääsyä opintoihin halutaan edistää. Osa avustuksesta voidaan käyttää kohderyhmien aktivoimisesta, opetusjärjestelyistä sekä hakevan ja tukevan toiminnan palveluista aiheutuviin erityiskustannuksiin. Opintoteliavustuksia on myönnetty vuosina 2007–10 seuraavasti:

2007	2008	2009	2010
76 000	1 061 000	1 241 000	1 350 000

Vuoden 2010 ensimmäisessä lisätalousarviossa saavutettiin tavoite, johon kansanopistoliike oli pyrkinyt useampia vuosia. Eduskunta päätti, että ”Vapaan sivistystyön oppilaitoksille osoitetaan lisäystä yhteensä 1,35 milj. euroa siten, että 900.000 euroa käytetään kansanopistojen opiskelijaviikkojen lisäämiseen. Tällä voidaan järjestää 300 peruskoulun päättäneelle vailla jatkokoulutuspaikkaa olevalle nuorelle koulutusta. Lisäksi lisätään 450.000 euroa vastaaviin opintoteliavustuksiin.” Käytännössä tämä merkitsi ns. 100% rahoituksen muodollista toteutumista ja myös aikuisten opintoteliäjärjestelmän ulottamista nuoriin.

Rakenteellisen kehittämisen toimeenpanoa tukevat avustukset

Opetusministeriö on KEHO -ohjelmaan liittyen pyytänyt kansanopistokentältä suunnitelmallista konkreettista tavoitteista ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen kehittämiseksi. Ministeriö varasi kansanopistojen rakenteellisen kehittämisen tukemiseen valtionavustuksia vuonna 2010 yhteensä 250.000 euroa. RAKE -avustuksia myönnettiin kaikkiaan kahdeksalle (8) ns. pilottihankkeelle

Ylimääräiset avustukset

Kansanopistoille voidaan myöntää ylimääräistä avustusta käyttökustannuksiin. Avustus on tarkoitettu luonteeltaan tilapäiseksi avuksi ylimenokaudella erityisesti silloin, kun oppilaitoksella on vaikeuksia käyttökustannusten kattamisessa ja taloudelliset vaikeudet johtuvat joko valtionosuusjärjestelmän muutoksista tai oppilaitoksen toiminnassa tapahtuneista muutoksista, joita ei ole voitu ennakoita. Avustuksiin on osoitettu vuosina 2007–2010 rahoitusta seuraavasti:

2007	2008	2009	2010
425 000	350 000	250 000	250 000

2. KANSANOPISTOTYÖN KEHITTÄMISEN PAINOPISTEET

Siikaranta-opistolla 11.6.2008 pidetyssä vuosikokouksessa hyväksytyssä kaksivuotisessa toimintasuunnitelmassa nostettiin kansanopistoliikkeen yhteisiksi tehtäviksi seuraavat asiat:

1. Kansanopistotyön arvoperustan ja ydintehtävän vahvistaminen ja turvaaminen lainsäädännöllä
2. Kansanopistoliikkeen ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutuksen vahvistaminen
3. Kansanopistojen harjoittaman monialaisen koulutus-tehtävän turvaaminen
4. Kumppanuuksien vahvistamisen muiden koulutuksen järjestäjien kanssa

Tässä toimintakertomuksen luvussa esitetään katsaus siihen, mitkä ovat olleet toimintasuunnitelmakauden keskeisimmät aikuiskoulutuksen ja kansanopistotyön haasteet ja miten ne ja suunnitelman painopisteet on voitu yhdistyksessä ottaa huomioon.

2.1. KEHO -ohjelma

Vapaan sivistystyön kehittämisohjelman (KEHO) valmistelu jatkui loppuvuoden 2008 ja alkuvuoden 2009 ajan osana aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta. Opetusministeri vahvisti KEHO -ohjelman toimeenpanosuunnitelman kesäkuun alussa 2009 ja sitä alettiin toteuttaa kansanopistojen osalta välittömästi. Yhdistys on toiminut aloitteellisesti ja aktiivisesti sekä tiiviissä vuorovaikutuksessa opistokentän kanssa koko KEHO -ohjelmatyön ajan. Yhdistys on laatinut omia selvityksiä, muistioita ja esityksiä KEHO -valmistelutyötä tehneille viranomaisille ja työryhmille sekä ministeriön johdolle ja poliittisille päättäjille. Opistokentän kanssa on työstetty yhteisiä linjauksia ja kannanottoja sekä osallistuttu opistojen ylläpitäjien omien KEHO -vastausten valmisteluun. KEHO -työ on ollut koko toimintakauden aikana yhdistyksen hallinnon prioriteetti. Hallitus on asettanut työtä varten erillisiä työryhmiä ja osoittanut yhdistyksen talousarvios-ta resurssija asiantuntijoiden palkkaamiseen, yhdistyksen toimistossa KEHO -työstä on vastannut pääsihteeri. KEHO –prosessin seurannasta vastasi työvaliokunta, jolle pääsihteeri raportoi valmistelutyön vaiheista. Kaikkiaan voidaan todeta, että edellä kirjatut toimintasuunnitelman painopisteet ovat olleet keskeisesti esillä yhdistyksen KEHO -ohjelmaan liittyneissä linjauksissa ja toimenpiteissä.

Seppo Niemelän Kansanopistoyhdistyksen ja Opinto-keskuseuran toimeksiannosta laatima kansansivistystyön edellytysten kehittämistä koskeva muistio esiteltiin 27.8.2008 Kuurojen kansanopistolla Helsingissä järjestetyssä "Vapaan sivistystyön tulevaisuus" –seminaarissa. Seminaariin osallistui yli 90 eri oppilaitosmuotojen edustajaa ja se oli ensimmäinen KEHO -ohjelmaa käsitellyt valtakunnallinen tilaisuus. Yhdistyksen hallitus totesi, että yhdistyksen oman valmistelutyön aikana saadut vastaukset ja seminaarissa esitetyt eri oppilaitosryhmien kannanotot tukivat Niemelän muistion ehdotuksia ja Kansanopistoyhdistyksen linjauksia.

KEHO -virkamiesryhmän väliraportti valmistui lokakuun alussa ja siinä yhdyttiin monilta osin, kuten oppilaitosten tehtävien ja uuden rahoitusmallin osalta, yhdistyksen sekä kansanopistojen ylläpitäjien KEHO –valmistelutyön

Lajissaan ensimmäinen Kansanopistokokous järjestettiin Lahden kansanopistolla 20.10.2009. Kokouksen pääpuhujana oli opetusministeri **Henna Virkkunen**. Kokouksen yhteydessä järjestettiin myös Suomen Kansanopistoyhdistyksen vuosikokous.

aikana esittämiin näkökohtiin. Yhdistyksen lausuntoon koottiin ja liitettiin eri opistoryhmien näkemyksiä ja siitä käytiin laaja keskustelu Itä-Hämeen opistolla marraskuun lopulla pidetyillä rehtoripäivillä.

Yhdistys oli kannanotoissaan korostanut uusittavien ylläpitämislupien keskeistä merkitystä kansanopistojen vapaan sivistystyön ja sen rahoituksen kehittämisessä. Hallitus totesi, että väliraportin aikuiskoulutuksen kysyntälähtöinen näkökulma ei vastannut yhdistyksen linjauksia vaan sitä tulisi täydentää sivistystehtävän painotuksilla. Seppo Niemelän toimeksiantoa jatkettiin ja hän sai tehtäväksi tuottaa yhdessä ylläpitäjien kanssa sivistystehtävään painottuva, KEHO -ryhmän valitsema painotuksia käsitteellisesti haastava ehdotus. Talven ja kevään 2009 aikana järjestettiin useita kansanopistotyön tavoitteita ja kehittämistä käsitteleviä keskustelutilaisuuksia.

KEHO –työryhmän raportti ja esitykset vapaan sivistystyön kehittämisohjelmaksi 2008-2012 julkistettiin 10.3.2009. Loppuraporttiin sisältyi mm:

- näkemys vapaan sivistystyön tehtävistä, kysynnästä ja kehittämistarpeista
- ehdotukset lainsäädännön, rahoituksen, oppilaitosrakenteen ja ohjauksen uudistamisesta
- toimenpideohjelma vapaan sivistystyön uudistamisesta ja kehittämisestä kaudella 2008-2012

Raportti noudatteli pääosin väliraportin linjauksia, mutta sen konkreettiset esitykset eivät kaikilta osin vastanneet niitä ja ohjelmalle asetettuja odotuksia. Muun muassa rahoituksen osalta esitysten valmistelua tulitaisiin jatkamaan oppilaitosmuotokohtaisesti. Kansanopistojen osalta raporttiin oli kirjattu sekä OPM:n virkamiesten että yhdistyksen esitykset mm. kansanopistojen tehtävän määrittelystä ja ylläpitämislupien sivistystehtävästä. Oppi-

Seppo Niemelän laatima ”Sivistystarve ja kansanopistot” –raportin tulokset esiteltiin Lahden kansanopistossa 20.10.2009 pidetyssä Kansanopistokokouksessa. Raportti synnytti vilkkaan keskustelun, kuvassa rehtori **Kristian Sjöbacka** Evangeliska folkhögskolan i Österbottenista esittää sivistysnäkömystään.

laitosrakenteen uudistaminen eli Rake -ohjelma ajoittuisi vuosille 2009-2012 ja se koskisi raportin esityksen mukaisesti ensisijaisesti kansanopistoja: ”Rakenteellisen kehittämisen ohjelma toteutetaan yhteistyössä Suomen Kansanopistoyhdistyksen ja ylläpitäjien kanssa alueellista ja arvopohjaan perustuvaa kokoamisprosessia tukien.” Lakiesitys tulotaisiin antamaan Eduskunnalle syyskuussa, rahoitusmallin ja kansanopistojen osalta lakia tulotaisiin täydentämään vuoden 2010 syksyllä.

Toimeenpano-ohjelmalle kaavailtu aikataulu oli tiukka ja sekin korosti jatkovalmistelun tärkeyttä. Yhdistyksen omassa lausunnossa pyrittiin siihen, että vapaan sivistystyön kehittämisohjelman ehdotuksia tarkasteltiin rinnan kansanopistotyötä koskevien muiden muutosprosessien kanssa (Vauhti- ja Paras -hankkeet, AKKU –toimenpide-ehdotukset, korkeakoulujen aikuiskoulutus-uudistus). Ratkaisevan tärkeänä pidettiin sitä, että rakenteellisen kehittämisen ohjelma tulee kansanopistojen osalta sovittua rahoitusjärjestelmän uudistamiseen ja siihen liittyvän ylläpitämislupien uusimisen aikatauluun. Vain näin voitaisiin varmistua siitä, että esitetty Rake -ohjelma toteutetaan ylläpitäjien arvo- ja aatetausta huomioiden ja niiden sivistys- ja koulutustehtävien ehdoin sekä vapaan sivistystyön toimintaedellytyksiä vahvistaen.

Vapaan sivistystyön lakiesitys annettiin Eduskunnalle syyskuussa. Lahdessa 20.10.2009 pidetty yhdistyksen vuosikokous vahvisti tavoitteeksi saada lakiesitykseen vielä eduskuntakäsittelyssä kirjattua:

1. Arvo- ja aatetaustaan perustuvan sivistystehtävän keskeisen merkityksen kunkin kansanopiston usein monialaista koulutustehtävää määriteltäessä ja
2. Omaan erityispiirteeseen, sisäoppilaitokseen, perustuvan kokonaisvaltaisen pedagogisen toiminnan, jota voidaan järjestää aikuisopiskelijan tarpeiden ja nykyisten asetusten mukaisella tavalla myös muuten kuin sisäoppilaitosmuotoisesti.

Yhdistys välitti näkemyksensä kaikille eduskuntaryhmille ja jätti lausuntonsa Sivistysvaliokunnalle. Lakiesitys ei enää eduskuntakäsittelyssä muuttunut, mutta yhdistyksen hallinto arvioi esityksen kokonaisuutena (ml. sen perustelut) ja koko valmisteluprosessin hyvin vastanneen uudistustyölle kansanopistoliikkeessä asetettuja tavoitteita.

Pian KEHO -raportin valmistumisen jälkeen ministeriöstä todettiin, ettei jatkovalmistelutyötä voida ”työekonomisista syistä” toteuttaa kaavailussa laajuudessa. Ministeriö tulisi asettamaan ainoastaan tilasto- ja tietopohjatyöryhmän ja vapaan sivistystyön yhteisen rahoitusryhmän. Sen sijaan ministeriö antoi keskusjärjestöille tehtäväksi konkretisoida raportin esityksiä oman oppilaitoskenttänsä kanssa. Niille annettiin myös rakenteellista kehittämistä ja laatu- ja kehittämisrahoituksen asteittaista käyttöönottoa koskevia selvitys- ja valmistelutehtäviä. Ministeriö myönsi keskusjärjestöille avustuksia KEHO –ohjelman valmistelutyöhön, Kansanopistoyhdistys sai tukea myös ylläpitämislupien uusimiseen liittyvään kansanopistojen sivistystehtävän kartoittamiseen ja opistojen hallinto- ja tukipalvelujen keskitettyä tuottamista koskevaan selvitykseen. Järjestöjen ja virkamiesten esityksiä käsiteltiin sitten ministeriön asettamassa (vapaan sivistystyön) Yhteistyöryhmässä syksyn 2009 ja talven 2010 aikana.

Opetusministeriö käynnisti Rake -prosessin jo kesäkuussa 2009 pyytämällä kaikilta kansanopistoilta tilannekatsaukset 1) ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen nykyisestä tilasta, 2) vapaan sivistystyön tehtävien ja kysynnän sekä toimintaympäristön muutosten vaikutuksista, 3) vapaan sivistystyön osuudesta oppilaitoksen toiminnassa ja rahoituksessa sekä 4) meneillään ja vireillä olevista rakenteellista kehittämistä ja yhteistyötä koskevista suunnitelmista. Ministeriö pyysi opistojen ylläpitäjiä laatimaan katsaukset yhteistyössä Kansanopistoyhdistyksen kanssa, ne tuli jättää ministeriölle 31.10.2009 mennessä.

Ministeriön toimeksiannon vuoksi yhdistys teki kesän 2009 aikana kartoituksen, jonka tarkoitus oli tukea opistojen ylläpitäjien vastauksien laatimista. Kartoituksen tuloksia ja vastausluonnoksia käsiteltiin opistojohtoon kuudessa alueellisessa neuvottelussa syyskuun aikana. Kartoitus koski myös uudistettavaa laatu- ja kehittämisrahoitusta, josta yhdistyksen hallitus laati oman vastauksen opetusministeriölle. Kartoitustyöstä vastasivat pääsihteerin kanssa **Tytti Panssar** ja **Lena Långbacka**. Tähän kartoitukseen vastasi ja/tai KEHO –strategianeuvotteluihin osallistui lähes 90% kansanopistoista. Sivistystehtävän kartoittamisesta vastasi Seppo Niemelä ja opistojen hallinto- ja tukipalveluja koskeneesta selvityksestä **Jorma Kallio**.

Opetusministeriö lähetti vastauksensa kansanopistojen ensimmäiseen Rake -kyselyyn tammikuun 2010 alussa ja pyysi samalla kaikkia kansanopistoja tarkentamaan yhteistyösuunnitelmiansa kuvausta. Vapaan sivistystyön toimintaedellytyksien arviointia pyydettiin erityisesti niiltä opistoilta, joissa sen osuus oli alle 2000 opiskelijaviikkoa/vuosi tai alle 50% koko koulutustoiminnasta. Vastaukset pyydettiin 5.3.2010 mennessä, samalla tuli jättää myös rakenteellista kehittämistä koskevat avustushakemukset. Opetusministeriön näkemys kansanopistojen KEHO –prosessin tavoitteista ja kansanopistojen oppilaitosluonteesta täsmentyi alkuvuodesta; johtaja **Marita Savola** totesi Rehtoripäivillä 16.2.2010, että ”ministeriö kannustaa nyt kansanopistoja vahvistamaan toimintaansa myös monialaisina oppilaitoksina”.

Rake –avustuksia myönnettiin huhtikuussa kaikkiaan kahdeksalle ns. pilottihankkeelle (”rakenteellisen kehittä-

misen mallihankkeelle”), lisäksi laatu- ja kehittämisavustuksia myönnettiin kahdelle verkostohankkeelle. Samalla ministeriö ilmoitti, että se tulee asettamaan kansanopistojen Rake –prosessia tukemaan ja analysoimaan selvityshenkilön ja nimeämään hänen tuekseen ohjausryhmän. Kansanopistoyhdistykselle ja Bildningsforumille annetaan lisäksi tähän prosessiin liittyviä selvitys- ja tukitehtäviä.

KEHO -raportin esittämiä ”kansanopistojen merkittäviä rahoitusuudistuksia” oli ministerin vielä kesäkuussa vahvistaman toimeenpano-ohjelman mukaan tarkoitus alkaa valmistella elokuussa. Kansanopistojen rahoitusjaoston ensimmäinen kokous pidettiin kuitenkin vasta 26.11.2009. Jaoston raportti ja esitykset valmistuivat 22.2.2010. Raporttiin liitettiin Kansanopistoyhdistyksen lausuma, joka oli kokonaisuudessaan seuraavanlainen:

KANSANOPISTOJAOSTOLLE

Suomen Kansanopistoyhdistyksen lausuma vapaan sivistystyön toimintaedellytysten vahvistamisesta

Pyydämme, että tämä lausuma liitetään vapaan sivistystyön rahoitusryhmälle annettavaan raporttiin.

Koska kansanopistoilla on lain mukainen velvoite ylläpitää sisäoppilaitosta tulee rahoituksen uudistamisen tukea tätä tehtävää. Jaoston esittämä investointien rahoituksen uudistaminen on toimenpiteenä oikeasuuntainen, mutta kansanopistojen oppilaitostehtävä huomioonottaen riittämätön. Kansanopistoyhdistyksen edustajat katsovat, että poiston huomioiminen yksikköhinnan kustannuspohjassa tulisi rahoittaa käyttömäärärahaa lisäämällä.

Jaoston muista esityksistä toteamme seuraavaa:

- lyhytkurssiopistojen uusi porrastus tulee toteuttaa ylläpitämislupaan kirjattavan erityisen koulutustehtävän kautta,
 - etä- ja monimuoto-opetuksen suorituksen laskentaa tulee laajentaa kansanopistotyön rahoitusjärjestelmää ja koulutuksen kustannuksia paremmin vastaavaksi,
 - kirjeopetus tulee sisällyttää monimuoto-opetuksen rahoitukseen sen järjestämisen pedagogiset erityispiirteet säilyttäen.
- Lisäksi esitämme, että
- yksikköhinnan valtionosuusprosentti tulee nostaa 65%:iin käyttömäärärahaa lisäämällä
 - kehittämisrahoitus tulee saada osaksi valtionosuusrahoitusta - harkinnanvaraisuus ei vastaa lain tarkoitusta ylläpitämisluvan ohjaustehtävästä.

Johtaja Marita Savolan johtama Vapaan sivistystyön rahoitusryhmä jätti raporttinsa opetusministerille 15.3.2010. Raportin uutta rahoituslakia koskeviin esityksiin sisällytettiin sekä kansanopistojaoksen tekemät että myös Kansanopistoyhdistyksen lausuman mukaiset ehdotukset. Valtionosuusprosentin osalta ryhmä esitti kannanottonaan, että ”Kansanopistojen vapaan sivistystyön toimintaedellytyksiä vahvistettaisiin parhaiten nostamalla valtionosuusprosentti 57:stä 65:een.”

Ministeriön edustajat totesivat toukokuun lopulla, että KEHO -raportin luvussa 5.4. esitettyjä kehittämiskohteita kiireellisemmäksi nousee vapaan sivistystyön valtakunnallisen järjestörakenteen kehittäminen. Opetusministeriö pyysi Vapaan sivistystyön yhteisjärjestöltä ja kutakin oppilaitosryhmää edustavalta järjestöltä ”näkemykset ja ehdotukset valtakunnallisen järjestörakenteen ja järjestöjen toiminnan kehittämisestä niin, että ne voisivat nykyistä tehokkaammin vastata yhteistyö-, kv-, edunvalvonta- ja palvelutehtävistään toimintaympäristön muutos ja KEHO -ohjelman toimeenpano huomioon ottaen”. Järjestöjen vastaukset tuli jättää 30.11.2009 mennessä. Yhdistyksen hallitus päätti, että yhdistys toimii aloitteellisesti vapaan kansansivistystyön järjestöyhteistyön vahvistamiseksi ja sen edellytysten selvittämiseksi.

Hallitus antoi lokakuussa konsulttiyhtiö Eera Finland Oy:lle tehtäväksi selvittää onko yhdistyksen nykyisellä toimintamallilla ja henkilöstöllä mahdollisuuksia hoitaa niitä tehtäviä, joita hallitus ja kansanopistokenttä nyt odottavat ja joita KEHO –ohjelma edellyttää. Eera Oy esitti raporttinsa hallitukselle 4.11.2009. Raportti sisälsi arvioita vapaan sivistystyön järjestökentän tilanteesta ja yhdistyksen toimiston toimintakyvystä sekä ehdotuksen etenemisestä. Hallitus päätti raportin perusteella selvittää mahdollisuuksia tiiviimpään yhteistyöhön Kansanvalistusseuran (KVS) kanssa. Samalla se totesi, että Kansanopistoyhdistyksen kannalta ensisijainen tehtävä on opistojen edunvalvonta ja tavoitteena tulee olla sen vahvistaminen. KEHO –prosessissa tulee ottaa huomioon myös muiden oppilaitosryhmien ilmoittama valmius yhteistyöhön (vrt. Kansanopistoyhdistyksen lausunto OPM:lle 27.11.2009, liite 5.). Järjestöyhteistyön kehittämistä kuvataan myös luvussa 3.1.

2.2. Tutkintotavoitteinen koulutus

Kaikki kansanopistojen koulutusalat ovat olleet koko toimintakauden ajan koulutusjärjestelmän muutosprosessien kohteena. Kuntien palvelurakenteen kehittäminen (PARAS -hanke) ja valtionosuusjärjestelmän uudistami-

nen koski suoranaisesti lopulta vain kansanopistojen perusopetusta. Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoaminen (ns. VAUHTI -hanke) edellytti toisen asteen ammatillista koulutusta järjestäviltä kansanopistoilta oman koulutustehtävänsä toistuvaa perustelua, vaikka yksityiset koulutuksen järjestäjät ”vapautettiin” ammattiopistostrategian rakenteellisista tavoitteista. Kolmas koulutusreformi, johon Vanhasen 2. hallituksen hallitusohjelmassa sitouduttiin oli ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus (AKKU). Vapaa sivistystyö jätettiin AKKU -johtoryhmän toimeksiannosta pois, tämä olikin opetusministeriössä yksi keskeinen perustelu vapaan sivistystyön oman KEHO -ohjelmatyön käynnistämiseksi. Neljäs ja julkisuudessa eniten esillä ollut prosessi oli yliopistouudistus, jonka vaikutuksista avoimen yliopisto-opetuksen järjestämiseen on esitetty hyvinkin erilaisia arvioita.

Vuoden 2006 syksyllä käynnistyneen PARAS -hankkeen tavoitteena oli alun perin sisällyttää uuteen, keskitettyyn valtionosuusjärjestelmään myös kaikki toisen asteen koulutukset. Yhdistys korosti omissa lausunnoissaan ja yhdessä muiden yksityisten koulutuksen järjestäjien kanssa vapaata hakeutumisoikeutta ja esitti, että valtionosuudet maksettaisiin edelleen suoraan koulutuksen järjestäjille. Sisäoppilaitoslisän säilyttäminen perus- ja toisen asteen koulutusten yksikköhinnoissa oli edunvalvonnan keskeinen tavoite. Perusopetuksen lisäopetukselle esitettiin omaa, yhteistä ja kustannusperusteista yksikköhintaa.

Vuoden 2010 alussa voimaan tullut valtionosuusuudistus koski lopulta kansanopistojen osalta vain perusopetusta. Kun muu kuin oppilaan oma kunta järjestää perusopetusta on kotikunta lain mukaan velvollinen suorittamaan kotikuntakorvauksen järjestäjälle. Yksityisiä järjestäjiä huolestuttaneesta laskutustyöstä vältyttiin, kun säädettiin, että kotikuntakorvaukset hoidetaan keskitetysti valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta. Uudessa lainsäädännössä lisäopetuksen rahoitus säilyi ylläpitäjäperusteisena, mutta yksikköhinta lasketaan opiston sijaintikunnan perusteella niin kuin aiemminkin. Myös sisäoppilaitoslisä säilyi.

Opetusministeriön asettama työryhmä esitti keväällä 2006, että toisen asteen koulutukseen hakeutumista ja valintaa varten kehitetään sähköinen hakujärjestelmä, jonka avulla nuoret ja aikuiset voivat hakea kaikkeen toisen asteen koulutukseen ja perusopetuksen lisäopetukseen. Lisäopetus jäi kuitenkin uudistetun sähköisen yhteishakujärjestelmän ensimmäisen vaiheen ulkopuolelle keväällä 2008. Yhdistys ja uudistuksesta vastannut Opetushallitus sopivat järjestelmää täydentävästä nettipalvelusta, mutta opistojen mukaan yhteishaun ulkopuolelle jääminen vaikutti Kansanopistokymppien hakijamääriin.

Opetushallitus jatkoi yhteishaun laajentamisen valmistelua – kansanopistojen edustajana työryhmässä oli **Kaisa Lindström** – ja keväällä 2009 sovittiinkin lisäopetuksen sisällyttämisestä yhteishakuun vuonna 2011. Kansanopistokymppit piti liittää sekä varsinaiseen yhteishakuun että sitä täydentävään jälkihakuun järjestäjän toivomuksen mukaisesti. Myös kansanopistojen vapaan sivistystyön linjojen sisällyttämistä yhteishakujärjestelmään esitettiin. Käytännössä toteuttamisvalmis laajennus peruitettiin koska Valtioneuvosto päätti keskittää kaikkien sähköisten palvelujen kehittämisen ”Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisen” SADE -ohjelmaan.

Yhdistys toteutti yhdessä Innolink Oy:n kanssa keväällä 2010 kansanopistokymppien tunnettuutta ja vaikuttavuutta koskeneen selvityksen. Kyselyyn vastaajia (kymppiluokkalaisia, opinto- ja nuoriso-ohjaajia sekä kunnanjohtoa) oli noin 300. 97% heistä oli sitä mieltä, että kansanopistokymppi auttaa nuoria myönteisellä tavalla eteenpäin. Opintosuunnitelmat selkiintyivät valtaosalle oppilaista; ennen kymppiluokkaa suunnitelmia oli 58 prosentilla, kymppivuoden jälkeen yli 90 prosentilla. Oppilaista 86% suosittelee kansanopistokymppin käymistä muille nuorille.

Jo vuoden 2006 keväällä käynnistetyn VAUHTI -hankkeen tavoitteena on muodostaa monialaisten ammattiopistojen verkosto, jolla on kattava ja tarvittaessa joustava koulutustarjonta. Pitkälle erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien toiminta on luvattu turvata, jolloin alueilla voi myös toimia opiskelijamäärältään pienempiä tai koulutustarjonnaltaan suppeampia koulutuksen järjestäjiä. Ministeriön hankkeen aikana lähettämässä ns. Vauhti -kirjeissä on todettu, että ”Osa yksityisistä ammatillisen koulutuksen järjestäjistä muodostaa yhdessä vapaan sivistystyön tai muun koulutustoiminnan kanssa itsenäisinä riittävän vahvan ja toimivan koulutuksen järjestäjäkokoisuuden. Toisaalta on hyviä esimerkkejä myös näiden koulutusmuotojen järjestäjien fuusioista alueellisiin tai muutoin vahvempiin koulutusorganisaatioihin.”

VAUHTI -hanke on edennyt siten, että ministeriön uudet suositukset (*Vauhti* -kirje nro 3.) järjestäjäverkon kehittämiseksi lähetettiin keväällä 2009. Koulutuksen järjestäjiä pyydettiin esittämään 31.12.2009 mennessä suunnitelmat toimenpiteistä koulutuksen järjestäjäverkon kokoamiseksi vuosina 2011- 2012. Ministeriö on ilmoittanut tekevänsä saatujen esitysten ja selvitysten perusteella vuoden 2010 loppuun mennessä tarvittavat linjaukset ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon rakenteellisesta kehittämisestä. VAUHTI -hanke on sovitettu yhteen PARAS -hankkeen kanssa ja se päättyi vuonna 2010 kuitenkin siten, että järjestäjäverkon kokoamista koskevia toimenpiteitä voidaan tehdä vielä vuoteen 2012 asti. Ministeriön taholta on toistuvasti todettu (mm. johtaja **Mika Tammilehto** Kansanopistopäivillä 9.6.2009), että ”kansanopistot menevät VAUHTIIN KEHO edellä.”

AKKU -johtoryhmän väliraportti valmistui kesäkuun lopussa 2008. Uudistuksen valmistelu siirtyi kuuteen jaostoon, jotka oli koottu kolmikantaperiaatteella. Yhdistys piti yhteyttä erityisesti tarjonta-, rahoitus-, etuus- ja maahanmuuttajajaostoihin. Yhdistyksellä oli myös edustus AKKU -johtoryhmän ns. tukiryhmässä. Yhdistyksen AKKU -valmistelun tavoitteita oli mm. saada johtoryhmän esityksiin ammattisivistävän koulutuksen ja työelämän kansalaisuuden käsitteet, opintososiaaliset etuudet tulisi ulottaa kansanopistojen pitkiin koulutuksiin ja kansanopistojen mahdollisuudet maahanmuuttajakoulutuksen ja opinnollisen kuntoutuksen järjestäjinä tulisi kirjata kokonaisuudistukseen.

AKKU -johtoryhmän toimenpide-ehdotukset (toinen väliraportti) jätettiin opetusministerille 6.3.2009. Esitysten johtajatuksiksi nousi nyt ”taantumatalouden ongelmiin vastaaminen aikuiskoulutuksen keinoin”. Kansanopistoliikkeen tavoitteiden osalta oli tärkeää, että myös vapaan sivistystyön oppilaitoksille esitettiin tehtäviä AKKU -ehdotusten toteuttamisessa. Tavoitteiksi asetettiin mm. joustavampi aikuiskoulutustuki, erityisesti työttömien mahdollisuus omaehtoiseen koulutukseen, työelämässä jaksamisen tukeminen ja työurien pidentäminen sekä

maahanmuuttajien, alhaisen peruskoulutuksen saaneiden ja muiden aliedustettujen ryhmien koulutuksen vahvistaminen.

Aikuisopintotuen ja työttömien kouluttautumismahdollisuuksien laajennuksia koskevaa lainsäädäntöä alettiin nopeasti valmistella kun sekä laajaa sosiaaliturvauudistusta valmisteleva SATA -ryhmä että AKKU -johtoryhmä olivat keväällä 2009 sitä esittäneet. Kansanopistoyhdistys esitti, että tuetun koulutuksen piiriin voitaisiin katsoa kuuluvan sellainen vapaan sivistystyön pitempikestoinen ja päätoiminen koulutus, joka

- parantaa opiskelijan työmarkkinaosaamista ja ammatillista pätevyyttä,
- palauttaa ja parantaa opiskelijan työkykyä,
- on ammatillistumista vahvistavaa ja jatko-koulutuksiin ohjaavaa koulutusta.

Syksyllä hyväksytyissä lakiuudistuksissa pitäydettiin kuitenkin tuen laajentamiseen ammatillista osaamista vahvistaviin ja uudistaviin koulutuksiin. Tärkeää kuitenkin oli, että omaehtoinen vapaan sivistystyön koulutus saatiin nyt sekä työttömien koulutusten että aikuisopintotuen piiriin. Ensin mainittujen osalta uudistus astui voimaan vuoden 2010 alusta, aikuisopintotuen osalta 1.8.2010.

Kansanopistot ovat jo usean vuoden ajan vastanneet vähän alle 10% avoimen yliopiston opinnoista maassamme. 12 eniten avointa yliopisto-opetusta järjestävää kansanopistoa vastaa yli puolesta tästä tarjonnasta. Merkittävä osa niiden vapaan sivistystyön linjoista on rakennettu yliopisto-opintojen väyliksi. Sekä avointa yliopisto-opetusta järjestävien kansanopistojen että tarjolla olevien kurssien määrä on selvästi pienentynyt kahden viimeisen lukuvuoden aikana. Yliopistot ovat itse, ensin niiden täydennyskoulutuskeskukset ja omat avoimen yliopiston organisaatiot, lisänneet voimakkaasti osuuttaan avoimen yliopisto-opetuksen järjestämisessä. Uuden yliopistolain mukaan kukin yliopisto määrittelee oman aikuiskoulutusstrategiansa ja avoimen yliopisto-opetuksen organisoimiseen on siksi odotettavissa muutoksia. Yhdistys on jatkanut kansanopistojen avoimen yliopisto-opetuksen kartoittamista ja osallistunut eri seminaareihin ja neuvotteluihin viranomaisten ja avoimen yliopiston foorumin kanssa.

Kauden 07/2008 - 06/2010 toimintasuunnitelmassa asetettiin yhdistykselle tehtäväksi osoittaa ”opinnollisen väli vuoden” merkitys toisaalta jatko-opintojaan pohtivien nuorten ja toisaalta työelämän nivelvaiheissa olevien aikuisten koulutus- ja ammatillisille valinnoille. Samalla todettiin, että kansanopistokymppien ja aikuislukioiden tehtävää tässä koulutuspoliittisessa merkityksessä tulee kehittää ja korostaa. Keskustelu väli vuosista sai uutta vauhtia kun maan hallitus päätti helmikuussa 2009, hallitusohjelman puolivälitarkastelussa, että yhdeksi hallituksen loppukauden painopisteeksi otetaan toiselta asteelta korkeakouluopintoihin siirtymisen nopeuttaminen. Kansanopistoyhdistys toi julkisuuteen ”hyvän väli vuoden” käsitteen ja perusteli sitä opistolaisten omilla kokemuksilla ja eri Pohjoismaista saaduilla tutkimustuloksilla. Hyvästä väli vuodesta todisti myös neljän suomalaisen kansanopiston syksyllä 2008 julkaisema selvitys ”Kansanopistot väylänä korkeakouluun”, joka osoitti, että kansanopistovuosi oli auttanut nuoria löytämään itselleen sopivat jatko-opinnot ja auttanut heitä myös pääsemään tähän opiskelupaikkaan. Näillä nuorilla oli myös ”väli vuoden” aikana kertyneitä opintoja, joita luetaan hyväksi korkeakouluissa ja ammattikorkeakouluissa.

Koulutukseen siirtymisen ja tutkinnon suorittamisen vauhdittamista pohtinut työryhmän jätti muistionsa maaliskuussa 2010. Työryhmä kiinnitti huomiota mm. sähköisten hakupalvelujen toimivuuteen ja ammatillisen koulutuksen (ml. ammattistartit) kehittämiseen. Kansanopistoyhdistys piti omassa lausunnossaan puutteena sitä, että työryhmä ei esityksissään ollut ottanut huomioon perusopetuksen lisäopetuksen merkitystä opintopolkujen rakentajana ja korosti, että ns. kymppiluokilla on keskeinen tehtävä vahvistettaessa nuorten mahdollisuuksia edetä toisen asteen koulutukseen ja sen menestykselliseen läpäisemiseen. Yhdistys esitti, että lisäopetus ja kansanopistojen vapaan sivistystyön ns. nivelvaiheen koulutuslinjat tulisi kiireellisesti saattaa yhteishaun piiriin sähköisen hakujärjestelmähankkeen toisen vaiheen työryhmän laatimien ehdotusten ja sen tekemän valmistelutyön mukaisesti.

2.3. Vaikuttavuus, verkostoituminen ja arviointi

Yhdistyksen toimintasuunnitelman luvussa 2.3. todetaan, että opistojen sivistystehtävän määrittelyn ohella kansanopistotyön (ml. sivistystehtävän) vaikuttavuuden arviointi ja sitä koskevan tiedon kerääminen on toimintakauden keskeinen kehittämiskohde. Muutokset yhdistyksen henkilöstössä ja KEHO -ohjelman valmistelutyön prioriteetit aiheuttivat kuitenkin sen, että sivistystyön vaikuttavuuden arviointityötä ei ole saatu käynnistettyä aiottulla tavalla. Asia on kuitenkin ollut keskeisesti esillä mm. uuden rahoitusjärjestelmän kehittämisessä ja tilasto- ja tietopohjatyöryhmän toimeksiannossa ja se on mukana yhdistyksen oman KEHO -ohjelman työsuunnitelmassa.

Vapaan sivistystyön laatu- ja kehittämisrahoituksen periaatteet ja indikaattorit olivat yksi niistä selvitystehtävistä, jonka keskusjärjestöt saivat ministeriöltä kesällä 2009. Opistotyön laatua ja kehittämistä koskeneessa keskustelussa ja yhdistyksen esityksissä on korostettu sitä, että laatu syntyy kehittämällä. Yhdistys onkin suhtautunut varauksellisesti koko vapaata sivistystyötä koskevan indikaattorimallin ja sille perustuvan laaturahoituksen laatimiseen. Kansanopistojen laatutyö tulee olemaan kesän 2010 Kansanopistopäivien teemana.

Melkein puolet kansanopistoista on järjestäytynyt arvo pohjaisiin opistoverkostoihin, alueellisissa opistojen yhteistyöverkostoissa mukana olevien määrä on yhtä suuri. Koulutusaloilta opistoyhteistyötä tehdään niin ammatillisen kuin yleissivistävän koulutuksen järjestäjien ja opistojen henkilöstön kesken. Yhdistyksen strategiana on ollut tukea ja osaltaan vahvistaa tätä verkostoitumista ja koota kansanopistoja yhteisiin kehittämishankkeisiin - toimintakaudella tällaisia hankkeita olivat mm. opinnollinen kuntoutus, maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden koulutus ja kestävä kehitys. Eri koulutusaloja koskevassa edunvalvonnassa ja tässä luvussa aiemmin kuvatuissa koulutusjärjestelmän muutosprosesseissa on voitu tukeutua opistoverkostojen asiantuntemukseen.

Kansanopistoyhdistys on toimintakaudella vahvistanut yhteistyötään muiden yksityisten koulutuksen järjestäjien kanssa. KEHO -prosessia on valmisteltu ja siihen on osallistuttu yhdessä opintokeskusten, urheiluoopistojen ja settlementtiopistojen kanssa. Kansanopistot ovat edustettuina Yksityisen Opetusalan Liiton (vuodesta 2010 Sivistystyönantajat ry:n) hallituksessa ja sen kaikissa valiokunnissa ja edunvalvontaa koskeva yhteistyö työnantajaliiton kanssa on tullut säännölliseksi.

3. TOIMINTAYMPÄRISTÖN HAASTEET JA NIIHIN VASTAAMINEN

3.1. Edunvalvonnan ja organisaation kehittäminen

Toimintasuunnitelmassa todetaan yhdistyksen edunvalvonnan keskeiseksi tavoitteeksi kansanopistojen ydin-tehtävän ja kansanopistojen koulutuspoliittisen tehtävän tukeminen. Tätä on pidetty johtajatuksena luvussa 2. kuvattuihin koulutusjärjestelmän muutosprosesseihin osallistuttaessa. Yhdistyksen ja kansanopistojen edunvalvontatyön toimintaympäristö on aikuiskoulutuksen hallintoalalla muuttunut monilla tasoilla toimintakauden aikana.

Opetushallituksen organisaatio uudistettiin vuoden 2009 alusta, vapaa sivistystyö ja monikulttuurisuus saivat oman ryhmänsä (yksikkönsä) joka OPH:n organisaatiossa kuuluu yleissivistävään toimintayksikköön.

Opetusministeriön asiantuntijaelimenä toimineen Aikuiskoulutusneuvoston toimeksianto päättyi 31.3.2009. Uudeksi asiantuntijaelimeksi asetettiin Elinikäisen oppimisen neuvosto, joka nyt käsittelee koulutuksen ja työelämän väliseen yhteistyöhön sekä elinikäisen oppimisen edellytyksiin liittyviä kysymyksiä.

Lääninhallitusten ja TE -keskusten aikuiskoulutusta koskevat tehtävät siirtyivät 1.1.2010 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin (ELY). Seudullisen aikuiskoulutuksen kehittämisen strategiavastuu pysyi aluehallinnon muutoksen yhteydessä maakuntien liitoilla.

Opetusministeriön aikuiskoulutuksen tulosalue lopetettiin omana yksikkönä 1.5.2010 ja sen virkamiehet siirrettiin muihin yksiköihin. Päävastuu vapaasta sivistystyöstä annettiin yleissivistävän koulutuksen yksikölle (johtajana Eeva-Riitta Pirhonen). Aikuiskoulutuksesta vastaavia virkamiehiä on nyt myös ammatillisen koulutuksen yksikössä, korkeakoulu- ja tiedeyksikössä ja ministeriön esikunnassa. Aikuiskoulutuksen tulosalueen johtaja Marita Savola jäi eläkkeelle alkukesästä 2010.

Eri ministeriöiden välisessä työn- ja resurssien jaossa päädyttiin siihen, että työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta ml. maahanmuuttajien koulutus hoidetaan edelleen työ- ja elinkeinoministeriössä. Toimintakaudella omaksi kansanopistohankkeeksi nousseen nuorten turvapaikanhakijoiden ja heidän edustajiensa koulutusasiat taas kuuluvat sisäasiainministeriölle.

Kansanopistoyhdistys on eri yhteyksissä esittänyt Vapaan sivistystyön yhteistyöryhmän (YTR) aseman ja resurssien vahvistamista. Aikuiskoulutushallinnon muuttuneen tilanteen takia YTR:ää koskevat yhdistyksen esitykset laajennettiin koskemaan myös talousarvion valmistelua ja rahoitusohjauksen tehtäviä ja arviointia. Yhdistys on myös esittänyt Vapaan sivistystyön yhteisjärjestön (VSY:n) roolin ja tehtävien uudelleenarviointia suhteessa YTR:ään.

Kuten luvussa 2.1. todettiin päätti yhdistyksen hallitus lokakuussa 2009 KEHO –ohjelman toimeenpanoon liittyen, että yhdistys toimii aloitteellisesti vapaan kansansivistystyön järjestöyhteistyön vahvistamiseksi ja sen edellytysten selvittämiseksi. Eera Oy:n raportissa

todettiin, että sekä opistokentän että muiden aikuiskoulutuksen toimijoiden mielestä Kansanopistoyhdistyksen keskeinen tehtävä ja samalla sen nykyinen vahvuus on edunvalvontatyössä, siksi sen edellytyksiä tulisi edelleen vahvistaa myös organisatorisesti. Selvitettyään raportin ehdottamalla tavalla mahdollisuuksia tiiviimpään yhteistyöhön Kansanvalistusseuran (KVS) kanssa yhdistyksen hallitus päätti tammikuussa 2010, ettei KVS:n ja Kansanopistoyhdistyksen yhdistymisen valmistelua jatketa, mutta että mahdollisuuksia sektorikohtaiseen yhteistyöhön pidetään avoimina, erityisesti julkaisutoiminnan yhteisen kehittämisen osalta. Hallitus päätti myös jatkaa konkreettisten yhteistyömahdollisuuksien selvittämistä Opintokeskukset ry:n ja Urheiluopistojen Yhdistys ry:n kanssa ja antoi työvaliokunnalle tehtäväksi valmistella operatiivisen yhteistyön ja yhdistyksen toiminnan vahvistamista.

Yhdistyksen hallitus päätti toukokuussa 2010 valtuuttaa työvaliokunnan valmistelevaan esityksen yhdistyksen toimiston vuoden 2012 loppuun asti yltävästä projektiorganisaatiosta, jolla selvittään KEHO toimenpide-ohjelman edellyttämistä toimista. Työvaliokunta päätti kesäkuussa, että yhdistykseen perustetaan 1.8.2010 - 31.12.2012 väliseksi ajaksi oma KEHO -projektiorganisaatio johon siirretään valtaosa sekä pääsihteerin, suunnittelijatyön että yhdistyksen ruotsinkielisen opistotyön resurssista. Yhdistyksen järjestö- ja palvelutoimintaa vetämään ja kehittämään sekä toimiston esimiestehtäviin päätettiin rekrytoida osa-aikainen henkilö. Yhdistyksen hallitus vahvisti tämän päätöksen.

Finlands svenska folkhögskolförening (FSFF) teki ylimääräisessä vuosikokouksessaan 19.11.2008 aloitteen oman toimintansa organisoimisesta Kansanopistoyhdistyksen jaostona. Kansanopistoyhdistyksen hallitus päätti suhtautua myönteisesti aloitteeseen. Yhdistys oli jo aiemmin vastannut mm. FSFF:n sihteerityöstä. Koska FSFF ei saa omaa toiminta-avustusta OPM:stä on yhdistys vuosittain siirtänyt tai varannut omasta avustuksesta 2.500 euroa FSFF:n hallinnon käyttöön. Kansanopistoyhdistys myös haki ja sai OPH:lta erikseen avustusta ruotsinkieliseen opetustoimen henkilöstökoulutukseen.

Maaliskuussa 2009 päätettiin asettaa oma työryhmä suunnittelemaan yhdistyksen ruotsinkielistä toimintaa. Sen puheenjohtajaksi nimitettiin **Kerstin Romberg** ja jäseniksi valittiin eri ruotsinkielisten alueitten ja Ahvenanmaan kansanopistojen edustajia. Työryhmä on tehnyt toiminnastaan oman kertomuksen. Työryhmä totesi Kansanopistoyhdistyksen organisaation kehittämissuunnitelmista lausunnossaan yhdistyksen hallitukselle 14.1.2010 mm., että

”Ruotsinkielisen toiminnan kannalta on tärkeintä se, miten sen edunvalvonta hoidetaan. Nykyinen tilanne ja yhdistyksen henkilöstön valmiudet ovat turvanneet ruotsinkieliset palvelut samalla kun Kansanopistoyhdistyksen säännöt ovat taanneet ruotsinkielisten opistojen mandaatin yhdistyksen hallinnossa. Kansanopistotyön kokonaisuutta on rikastuttanut se, että ruotsinkieliset opistot ovat voineet tehdä kehittämishankkeita yhdessä suomenkielisten opistojen kanssa. Suomen Kansanopistoyhdistyksen tulee jatkossakin pyrkiä ponnekaasti

huolehtimaan kansanopistojen edunvalvonnasta, myös ruotsinkielisen toiminnan tarpeet huomioon ottaen.”

Toimintasuunnitelmassa todettiin, että yhdistyksen hallitustyöskentelyssä tulee jatkaa ”ministerimallin” mukaista työnjakoa. Hallitus päättikin joulukuussa 2008, että (erillisen) työryhmäorganisaation sijaan painotetaan ministerimallin vahvistaminen. Asiantuntija-alueestaan vastuullisille hallituksen jäsenille annettiin mahdollisuus koota kentän asiantuntemusta ajankohtaisten asioiden tarkastelua varten. Hallituksen oman strategiatyöskentelyn perusteella painopiste- ja vastuualueet määriteltiin vuoden 2009 alussa seuraavasti:

1. Kansanopiston tarkoitus ja tehtävä (Timo Heinola, Teemu Kakkuri, Henrik v. Pfler)
2. Kansanopiston suhde muihin koulutusmuotoihin (Pirkko Hammarén, Markku Hiltunen, Eero Lonkila, Kerstin Romberg)
3. Kansanopisto tasa-arvon luojana (Juha Kaivola, Olli Laurila, Kaisa Lindström)
4. Laatu ja vaikuttavuus (Helena Ahonen, Paula Kuusipalo)
5. Kansanopistojen yhtenäisyys ja näkyvyys (Hannu Salvi, Jari Valtari)

Yhdistyksen toimiston ja palveluorganisaation kehittämistä käsitellään luvussa 3.4.

3.2. Yhdistyksen palveluiden kehittäminen

Koulutus ja kehittämistoiminta

Kansanopistot ja niiden henkilökunta ovat osallistuneet laajasti erilaisiin koulutus-, kehittämis- ja projektihankkeisiin. Opistoverkostojen omat kehittämishankkeet ja koulutustilaisuudet vahvistavat osaltaan kansanopistojen alueellista ja valtakunnallista yhteistyötä. Yhdistyksen järjestämissä tilaisuuksissa (liite 3) oli kertomuskaudella noin 1.500 osallistujaa 84 kansanopistosta.

Opetushallitus on myönsi vuosiksi 2009-2011 yhdistykselle 70.000 euroa opistojohdon täydennyskoulutusohjelmaan (*Valmiuksia kansanopistojen johdolle muutoksen toteuttamiseen*) sekä 44.000 euroa ruotsinkielisen henkilöstön koulutusohjelmaan (*Aktuella bildningsbehov och nya kompetenskrav*), joka tuli toteuttaa yhdessä Bildningsforumin kanssa. Opistojohdon koulutusohjelman strategiakoulutuksen osasta vastasi **Veikko Röntilä** yhdessä **Juha Kaivolan** ja pääsihteerin kanssa, ohjelman mentorointiosan työskentelyä tuki työnhajaaja **Matti Nokela**. Ohjelmaan on osallistunut kaikkiaan noin 40 opistojohtoon kuuluvaa. Strategiakoulutukseen osallistuneista 13 opistosta 11 eteni strategisten valmiustensa kehittämisessä konkreettiselle suunnitelma-asteelle. Ruotsinkieliseen koulutusohjelmaan osallistuneita henkilöitä on ollut kaikkiaan lähes 100.

Opetushallitus myönsi keväällä 2010 yhdistyksen hake- muksen mukaisesti 118.000 euroa *Yhteistyöllä uusiin rakenteisiin* –koulutukseen. Avustus on tarkoitus käyttää yhteistyössä verkosto- ja yhteistyöhankkeita valmistele- vien kansanopistojen ja Opintokeskukset ry:n sekä Urheiluoipistojen Yhdistys ry:n kanssa. Avustuksen käyt- töaika on 1.4.2010 – 31.12.2012.

Ruotsinkielisen toiminnan ohjausryhmä on linjannut, että koulutusohjelmaa jatketaan sekä alueellisina eri oppi- laitosmuotojen yhteisinä koulutuksina, kansanopistojen strategisena mentorointina ja koko kansanopistohenki- löstön koulutuksena yhdessä Bildningsforumin kanssa. Linjatessaan yhdistyksen KEHO –ohjelman painopis- teitä päätti työvaliokunta jatkaa strategiakoulutuksen hankeryhmän (Röntilä-Kaivola-ljäs) toimeksiantoa. Koulutusohjelmat on tarkoitus kytkeä keskeisiltä osiltaan opetusministeriön yhdistykselle osoittamiin KEHO -val- mistelutehtäviin.

Työministeriön aloitteesta vuosina 2006-2008 neljässä kansanopistossa toteutettu ns. NUTUKKA –projekti päät- tyi syksyllä 2008. Projektissa kokeiltiin turvapaikkaa ha- kevien nuorten sijoittamista kansanopistoihin. Projektin hyvien tulosten ja nuorten turvapaikanhakijoiden määrän kasvun takia sisäministeriö esitti kesällä 2008 koulutuk- sen laajentamista. Opintoseteleitä koskevan selvityksen yhteydessä kysyttiin opistojen halukkuudesta ottaa jo turvapaikkapäätöksen saaneita nuoria opiskelijoihseen – halukkaita opistoja oli yli 30. Sisäasiainministeriön edustajat neuvottelivat nuorten, turvapaikkapäätöstä odottavien sijoittamisesta näiden kansanopistojen kou- lutuksiin. Koulutus laajenikin 15 kansanopistoon ja mi- nisteriö esitti, että koulutuksen kehittämistä jatkettaisiin kansanopistojen, Kansanopistoyhdistyksen ja sisäasiain- ministeriön yhteisenä Euroopan pakolaisrahaston (ERF) -hankkeena. Hallitus valtuutti lokakuussa 2008 yhdistyk- sen toimiston laatimaan yhdessä sisäasiainministeriön maahanmuutto-osaston kanssa luonnoksen nuoria tur-

Vuoden 2009 Kansanopistopäivät järjestettiin Peräpohjolan opistolla Torniossa. Päi- vien teemana oli *Kansanopisto rajattomalla rajalla*. Teeman mukaisesti vierailtiin sekä Ruotsin puolella Sverigefinska folkhögskolassa että Pohjantähti-opistolla Keminmaalla, jonka illanvietosta kuva on otettu.

vapaikanhakijoita opiskelijoiksi ja opiston asukkaiksi ot-taville kansanopistoille tarkoitetusta ohjaus-, koulutus- ja arviointiohjelmasta. Euroopan pakolaisrahastolle jätettiin maaliskuussa 2009 82.000 euron hakemus avustuksesta nuorten turvapaikanhakijoiden vastaanottoon liittyvää koulutusohjelmaa varten.

Muuttuneen turvapaikanhakijatilanteen takia hankkeessa mukana olevien kansanopistojen määrä väheni kesän 2009 aikana kuuteen. Sisäasiainministeriö esitti, että hankkeeseen otettaisiin mukaan myös alaikäisten turvapaikanhakijoiden edustajille tarkoitetun koulutuksen kehittäminen. ERF –hankkeen koordinaattoriksi kiinnitettiin jo NUTUKKA -hankkeesta vastannut **Leena Teinilä** ja koulutusohjelmat alkoivat syksyllä 2009. Hankkeen kaikkiaan 10 koulutus- ja verkostotilaisuudessa oli osanottajia – kansanopistojen opettajia, ryhmäkotien ohjaajia ja nuorten edustajia – yli 250. Viimeinen ERF –hankkeen tilaisuus järjestettiin 24.5.2010.

Kansanopistoyhdistys on osallistunut Vapaan sivistystyön yhteisjärjestön koordinoiman VSOP -ohjelman (Vapaan sivistystyön osaaminen ja pätevyys) ohjaamiseen ja suunnitteluun. Ohjelmassa on toteutettu vapaan sivistystyön identiteettiä vahvistavaa koulutustoimintaa sekä PD -ohjelma opetushenkilöstölle. VSOP -ohjelman avulla on pyritty vahvistamaan vapaan sivistystyön henkilöstön mahdollisuuksia tehdä tavoitteellista tutkimustyötä.

Viestintä ja tiedotus

Kansanopistoyhdistyksen ulkoisen viestinnän ja tiedotustoiminnan tavoitteena on kansanopistotyön tunnetuksi tekeminen ja opistojen näkyvyyden parantaminen. Sisäisen tiedotustoiminnan tehtävänä on auttaa opistoja niiden oman tehtävän toteuttamisessa sekä antaa työkaluja opistojen omaan tiedotustoimintaan.

Kansanopisto – Folkhögskolan -lehti

Kansanopisto – Folkhögskolan -lehti on toiminut kansanopistokentän yhdyssiteenä, tiedonvälittäjänä ja identiteetin vahvistajana. Lehti on välittänyt myös tietoa ja käsitystä kansanopistoista ja niiden toiminnasta ulkoisille kohderyhmille.

Kansanopisto – Folkhögskolan -lehden toimituksesta vastannut toimitusneuvosto on kokoontunut kertomuskauden aikana yhdeksän kertaa. Lisäksi on järjestetty yksi sähköpostikokous. Toimitusneuvosto on myös ideoinut yhdistyksen tiedotustoimintaa. Lehden päätoimittaja on Raseborg-opiston rehtori **Jari Valtari**. Toimitusneuvoston jäsenet ovat liitteellä 1.

Vuosi 2008 oli Kansanopisto – Folkhögskolan -lehden juhlavuosi, jolloin lehti täytti 80 vuotta. Lehden kunniaksi järjestettiin 7.10.2008 juhlaseminaari Ravintola Ostrobotnialla Helsingissä. Tilaisuuden teema oli *Sivistyksen sukupolvet*, ja puhujina olivat muun muassa yliopistonlehtori **Sirje Olesk** (Viro) ja Ruotsin Helsingin suurlähetystön ministeri **Anders Ljunggren** (Ruotsi). Seminaariin otti osaa 62 henkilöä 31 eri organisaatiosta.

Yhteistyössä Yleisradion kanssa järjestettiin myös lehden juhlavuoteen liittyen *Sivistys ja mediakansalainen* -seminaari 19.3.2009 Yleisradion Isossa Pajassa. Tilaisuuteen osallistui 68 henkilöä 43 eri organisaatiosta. Lehden juhlaseminaareihin saatiin avustusta Alfred Kordelinin säätiöltä.

Kansanopisto – Folkhögskolan -lehden seminaari ja lukijamatka Tanskaan toteutettiin 13.-16.5.2009. Aluksi järjestettiin Helsingin Evankelisessa Opistossa seminaari, jossa käsiteltiin kansanopistoliikkeen traditiota ja nykypäivän haasteita. Matkalle osallistui 20 henkilöä, ja sille saatiin tukea Vapaan sivistystyön yhteisjärjestöltä ja Suomalais-tanskalaiselta kulttuurirahastolta.

Kansanopisto – Folkhögskolan -lehdestä on ilmestynyt viisi numeroa kalenterivuodessa. Kullakin numerolla on ollut oma kansanopistotyötä heijastava teemansa. Vuosina 2009 ja 2010 lehden kakkosnumerossa on käsitelty laajemmin opiskelijoiden kokemuksia. Tästä numerosta on otettu suurempi painos ja se on jaettu opinto-ohjaajille, työvoimatoimistoille ja maakuntakirjastoille.

Kertomuskauden aikana lehden toimitusneuvoston työn avuksi luotiin oma extranet. Lehden kotisivuille perustettiin myös keskustelufoorumi. Painettu lehti on ilmestynyt sekä pageflip- että pdf-versioina kotisivuilla, jonne se on myös sähköisesti arkistoitu. Lehdestä on tehty 100 kappaletta sidottuja vuosikertoja, jotka on toimitettu opistojen kirjastoille. Lehden markkinointiin suunniteltiin lahjakortti, jota on myyty opistoille.

Lehden painosmäärä on ollut 1 400 kappaletta ja tilausmäärä noin 900 kappaletta. Lehden opistotilaukset nousivat vuonna 2010 edelliseen vuoteen verrattuna 8,4 prosenttia. Lehteä on jaettu lisäksi vaihto- ja vip-jakeluna viranomaisille ja muille yhteistyötahoille sekä tiedotusvälineille noin 250 kappaletta.

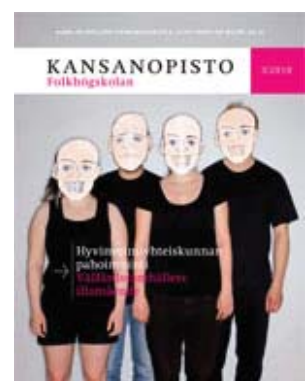
Kansanopisto – Folkhögskolan -lehti on ollut mukana saksalaisen Akademie Klausenhofin koordinoimassa kolmevuotisessa InfoNet Adult Education -projektin kakkosvaiheessa. Hanke on alkujaan syksyllä 2005 alkanut Grundtvig 4 -verkostohanke, joka on eurooppalaisten aikuiskasvatustieteiden ja -julkaisujen yhteistyöfoorumi ja uutispankki. Projektin julkaisee muun muassa kuusi kertaa vuodessa ilmestyvää uutiskirjettä. Hankkeen suomalaiset toimijat (Kansanvalistusseura, Kansalaisopistojen liitto ja European Association for Education of Adults (EAEA) -järjestön suomalainen tiedotustoimisto) ovat pitäneet omia kansallisia kokoontumisia.

Kertomuskauden aikana ilmestyneiden lehtien teemat:

2008 syksy
4/2008 Visiot ja unelmat
5/2008 Oppimisympäristöt

2009:
1/2009 Luovuus ja huominen
2/2009 ”tuu kartalle”
3/2009 Ympäristö ja luonto
4/2009 Liikkuva ihminen
5/2009 Sivistys ja media

2010 kevät:
1/2010 Arvot
2/2010 Sosiaalinen media
3/2010 Hyvinvointiyhteiskunnan pahoinvointi (kuvassa)

Kansanopisto – Folkhögskolan -lehden lukijamatkalaiset Grundtvigs Højskolella Hillerødisissä. Matkalla tutustuttiin lisäksi Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Tanskan Kansanopistoyhdistyksen toimintaan sekä vierailtiin Borups Højskolella Kööpenhaminassa.

Verkkoympäristö ja tietokanta

Yhdistyksen verkkosivut jakautuvat kolmeen pääosaan: kansanopistoista ja niiden opiskelutarjonnasta kertovat sivut, kansanopistoissa työskenteleville tarkoitetut yhdistyksen sivut sekä Kansanopisto-lehden verkkosivusto. Yhdistyksen tietokantajärjestelmän avulla on kerätty opistoilta tietoa muun muassa niiden tarjoamasta koulutuksesta, opistojen henkilöstöstä ja opiskelijatilastoista.

Verkkosivujen ulkoasuun on tehty pieniä muutoksia ja muun muassa kuvitusta on uudistettu. Teknisten uudistusten avulla on helpotettu sivujen käyttöä. Kansanopisto-sivustalle on säännöllisesti päivitetty kansanopistouutisia. Kymppiluokkaportaalin rinnalle käyttöön on otettu maahanmuuttajien koulutusportaali www.kansanopistot.fi/maahanmuuttajille.

Yhdistyssivuille on lisätty medialle -sivusto, jonne on sijoitettu kaikki ajankohtaiset tiedotteet ja pysyvämpi kansanopistoa esittelevä fakta-aineisto.

Yhdistyksen kotisivukäynnit ovat 12.8.2009 – 12.8.2010 välisenä aikana kohonneet 10,6 prosenttia verrattuna 12.8.2008 – 12.8.2009 välisenä aikana tehtyihin käynteihin. Yhdistyksen kotisivutilastointia on kehitetty siten, että hakukonekäyntejä sekä pitkä- että lyhytkestoisen koulutuksen osalta pystytään seuraamaan aihepiireittäin.

Nettipohjaisen palautteenhallinnan ja tiedonkeruun avulla on voinut ilmoittautua yhdistyksen tilaisuuksiin. Ohjelmistopalvelulle on koottu palautteita tilaisuuksista sekä tehty opistoille erilaisia kyselyjä esimerkiksi opintoaseteleiden käyttöön liittyen.

Vuoden 2009 aikana otettiin käyttöön digitaalisen median seurantaan varten sähköinen palvelu, jonka avulla on voitu seurata kansanopistoa käsittelevää uutisointia hakusanojen avulla.

Yhdistyksen tietokantaa on hyödynnetty toimintakautena myös kansanopistojen johdolle tarkoitetussa strategia- ja valmennuksessa sekä Kansanopisto-lehden toimitusneuvoston työskentelyssä. Tietokannan sovellusten kehittämistä myös muiden vapaan sivistystyön oppilaitosten tarpeisiin on suunniteltu yhdessä Bildningsforumin kanssa.

Yhdistys ylläpitää Nutukka.org -materiaalipakettia turvapaikanhakijoiden opettajille. Lisäksi yhdistys ylläpitää keskustelufoorumia Nutukka-extranet (www.kansanopistot.fi/nutukka).

Julkaisut

Kertomuskauden aikana on julkaistu kaksi pitkäkestoisesta koulutuksesta kertovaa esitettä: Opiskele kansanopistossa, opinnot 2009 – 2010, Folkhögskolestudier 2009 – 2010 ja Opiskele kansanopistossa, opinnot 2010 – 2011, Folkhögskolestudier 2010 – 2011. Molempien esitteiden painos oli 23.000 kappaletta, ja sitä on jaettu muun muassa työvoimahallintoon, KELAan, opinto-ohjaajille, nuoriso- ja aikuisasteen oppilaitoksiin, kirjastoihin, varusmiestoimikunnille, tiedotusvälineille sekä nuoriso- ja harrastustoiminnan keskuksiin. Esitettä on lisäksi jaettu työttömien yhdistyksille, maahanmuuttajien organisaatioille ja erityisnuorisotyön ohjaajille ja infopisteisiin. Huhti-toukokuun vaihteessa esitteestä on tehty lisäjakelu opinto-ohjaajille. Esitteet on julkaistu myös pdf-tiedostona yhdistyksen kotisivuilla.

Kertomuskauden aikana on julkaistu kaksi Kansanopistojen osoite- ja henkilöstöhakemistoa, jonka painos on ollut 1.000 kappaletta. Hakemistoa on myyty opistojen lisäksi ulkopuolisille tahoille sekä jaettu vip-jakeluna yhteistyökumppaneille.

Sisäinen viestintä

Kansanopistoyhdistys on tiedottanut ajankohtaisasioista opistokentälle sekä sähköisissä kirjeissä ja tiedotteissa

että kotisivuilla. Ajankohtaisasioita on käsitelty myös Kansanopisto-lehdessä.

Kansanopistojen kansainvälisestä toiminnasta vastaaville järjestettiin ajankohtaistilaisuus 20.11.2008 Helsingissä SFV-salissa yhteistyössä Kansainvälisen henkilöväihdon keskuksen, CIMOn, ja Aikuisten oppimisen pohjoismaisen verkoston, NVL, kanssa. Kansainvälisyyspäivän teema oli *Suunnitelmista strategiaan*, ja siihen osallistui 28 henkilöä 19 opistosta.

Muu tiedotustoiminta

Kansanopistoyhdistys on organisoinut kansanopistojen yhteisen esittelypöydän Kehitysyhteistyön Palvelukeskuksen, Kepan, Maailma kylässä -tapahtumiin Helsingin Kaisaniemessä toukokuussa 2009 ja 2010.

Syksyllä 2008 ja 2009 yhdistys on ollut mukana yhteistyössä Vapaan sivistystyön yhteisjärjestön esittelyosastolla Aikuisopiskelijan viikon päätapahtumissa Helsingissä.

Yhdistyksen kansanopisto-opiskelusta kertovaa kuva-pankkia on uudistettu ja laajennettu. Uusia kuvia on käytetty muun muassa kotisivuilla, Kansanopisto-lehdessä, esitteissä ja ilmoituspohjissa.

Suomen- ja ruotsinkieliset kansanopisto-roll-upit valmistuivat iskulauseilla: *Uusia ulottuvuuksia kansanopistosta, Folkhögskolan ger dig nya dimensioner*. Yhdistyksen kotisivuille vapaasti ladattavaksi tehtiin PowerPoint -esitys kansanopisto-opiskelusta. Kansanopisto-opiskelusta tehtiin myös pienimuotoinen esittelyvideo, joka on ladattavissa yhdistyksen sivuilta.

Tiedotusvälineille on toimitettu tiedotteita linjaesitteen ilmestymisestä, kursseista ja muista ajankohtaisista asioista. Erillisiä tiedotteita on toimitettu mm. opintotieteellikoulutuksesta, kansanopistokympeistä ja kansanopistojen lisäpaikoista.

Kansanopistopäivien ja rehtorikokousten yhteydessä on järjestetty tiedotustilaisuus.

Yhdistyksen edustajat ovat osallistuneet Vapaan sivistystyön yhteisjärjestön tiedottajatapaamisiin, joissa on kehitelty yhteistyömalleja ja järjestetty koulutusta. Yhdistyksen tiedottaja on osallistunut Kansanvalistusseuran ja Kansalaisopistojen liiton julkaiseman verkkolehti *Sivistyksen* toimituksen työskentelyyn.

Pohjoismainen tiedotusyhteistyö

Kansanopistoyhdistyksellä on pohjoismaisen aikuiskoulutusyhteistyön tiedotusvastuu. Nelivuotinen toimeksiantosopimus uusittiin vuonna 2009. Yhdistyksen verkkotiedottaja on vastannut Aikuisten oppimisen pohjoismaisen verkosto NVL:n (Nordiskt nätverk för vuxnas lärande) kotisivujen päivityksestä, koonnut NVL:n sähköisen uutiskirjeen sekä vastannut DialogWeb -verkkolehden taitosta. Vuoden aikana julkaistuista verkkotiedoista valitaan osa painettuun Dialog-lehteen. Yhdistys vastaa lehden julkaisemisesta.

Kansanopistoyhdistyksen edustajat ovat osallistuneet vuotuisiin pohjoismaisten kansanopistoyhdistysten tiedotustoimistojen teemallisiin tapaamisiin.

3.3. Yhdistyksen resurssit

Toimintasuunnitelmassa todettiin, että siihen kirjatut tavoitteet edellyttävät sekä yhdistyksen toimiston että sen hallinnon resurssien vahvistamista. Tähän pyrittiäisiin toimiston tehtäviä järjestelemällä, henkilöstön osamista vahvistamalla ja yhteisiä työkaluja kehittämällä. Toimiston tulisi vastata eri koulutusalojen palvelu- ja kehittämistarpeisiin ja tukea hallinnon ja sen asettamien työryhmien asiantuntijatyötä. Vuoden 2009 talousarvioesitykseen varattiin toimistolle lisäresurssi, josta noin puolet katettiin vuosikokouksen hyväksymällä jäsenmaksun 10% korotuksella.

Lisäresurssin käyttösuunnitelma oli laadittu kesällä 2008 yhdistyksen hallinnossa siten, että tutkintokoulutusta koskevaa kehittämistyötä oli tarkoitus vahvistaa suunnittelijan (Tytti Pantsar) työtehtävien painotusta järjestämällä. Vapaan sivistystyön kehittämistyötä oli tarkoitus vahvistaa jatkamalla Paula Kuusipalon työsuhdetta. Käyttösuunnitelmaa piti kuitenkin muuttaa työsuhteissa tapahtuneiden muutosten takia ja resurssia kohdennettiin kansanopistojen uuden tilikarttamallin laatimiseen ja vapaan sivistystyön uuden lain valmisteluun sekä toimiston sähköisten palvelujen kehittämiseen ja henkilöstön koulutukseen / työnohjaukseen.

Pääsihteerille annettiin kesällä 2008 tehtäväksi valmistella yhdistyksen toimiston työn ja työnjaon kehittämistä suhteessa yhdistyksen ja sen hallinnon tehtäviin. Kehittämistyön tuli olla omaehtoinen ja yhteistoiminnallinen prosessi, jonka tavoitteena olisi tarkoituksenmukaisen työnjaon ja organisaation johtamisen vahvistaminen. Henkilöstön kanssa laadittiin esitykset ajantasaisiksi toimenkuviksi ja arvioitiin kaikkien toimenkuvien kuuluvia toimiston yhteisiä tehtäviä ja laajempia yhteisiä työprosesseja. Henkilöstön ja hallinnon yhteisissä kokouksissa korostettiin yhdistyksen toimintastrategian merkitystä – sen avulla voidaan tuoda julki se, mitä organisaatiolta odotetaan ja myös se mitä esimies- ja vastaavasti alais-taitoja odotetaan.

Työyhteisön kehittämiseen otettiin mukaan myös yhdistyksen toimiston työterveyspalveluista vastaavan Mehiläinen Oy:n terveydenhoitaja ja työpsykologi.

Hallitus päätti syyskuussa 2009 teettää selvityksen toimiston palvelu- ja työkyvystä ulkopuolisella, riippumattomalla yritysconsultilla. Eera Oy:lle annetun tehtävän tarkoituksena oli peilata yhdistyksen toiminnan nykytilaa yhdistyksen keskeisiin tavoitteisiin ja antaa toimenpide-ehdotuksia ilmenevien ongelmien ratkaisemiseksi ja toimiston työn kehittämiseksi. Toimeksianton mukaisesti haastatteluihin osallistui myös toimiston koko henkilöstö. Selvityksen havainnot ja esitykset ovat olleet yhtenä lähtökohdana kun yhdistyksen hallinto on kevään 2010 aikana päättänyt yhdistyksen resurssien kohdentamisesta toisaalta KEHO -ohjelman toimeenpanoon ja toisaalta yhdistyksen palveluiden kehittämiseen.

4. SUOMEN KANSANOPISTOYHDISTYS

4.1. Jäsenistö, kunniajäsenet, ansiomerkit, muistamiset

Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry:ssä on toimintakauden päättyessä jäseninä 86 kansanopistojen ylläpitäjäyhteisöä. Yhdistyksen hallitus hyväksyi 18.5.2010 pidetyssä kokouksessa uudeksi jäseneksi Svenska Österbottens Folkakademin ylläpitäjän Närpiön kaupungin.

Yhdistyksen kutsuttuina kunniajäseninä olivat kertomuskauden päättyessä seuraavat, kansanopistotyössä erityisen ansioituneet henkilöt:

Fagerlund, Sten-Erik, rehtori
Kauppinen, Liisa, toiminnanjohtaja
Kiuru, Sakari, pääjohtaja
Laatikainen Erkki, päätoimittaja
Launonen, Eva, rehtori
Lehtinen, Veli, yhteiskuntatieteiden maisteri
Lipasti, Esa, opetusneuvos
Määttä, Viljo S, maakuntaneuvos
Pietikäinen, Margareta, rehtori
Pulkkinen, Heikki, opetusneuvos
Tiensuu, Kyllikki, dosentti
Tuomi-Nikula, Liisa, apulaisrehtori
Tuomisto, Jukka, professori

Yhdistyksen kunniajäsen, Keski-Suomen opiston entinen rehtori Eero Rautavirta kuoli 2.3.2009.

Yhdistyksen hallitus myönsi opistojen ylläpitäjien hakemuksesta kertomuskauden aikana viisi (5) kunniamerkkiä ansiokkaasta toiminnasta kansanopistotyön hyväksi sekä 36 kultaista ansiomerkkiä ja 76 hopeista ansiomerkkiä vähintään 30 vuotta ja vastaavasti 20 vuotta ansiokasta kansanopistotyötä tehneelle henkilöstölle.

Yhdistyksen edustajat esittivät tervehdyksiä ja osallistivat kansanopistoliikkeen juhlatilaisuuksiin kertomuskauden aikana kaikkiaan seitsemässä kansanopistossa (liite 3).

4.2. Hallinto; vuosikokous, hallitus ja työryhmät

Siikaranta-opistolla 11.6.2008 pidetyssä vuosikokouksessa oli läsnä 79 äänioikeutettua kokousedustajaa 32 omistajayhteisön valtuuttamina. Lahden kansanopistolla 20.10.2009 järjestetyssä vuosikokouksessa taas oli 101 äänioikeutettua edustajaa 55 eri omistajayhteisöstä.

Yhdistyksen hallituksen puheenjohtajana on toiminut Hannu Salvi, hänet valittiin uudelle kolmivuotiskaudelle (2010-2012) Lahden vuosikokouksessa. Tasavallan presidentti myönsi Hannu Salvelle opetusneuvoksen arvonimen 27.11.2009. Ensimmäisenä varapuheenjohtajana on ollut Henrik von Pfaler ja toisena varapuheenjohtajana Kaisa Lindström vuoden 2008 loppuun ja Helena Ahonen vuoden 2009 alusta. Hallituksen ja sen työvaliokunnan sihteerinä on toiminut pääsihteeri. Hallituksen ja sen työvaliokunnan kokouksiin ovat osallistuneet puhevaltaisina yhdistyksen vastuulliset toimihenkilöt sekä Kansanopisto-lehden päätoimittaja Jari Valtari. Yhdistyksen johtosääntöä muutettiin 18.5.2010 henkilöstön läsnäolon osalta siten, että yhdistyksen toimihen-

kilöt valitsevat vuosittain keskuudestaan edustajansa yhdistyksen hallituksen kokouksiin. Hallitus kokoontui kertomuskauden aikana 14 kertaa. Hallituksen kaikki jäsenet sekä työvaliokunnan ja työryhmien kokoonpanot ovat liitteellä 1. Hallituksen työskentelyn organisoitua on käsitelty luvussa 3.1.

Kertomuskauden aikana erilaisia, hallituksen asettamia työryhmiä oli toiminnassa kaikkiaan kahdeksan (8), niiden työhön osallistui kansanopistotyön asiantuntijoita kaikkiaan 26 eri opistosta. Lisäksi kansanopistoliikkeen edustajia on mukana viranomaisten ja yhteistyötahojen asettamissa työryhmissä sekä jäsenyysjärjestöjen hallinnossa ja asiantuntijaelimissä (liite 3, edustukset).

4.3. Yhdistyksen talous, tilintarkastajat

Yhdistyksen kirjanpitoa on hoitanut Kansallispalvelu Oy. Toiminnasta aiheutuneet kulut on katettu saaduilla yleis- ja hankeavustuksilla, jäsenmaksuilla sekä palvelusten myynnillä. Talousarvion ja tilikauden tuloksen vastaavuus on ollut hyvä. Tilivuoden 2008 tulos oli 1.644,59 euroa ylijäämäinen ja vuoden 2009 tulos 28.687,18 euroa ylijäämäinen. Tuloslaskelma ja tase 1.1.-31.12.2009 on liitetty tähän toimintakertomukseen hallituksen hyväksymässä muodossa. Vuosikokousasiakirjoissa on tilintarkastajien kertomus.

Tilintarkastajina olivat ekonomi Asko Vuorenalusta, KHT ja talousjohtaja Voitto Takala sekä varalla talouspäällikkö Ilkka Marjanen, HTM ja hallintopäällikkö Seppo Vettenranta. Vuoden 2008 ja 2009 tilit tarkastivat Asko Vuorenalusta ja Voitto Takala.

4.4. Toimisto ja henkilöstö

Yhdistyksen toimiston viidestä toimihenkilöstä oli kertomuskauden lopussa neljä (palvelusihteeri, pääsihteeri, suunnittelija ja tiedottaja) vakinaisessa työsuhteessa ja yksi (verkkotiedottaja) määräaikaisessa työsuhteessa.

Yhdistyksen palveluksessa ovat kertomuskaudella työskennelleet:

palvelusihteerinä Marja-Leena Evinen
pääsihteerinä Jyrki Ijäns
ts. suunnittelijana Paula Kuusipalo (15.1. – 22.8.2008)
verkkotiedottajana Larry Kärkkäinen
suunnittelijana Tytti Pansar (vanhempainlomalla ja hoitovapaalla)
ts. suunnittelijana Janina Mackiewicz (22.2. – 27.8.2010)
hankekoordinaattorina Leena Teinilä (- 30.6.2009 ja 1.9.2009 – 30.6.2010)
tiedottajana Sari Virtanen
ts. suunnittelijana Heikki Vuorila (1.9.2008 – 25.8.2009)

Yhdistyksen toimisto on Svenska folkskolans vänner rf:n omistamassa kiinteistössä os. Annankatu 12. Toimiston siivouksesta on vastannut Rainer Roos, ATK-tukihenkilöinä ovat olleet Antti Koivisto (Carnac Oy) ja Jari Raitavuo.

Liite 1**HALLITUKSEN, TOIMIKUNTIEN JA TYÖRYHMIEN KOKOONPANO 2008 – 2010****HALLITUS** (14 kokousta)

Puheenjohtaja:

Hannu Salvi rehtori, Keski-Suomen opisto (-2009, 2010-2012)

Jäsenet:

Helena Ahonen rehtori, Agricola koulutuskeskus (2009-2011)
 Pirkko Hammarén apulaisrehtori, Jyväskylän kr opisto (2008-2010)
 Markku Hiltunen rehtori, Siikaranta-opisto (2009-2011)
 Timo Heinola rehtori, Kuurojen kansanopisto (-2009, 2010-2012)
 Juha Kaivola pedagoginen rehtori, Turun kr opisto (2009-2011)
 Teemu Kakkuri toimitusjohtaja, Sley-Media Oy (-2010)
 Jorma Kallio talouspäällikkö, Lapuan kristillinen opisto (- 2008)
 Paula Kuusipalo projektipäällikkö, (-2009, esteellinen 15.1.-16.9.2008)
 Olli Laurila rehtori, Kymenlaakson Opisto (- 2009)
 Kaisa Lindström rehtori, Otavan Opisto (- 2009)
 Eero Lonkila rehtori, Haapaveden Opisto (2008-2010)
 Raija Näppä apulaisrehtori, Pohjola-opisto (2010-2012)
 Martin Näse utvecklingschef, Kronoby folkhögskola (- 2008)
 Henrik von Pfaler platschef, Cityfolkhögskolan (-2010)
 Eija Ritari apulaisrehtori, Etelä-Pohjanmaan opisto (2010-2012)
 Kerstin Romberg rektor, Västra Nylands Folkhögskola (2009-2011)
 Veikko Rönttilä rehtori, Raseborg -opisto (2006-2008)
 Minna Vähämäki lehtori, Otavan Opisto (2010-2012)
 Jari Valtari Kansanopisto-lehden päätoimittaja (puhevaltainen jäsen),
 rehtori, Raseborg -opisto

Sihteeri: Jyrki Ijäs

pääsihteeri

henkilöstön valitsemana edustajana vuonna 2010 Sari Virtanen, tiedottaja

TYÖVALIOKUNTA (8 kokousta)

Puheenjohtaja:

Hannu Salvi

Jäsenet:

Henrik von Pfaler 1. varapuheenjohtaja (-2009)
 Kaisa Lindström 2. varapuheenjohtaja (-2008)
 Helena Ahonen 2. varapuheenjohtaja (2009-)
 Timo Heinola (2009-)
 Markku Hiltunen (2010-)
 Kerstin Romberg (-2008)
 Veikko Rönttilä Kansanopisto -lehden päätoimittaja
 Jari Valtari pääsihteeri

Sihteeri: Jyrki Ijäs

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN TYÖRYHMÄ

Puheenjohtaja:

Antero Saarivirta rehtori, Kankaanpään opisto

Jäsenet:

Helena Ahonen rehtori, Koulutuskeskus Agricola
 Markku Hiltunen rehtori, Siikaranta-opisto
 Pentti Lemettinen rehtori, Lapuan kristillinen opisto
 Eero Lonkila rehtori, Haapaveden Opisto
 Anita Sjöholm rektor, Åbolands folkhögskola
 Maija Tenojoki rehtori, Itä-Karjalan kansanopisto

Sihteeri: Jyrki Ijäs

pääsihteeri

AVOIMEN YLIOPISTO-OPETUKSEN KEHITTÄMISRYHMÄ

Puheenjohtaja:	Teemu Kakkuri	rehtori, Helsingin Evankelinen Opisto
Jäsenet:	Marja-Riitta Heikkilä	rehtori, Paasikivi-opisto
	Jorma Keränen	rehtori, Alkio-opisto
	Kerstin Romberg	rektor, Västra Nylands Folkhögskola
	Tytti Pantsar	asiantuntija
Sihtööri: Jyrki Ijäs		pääsihteeri

ERF-HANKKEEN OHJAUSRYHMÄ

Puheenjohtaja:	Helena Ahonen	rehtori, Koulutuskeskus Agricola
Jäsenet:	Arja Alatalo	vararehtori, Alkio-opisto
	Arja Tiirikainen	erikoissuunnittelija, Uudenmaan TE-keskus
	Eva Lindberg	toiminnanjohtaja, Pakolaisneuvonta
	Jorma Kuuluvainen	johtaja, Maahanmuuttovirasto
	Jyrki Ijäs	pääsihteeri
	Leena-Maija Qvist	ylitarkastaja, Sisäasianministeriö
	Taina Martiskainen	erityisasiantuntija, Lastensuojelun keskusliitto
Sihtööri: Leena Teinilä		hankekoordinaattori

KANSANOPISTO – FOLKHÖGSKOLAN -LEHDEN TOIMITUSNEUVOSTO

Puheenjohtaja:	Jari Valtari	rehtori, Raseborg-opisto
Jäsenet:	Kirsi Blomberg	kurssisihteeri, Savonlinnan kr. opisto
	Tytti Issakainen	tiedottaja, Turun kristillinen opisto
	Leena Mattila	opettaja, Lahden kansanopisto
	Karin Nyström	medielärare, Svenska Österbottens folkakademi
	Hannu Patamaa	rehtori, Oriveden opisto
	Sirkku Räihälä	lehtityön linjan opettaja, Helsingin Evankelinen Opisto
	Pekka Sallila	toiminnanjohtaja, Kansanvalistusseura
	Timo Sinivuori	koulutusjohtaja, Seurakuntaopisto
	Aarni Tuominen	vararehtori, Työväen Akatemia
Sihtööri: Sari Virtanen		tiedottaja

KANSANOPISTO – FOLKHÖGSKOLAN -LEHDEN JUHLASEMINAARIN SUUNNITTELUYRYHMÄ

Puheenjohtaja:	Hannu Salvi	puheenjohtaja (päätoimittaja 1992-2006)
Jäsenet:	Jyrki Ijäs	pääsihteeri
	Ville Marjomäki	rehtori, Lahden kansanopisto (päätoimittaja 1983-1990)
	Jari Valtari	päätoimittaja (vuodesta 2007)
Sihtööri: Sari Virtanen		tiedottaja

RUOTSINKIELISEN TOIMINNAN OHJAUSRYHMÄ (BASGRUPPEN)

Puheenjohtaja:	Kerstin Romberg	rektor, Västra-Nylands folkhögskola
Jäsenet:	Jana Ekebon	rektor, Ålands folkhögskola (kesäkuuhun -09 saakka)
	Sabine Forsblom	rektor, Borgå folkakademi
	Matts Granö	utbildningschef, Axxell Utbildning AB
	Lena Långbacka	lärare, Axxell Pargas (kesäkuuhun -09 saakka)
	Martin Näse	utvecklingschef, Kronoby folkhögskola
	Anita Sjöblom	regionchef, Axxell Utbildning AB
	Jyrki Ijäs	pääsihteeri, asiantuntijajäsen
Sihtööri: Larry Kärkkäinen		verkkotiedottaja
	Janina Mackiewicz	ts. suunnittelija

TILIKARTTATYÖRYHMÄ

Puheenjohtaja:	Jorma Kallio	taluspäällikkö, Lapuan kristillinen opisto
Jäsenet:	Raija Heponiemi	taluspäällikkö, Aktiivi-Instituutti
	Tellervo Hyytiäinen	työryhmän asiantuntijajäsen (aik. Oriveden Opisto)
	Ritva Mutila	taluspäällikkö, Alkio-opisto
	Kari-Pekka Pakkala	taluspäällikkö, Keski-Suomen Opisto
	Pentti Rantanen	rehtori, Karkun evankelinen opisto

VALTIONOSUUSTYÖRYHMÄ

Puheenjohtaja:	Hannu Salvi	puheenjohtaja
Jäsenet:	Timo Heinola	rehtori, Kuurojen kansanopisto
	Jorma Kallio	taluspäällikkö, Lapuan kristillinen opisto
	Ville Marjomäki	rehtori, Lahden kansanopisto
Sihteeri:	Jyrki Ijäs	pääsihteeri

Liite 2**EDUSTUKSET JA JÄSENYTYKSET**

Yhdistys on ollut edustettuna seuraavasti eri järjestöissä, toimikunnissa ja työryhmissä:

- Aikuiskasvatuslehden toimitusneuvostossa Jyrki Ijäs
- Aikuisopetuksen maailma (AIMA) –lehden toimitusneuvostossa Hannu Salvi
- Aikuisopetuksen neuvottelukunta (AIKON) hallituksessa jäsenenä Hannu Salvi ja Jyrki Ijäs
- Aikuisopetusneuvostossa varsinaisena jäsenenä Marja-Riitta Heikkilä
- Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen valmistelun (AKKU) yhteistyöryhmän jäsenenä Jyrki Ijäs
- Alfred Kordelinin säätiön kansanvalistuksen jaostossa varsinaisena jäsenenä Hannu Salvi, varajäsenenä Helena Ahonen
- InfoNet AdultEducation –markkinointiryhmässä Sari Virtanen
- Kansaneläkelaitoksen 2. asteen opintotuen yhteistyöryhmässä Marko Väisänen
- Kansanvalistusseuran säätiön hallintoneuvostossa Hannu Salvi ja Tytti Pantsar
- Kesälukioseuran hallituksessa Tytti Pantsar
- Opetushallituksen sähköisen yhteishaun työryhmässä Kaisa Lindström
- opetusministeriön asettamassa Vapaan sivistystyön yhteistyöryhmässä jäsenenä Hannu Salvi ja Jyrki Ijäs
- opetusministeriön asettamassa Vapaan sivistystyön rahoitusryhmässä ja sen kansanopistojaostossa jäsenenä Timo Heinola ja Jyrki Ijäs
- Pohjoismaisen kansanopistoneuvoston (NFR) hallituksen jäsenenä Henrik von Pfaler ja Jyrki Ijäs (varajäsenenä Sari Virtanen), jäsenenä syksystä 2009 Kerstin Romberg
- Rauhankasvatusinstituutin hallituksessa puheenjohtajana Aarni Tuominen, varajäsenenä Jyrki Ijäs
- Vapaan sivistystyön yhteisjärjestön (VSY) hallituksessa ja työvaliokunnassa varapuheenjohtajana Jyrki Ijäs
- VSOP –hankkeen johtoryhmässä Hannu Salvi, ohjausryhmässä Jyrki Ijäs

Kansanopistojen edustajina Yksityisen Opetusalan Liiton / vuodesta 2010 Sivistystyönantajat ry:n hallituksessa on Jorma Kallio, elinkeinopoliittisessa valiokunnassa Eero Lonkila, työmarkkinavaliokunnassa Juha Kaivola ja vaalivaliokunnassa Jyrki Ijäs.

Liite 3**KANSANOPISTOYHDISTYKSEN JÄRJESTÄMÄT TILAISUUDET KERTOMUSKAUDELLA****syksy 2008**

KANSANOPISTOPÄIVÄT 9.–11.6.2008 Siikaranta-opisto	155 osallistujaa
VAPAAN SIVISTYSTYÖN TULEVAISUUS –SEMINAARI 27.8.2008 Kuurojen kansanopisto	91 osallistujaa
KANSANOPISTOLEHDEN JUHLASEMINAARI Sivistyksen sukupolvet 7.10.2008 Ostrobotnia, Helsinki	62 osallistujaa
TALOUSPÄIVÄT 23.–24.10.2008 Paasikivi-opisto	85 osallistujaa
KANSANOPISTOJEN KANSAINVÄLISYYSPÄIVÄ 20.11.2008 Helsinki	28 osallistujaa

kevät 2009

KANSANOPISTOKYMPIT TYÖSEMINAARI 3.2.2009 Helsinki	33 osallistujaa
RUOTSINKIELINEN TEEMAPÄIVÄ KEHO-PROSESSISTA 2.3.2009 Helsinki	15 osallistujaa
SIVISTYS JA MEDIAKANSALAINEN –SEMINAARI 19.3.2009 Yleisradion auditorio	68 osallistujaa
NUTUKKA VERKOSTOTAPAAMINEN 15.–16.4.2009 Seurakuntaopisto	11 osallistujaa
AMMATILLISEN KOULUTUKSEN NEUVOTTELUPÄIVÄ 8.5.2009 Helsinki	27 osallistujaa
KANSANOPISTOLEHDEN LUKIJAMATKA 14.–16.5.2009 Kööpenhamina	20 osallistujaa
NUTUKKA VERKOSTOTAPAAMINEN 15.–16.5.2009 Turku	17 osallistujaa
LAAJENNETTU NUTUKKA OHJAUSRYHMÄN KOKOUS 27.5.2009 Helsinki	21 osallistujaa
KANSANOPISTOPÄIVÄT 8.–10.6. Peräpohjolan Opisto	140 osallistujaa

syksy 2009

RUOTSINKIELINEN SEMINAARI KEHO -OHJELMASTA 27.8.2009 Helsinki	13 osallistujaa
OPISTOJOHDON KEHO-STRATEGIAPÄIVÄ 10.9.2009 Pohjola-Opisto	19 osallistujaa
OPISTOJOHDON KEHO-STRATEGIAPÄIVÄ 11.9.2009 Jyväskylän kristillinen opisto	28 osallistujaa
OPISTOJOHDON KEHO-STRATEGIAPÄIVÄ 14.9.2009 Helsingin Evankelinen Opisto	32 osallistujaa

OPISTOJOHDON KEHO-STRATEGIAPÄIVÄ		
15.9.2009 Turun kristillinen opisto		18 osallistujaa
OPISTOJOHDON KEHO-STRATEGIAPÄIVÄ		
16.9.2009 Otavan Opisto		24 osallistujaa
STRATEGIAVALMENNUS , I LÄHIJAKSO		
25.9.2009 Helsinki		19 osallistujaa
KANSANOPISTOKOKOUS		
20.10.2009 Lahden kansanopisto		102 osallistujaa
ERF VERKOSTOTAPAAMINEN		
29.-30.10.2009		10 osallistujaa
TALOUSPÄIVÄT		
18.-19.11.2009 Helsinki		93 osallistujaa
ERF EDUSTAJA-/ OHJAAJAKOULUTUS		
24.-25.11.2009 Itä-Karjalan Kansanopisto		39 osallistujaa
STRATEGIAVALMENNUS II		
27.11.2009 Helsinki		22 osallistujaa

kevät 2010

TEEMAPÄIVÄ RUOTSINKIELISILLE OPISTOILLE		
8.2.2010 Västra-Nylands Folkhögskola		30 osallistujaa
ERF EDUSTAJA-/ OHJAAJAKOULUTUS		
12.–13.2.2010 Alkio-opisto		47 osallistujaa
REHTORIPÄIVÄ		
16.2.2010 Helsinki		92 osallistujaa
ERF EDUSTAJA-/ OHJAAJAKOULUTUS		
12.–13.3.2010 Paasikivi-opisto		57 osallistujaa
ERF EDUSTAJA-/ OHJAAJAKOULUTUS		
16.–17.4.2010 Kronoby folkhögskola		11 osallistujaa
ERF VERKOSTOTAPAAMINEN		
10.–11.5.2010 Koulutuskeskus Agricola		10 osallistujaa
ERF AJANKOHTAISSEMINAARI		
24.5.2010 Helsinki		32 osallistujaa
RUOTSINKIELINEN REHTORIPÄIVÄ		
9.6.2010 Helsinki		17 osallistujaa

Liite 4 SUOMEN KANSANOPISTOYHDISTYKSEN KEHO -LAUSUNTOJA

VAPAAAN SIVISTYSTYÖN KEHITTÄMISOHJELMA 2008–2012

Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry lausunto väliraportista

1. *"Kehittämishjelmatyön pohjana on valtakunnallisen arvioinnin suosituksset ja suuntaviivahjauksesta saadut kokemukset."*

Koulutuksen arviointineuvoston toteutti vuosina 2004 – 2007 vapaan sivistystyön oppilaitosrakennetta, palvelukykyä ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta sekä suuntaviivahjauksta koskevat arvioinnit. Arviointineuvostolla ei ollut mahdollisuutta kerätä arviointeja varten ajankohtaista empiiristä tietoa mikä näkyi puutteina ja vanhentuneina sekä virheellisinä tietoina erityisesti ensimmäisessä, vuonna 2006 valmistuneessa raportissa¹. Vapaan sivistystyön kehittämishjelman linjausten kannalta olisi ollut tärkeää saada selkeämpi ja ajantasainen kuva oppilaitosten strategisista toimintatavoitteista ja niiden keskinäisestä yhteistyöstä ja siitä miten eri asiakasryhmät kokevat vapaan sivistystyön oppilaitosten vaikuttavuuden ja merkityksen. Kvalitatiivisen arviointitiedon puute näkyi näin myös KEHO –ryhmän väliraportissa joka perustaa erityisesti koulutuksen kysyntää ja tarjontaa sekä oppilaitosrakennetta koskevat johtopäätöksensä kvantitatiivisiin tietoihin. Syksyn 2008 aikana on valmistunut kaksi vapaan sivistystyön oppilaitosten vaikuttavuutta selvittänyttä raporttia, jotka laajentavat työryhmän käyttämää kapeaa kysyntälähtöisyyden näkökulmaa².

2. *"Nykyisen aikuiskoulutuspolitiikan keskeinen lähtökohta on kysyntälähtöisyyden vahvistaminen."*

Kansanopistoyhdistys pitää vapaan sivistystyön ylläpitäjien ja niiden oppilaitosten sivistystehtävää kansanopistotyön sivistys- ja koulutuspoliittisena lähtökohtana; kansanopistotyön onnistumista ja vaikuttavuutta tulisi tarkastella erityisesti vapaan sivistystyön tasa-arvototeuttävän näkökulmasta. KEHO –väliraportin ensimmäisessä luvussa kuvataan eri oppilaitosten tulorakennetta ja opiskelija–profiileja sekä opiskelijoiden mahdollisuutta saada taloudellista tukea ja etuuksia vapaan sivistystyön opintoihin. Luvun 4 johtopäätöksissä ei tähän tarkasteluun kuitenkaan enää palata. Vapaan sivistystyön kehittämishjelman kannalta olisi ensiarvoisen tärkeää tarkastella maksukykyisen kysynnän kehittymisen sijaan sitä, miten oppilaitosten sivistys- ja tasa-arvototeuttavaa vahvistettaisiin opintososiaalisia etuja ja rahoitusjärjestelmää kehittämällä. Tässä suhteessa luvun 4.2. johtopäätös f. on oikean suuntainen: "On myös analysoitava, miten nykyinen rahoitusjärjestelmä on tukenut tai vaikeuttanut vapaan sivistystyön eri työmuotojen tehtävien hoitamista ja toiminnan kehittämistä asetettujen tavoitteiden mukaisesti."

3. *"Meneillään olevat hallinnon ja koulutus- ja korkeakoulupolitiikan uudistukset muuttavat myös vapaan sivistystyön toimintaympäristöä."*

Enemmän kuin mitään muuta oppilaitosryhmää maassamme meneillään olevat uudistukset koskettavat kansanopistokenttää. Kansanopistojen sivistystehtävää toteutetaan kokonaisvaltaisesti ja monialaisesti. Eri koululakien mukaisia järjestämislupia ei ole myönnetty kansanopistojen ylläpitäjille "vapaan sivistystyön kysynnän vähenemisen" vuoksi vaan koska kansanopistojen yleis- ja ammatillissivistävää koulutusta on lainsäädännöllä siirretty eri järjestämislupien piiriin. Kansanopistot ovat oppimisympäristöinä monialaisia ja moniammatillisia oppimiskeskukseksiä. Eri opiskelijaryhmien ja opistohenkilöstön välistä yhteistyötä tulisi lisätä ja vahvistaa – ei pirstoa – osana KEHO -prosessia.

4. *"Vapaa sivistystyö muodostuu pitkän kehityksen tuloksena syntyneestä oppilaitosten verkostosta"*

Raportissa todetaan (luku 3.1.2), että "Vapaan sivistystyön oppilaitokset edistävät yhteiskunnallisesti kansalaisten hyvinvointia ja kansalaisaktiivisuutta." Kansanopistoyhdistys haluaa korostaa sitä, että kansanopistot ovat oppilaitoksina kansalaisyhteiskunnan ylläpitämiä ja sen sivistystarpeita palvelevia oppilaitoksia. Kansanopistoyhdistys esitti jo KESU –lausunnossaan, että kehittämishjelman tulisi rahoitusuudistuksella tukea vapaan sivistystyön mahdollisuuksia vahvistaa sivistyksellistä kansalaisuutta ja yhteiskunnan koheesiota. Siksi esitimme, että kansanopistoille annettaisiin erityisiä työelämän ja kansalaisyhteiskunnan kehittämistehtäviä³.

"Kullakin oppilaitosmuodolla on omat rahoituksen määräytymisperusteet"

Seppo Niemelä laati Kansanopistoyhdistyksen ja Opintokeskuseuran toimeksiannosta Sivistystyö 2010 –luvulla –muistion⁴ jota käsiteltiin laajasti Valkeassa talossa elokuussa pidetyssä vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuotojen

¹ SKY:n lausunnot arviointiraporttien luonnoksista liitteinä

² Jyri Manninen ja Saara Luukannel: Aikuiskoulutuksen vaikutukset – Vapaan sivistystyön opintojen merkitys ja vaikutukset aikuisten elämässä. ja Kari Kinnunen: Kansanopistot väylänä korkeakouluun

³ Kansanopistoyhdistyksen KESU –lausunto liitteenä, SAK:n KEHO –ryhmälle antamassa lausunnossa esitetään, että oppilaitoksille annettaisiin lakisääteinen kansalaisyhteiskunnan kehittämis- ja palvelutehtävä

⁴ "Sivistystyö 2010-luvulla - luonne, tehtävät ja rahoitus" lausunnon liitteenä

yhteisessä seminaarissa. Muistion esitykset perustuvat kansanopistojen osalta Kansanopistoyhdistyksen tekemään laajaan valmistelutyöhön ja oppilaitoskentän kuulemiseen, jonka tavoitteena oli kansanopistotyötä kestäväällä tavalla vahvistavan rahoitus- ja ohjausjärjestelmän kehittäminen. Sivistystyön tehtävät esitetään jaettaviksi yleisiin ja erityistehtäviin jotka vaativat omat valtiosuusperusteensa. Yleisen tehtävän rahoitus voi pääosin perustua maksukykyiseen kysyntään ja valtiosuuden osalta suoriteperusteisuuteen. Erityistehtävien turvaamiseksi enimmillään 20 prosenttia nyt suoriteperusteisesta rahoituksesta siirretään ylläpitäjän kanssa tehtävällä, ylläpitölupaan perustuvalla tavoitesopimuksella sivistystehtävän perusrahoitukseksi. Kansanopistoyhdistys katsoo, että KEHO -väliraportissa esitettyä rahoitusmallia voidaan edelleen kehittää tähän suuntaan.

Yhdymme väliraportin näkemykseen siitä, että tulisi etsiä myös ratkaisuja jotka eivät kuormita hallintoa yhtä paljon kuin nykyinen rahoitusjärjestelmä, tähän päästäisiin mielestämme luopumalla nykyisistä 14§ avustuksista sekä erillisistä opintoteliavustuksista ja siirtämällä kehittämistyötä opetusministeriön kanssa esimerkiksi neljän-viiden vuoden välein tehtävän tavoitesopimuksen piiriin.

Emme pidä tarkoituksenmukaisena emmekä toivottavana sitä, että kansanopistojen rahoitusohjausta siirrettäisiin uudistuvalla aluehallinnolle. Ohjauksen tulee pääsääntöisesti tapahtua ylläpitäjän ja ylläpitöluvan myöntäjän välillä. Emme myöskään pidä tarkoituksenmukaisena sitä, että tulos- ja kehitysrahoituksen tavoitteiden määrittelyyn kytkettäisiin mukaan aikuiskoulutusneuvosto ja esitämme edelleen harkittavaksi Sivistysneuvoston (ks. Seppo Niemelän muistio s. 1) perustamista nykyisen yhteistyöryhmän tilalle. Kansanopistoyhdistyksen mielestä sivistysneuvoston toimintakykyä ja -pohjaa vahvistaisi se, että nykyisen Vapaan Sivistystyön Yhteisjärjestön resurssista osa siirrettäisiin Sivistysneuvoston käyttöön.

Suomen Kansanopistoyhdistys yhtyy pääosin KEHO -väliraportin johtopäätöksiin:

- oman lainsäädännön ja ylläpitämislupajärjestelmän merkitys on keskeinen, niiden tulee tunnustaa ja tunnustaa ylläpitäjien kanssa määritellyt sivistystehtävät,
- kannatamme ”vapaa sivistystyö” -käsitteestä luopumista ja sen korvaamista esimerkiksi sivistystyöllä
- sivistystehtävämme määrittely tulee ajantasaistaa jo lain tasolla, siinä tulee ottaa huomioon kansalaisuuden eri ulottuvuudet ja tehtävämme kansainvälisyyden ja monikulttuurisuuden sekä kestävä kehityksen vahvistajina tavalla joka asemoi meidät oppilaitoksina koulutusjärjestelmään
- kansanopisto on edelleenkin ytimeltään ensisijaisesti sisäoppilaitos, ylläpitäjän tulee voida koota ylläpitämiään eri oppilaitosmuotoja hallinnollisesti yhteen
- oppilaitos -käsitteellä tulee korvata työmuoto -sana ja oppilaitoksilla tulee olla mahdollisuus myös muiden koululakien mukaisiin järjestämislupiin
- ylläpitojärjestelmän tulee tukea tasa-arvonäkökulmaa myös muiden kuin miesten osalta, selvitys oppilaitosten mahdollisuuksista toteuttaa lain tarkoittamaa tehtävää on tervetullut
- maahanmuuttajien koulutustehtävä (maahanmuuttajien kansalaisuuteen ja työelämään kotouttamisen erityistehtävä) sopii hyvin kansanopistoille, esitetyn selvityksen tulisi kuitenkin koskea laajemmin kansainvälisyyden, monikulttuurisuuden ja globaalin vastuun vahvistamisen (koulutus)tehtävää, kansainvälisyystehtävä tulee määritellä niin, että myös kansanopistojen yleissivistävien linjojen opiskelijoiksi hyväksytyille voidaan myöntää tilapäinen oleskelulupa
- Rake -ohjelman tavoite ja toteuttamistapa (prosessikuvaus) on määritelty hyvin, tässä yhteydessä tulisi kuitenkin muistaa, että kansanopistot ovat valtaosin yksityisiä oppilaitoksia ja Rake -ohjelman tulee perustua opistojen ja niiden verkostojen omaan strategiatyöhön
- Kansanopistojen roolia tarkastellaan raportissa ”sekä vapaan sivistystyön että ammatillisen koulutuksen osalta vahvasti nuorten koulutukseen painottuvina monimuotoisina oppilaitoksina”, tässä tarkastelussa ei tulisi sivuuttaa kansanopistojen järjestämän perusopetuksen ja sen lisäopetuksen merkitystä siinä kokonaisuudessa, jossa kansanopistot täydentävät koulutusjärjestelmäämme erityisesti koulutuspolkujen eri nivelvaiheissa (raportti: saranavaiheissa), KEHO -prosessissa kansanopistoja tulisi SKY:n mielestä tarkastella elinikäisen oppimisen oppilaitoksina⁵ eli oppimis-, kansalais- ja tasa-arvokeskuksina, jotka voivat tarjota koulutusta ja sivistyspalveluja tarpeen mukaan kaikenikäisille
- kansanopistojen suoriteperusteisen rahoituksen tulee olla laskennallista, sen tulee perustua opiskelijatyöhön ja sen perusteet tulee määritellä laissa, Kansanopistoyhdistys kannattaa väliraportissa esitettyä rahoitusjärjestelmää (esitykset q – t) j esittää, että ylläpitäjien kanssa tehtäviin tavoitesopimuksiin perustuva rahoitus otettaisiin käyttöön mahdollisimman pian

⁵ vrt. SAK:n lausunto 27.8.2008: ”Sivistystyön kohteena on oltava koko aikuisväestö”, vrt. myös väliraportin sivulla 30 esiteltyä kansanopistojen opiskelijaprofiilia

- olemme samaa mieltä siitä, että monimuoto-opetuksen huomioonottaminen rahoitusperusteiden uudistamisessa on kiireellinen selvityskohde, sivistystyön oppilaitosten tulee voida aktiivisesti luoda avoimia oppimisympäristöjä ja uudenlaisen sosiaalisen toiminnan muotoja, tällainen työ tulee voida sisällyttää myös tavoitesopimusten piiriin
- kansanopistojen investointien rahoitus tulee ratkaista laskemalla kiinteät poistot yksikköhinnan perusteisiin
- luvun 4.5. esitykset toiminnan laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi ovat tarpeellisia, useimmat niistä tulisi Kansanopistoyhdistyksen mielestä pyrkiä toteuttamaan yhdessä eri oppilaitosmuotojen keskusjärjestöjen ja edelleen oppilaitosten ylläpitäjien kanssa

Erikseen haluamme kiinnittää KEHO –valmisteluryhmän huomiota siihen, että ryhmän tekemiä johtopäätöksiä tulisi enemmän ja johdonmukaisemmin kytkeä AKKU –hankkeen toimeksiantoon ja sen väli–raportissa esitettyihin linjauksiin (nyt niin tehdään vain esityksen z osalta) sekä siihen, että johtopäätöksissä ja KEHO:n toimeenpanossa tulee ottaa keskeisesti huomioon ne keinot, joilla taloudellisia esteitä osallistua muuhun kuin tutkintotavoitteiseen koulutukseen vähennetään. KEHO –valmistelutyössä tulisi pian selkiyttää myös mitä kehittämistoimenpiteitä käynnistetään, milloin ja miten jotta voimme niihin yhdessä kansanopistojen ylläpitäjien kanssa valmistautua.

Lausuntopyyntöissä esitetyn käytännön mukaisesti toimitamme KEHO –ryhmän käyttöön tämän lausunnon liitteenä myös eri opistoilta ja opistoryhmiltä saamamme kirjalliset kommentit ja niiden yhteenvedon

Kiitämme saamastamme lausunnon lisäajasta – lausuntoamme on näin voitu käsitellä laajasti ja opistokentän näkökantoja kooten.

Helsingissä 28.11.2008

Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry

Hannu Salvi Jyrki Ijäs
puheenjohtaja pääsihteeri

OPETUSMINISTERIÖLLE

Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009 – 2012

Pyydettyinä lausuntona valmisteluryhmän loppuraportista esitämme kohteliaimmin seuraavaa:

1) Vapaan sivistystyön tarkoitus ja tehtävät lainsäädännössä

Suomen Kansanopistoyhdistys katsoo,

- että vapaan sivistystyön tarkoituksen ja tehtävän määrittely ehdotetuissa 1§ 1. ja 2. mom. kuvaa ajankohtaisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla kansanopistotyön ydintehtäviä ja antaa hyvän pohjan sivistystyön kehittämiselle.

2§ 3. mom.

Suomen Kansanopistoyhdistys on tehnyt vapaan sivistystyön yhteistyöryhmässä seuraavan kansanopistojen määrittelyä koskevan ehdotuksen, joka on kirjattu raporttiin.

Ehdotusta täsmennetään nyt seuraavan sisältöiseksi:

”Kansanopistot ovat sivistystehtävänsä mukaisia, kokopäiväisiä opintoja antavia monialaisia oppilaitoksia ja sisäoppilaitoksia, jotka edistävät opiskelijoiden koulutusvalmiuksia sekä kasvattavat heitä yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä.”

- Kansanopistoyhdistys haluaa, että laissa kunnioitetaan kansanopistojen sivistystehtävää ja tunnustetaan ylläpitäjän sivistys- ja koulutustarpeesta syntynyt monialaisuus.
- Kansanopistoyhdistys katsoo, että kansanopistojen monipuoliset koulutuksen järjestämistavat on jo vahvistettu eksternaattiviikkojen laskennallisella rahoituksella ja monimuoto-opinnot mahdollistavalla asetuksella eikä aiemmin esittämämme ”pääsääntöisesti” määrittelyä tarvita.

2§ 7 mom. (uusi momentti)

Esitämme, että momenttiin lisätään maininta sivistystehtävästä: ”Edellä mainitut oppilaitokset voivat lain 4 §:n mukaiseen ylläpitämislupaan sisältyvässä **sivistys-** ja koulutustehtävässä painottaa myös arvo- ja aatetaustaansa, kasvatustavoitteitaan tai erityisiä koulutustehtäviään.”

- Kansanopistojen ylläpitäjät pitävät lain 2§ mahdollistamaa oman sivistystehtävän määrittelyn oikeutta erittäin tärkeänä. Kansanopistoyhdistyksen oman KEHO -valmistelutyön aikana olemme voineet todeta, että nykyiset kansanopistojen ylläpitämisluvat eivät riittävästi tunnista lain mahdollistamia sivistystehtävän painotuksia.

4§ Oppilaitoksen ylläpitäminen.

Kansanopistoyhdistyksen ehdotus 4 §:n 3 momentin toiseksi lauseeksi: ”Ylläpitämisluvassa määritellään oppilaitoksen **sivistys-** ja koulutustehtävä ja siinä voidaan määritellä sivistystehtävää ohjaava arvoperusta. ”

- Ylläpitämislupia tulisi mielestämme instrumentteina vahvistaa ja niissä tulisi määritellä erityisesti kansalaisyhteiskunnasta nousevat sivistystehtävät. Tätä tarvitaan laatu- ja kehittämisrahoituksen indikaattorien määrittelyssä nyt kun rahoitusta uudistetaan ja suuntaviivaohjauksesta luovutaan.

(uusi momentti)

*Vapaan sivistystyön oppilaitosten tulee olla yhteistyössä alueella toimivien tai valtakunnallisten **kansalaisjärjestöjen**, vapaan sivistystyön oppilaitosten, koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen kanssa.*

Esitämme kansalaisjärjestöjen lisäämistä listan alkuun koska:

- erityisesti valtakunnallisten järjestöjen ylläpitämien kansanopistojen vapaan sivistystyön toimintaedellytykset vahvistuisivat KEHO –tehtävän tavoittelemalla tavalla jos yhteistyötä saman sivistystehtävän tunnustavan kansalaisyhteiskunnan kanssa vahvistettaisiin
- vapaan sivistystyön oppilaitokset asemoituvat koulutusjärjestelmään myös vahvistamalla sivistystehtävänsä mukaisesti kansalaistoimintaa ja sen puitteissa tapahtuvaa oppimista
- yhteistyövelvoite voidaan mielestämme täyttää myös alueellisesti ylläpitämislupaan perustuvalla kansalaisyhteiskunnan kehittämistehtävällä

2) Rahoitusjärjestelmän uudistaminen

- Suomen Kansanopistoyhdistys katsoo, että vapaan sivistystyön asemaa oppilaitoksissa vahvistetaan jakamalla valtionosuusrahoitus laskennalliseen, suoriteperusteiseen perusrahoitukseen ja laatu- ja kehittämisrahoitukseen.

Valmisteluryhmä esittää, että asetetaan työryhmä selvittämään ja tekemään ehdotus tarvittavista uudistuksista kansanopistojen rahoitusjärjestelmään niin, että uudistus voitaisiin toteuttaa vuoden 2011 alusta.

- Kansanopistoyhdistys pitää työryhmän asettamista välttämättömänä ja tarjoutuu osaltaan tekemään tarvittavia selvityksiä ja mallintamisia.

Työryhmän tulisi Kansanopistoyhdistyksen mielestä tarkastella kansanopistojen rahoitusjärjestelmän kehittämistä ja vapaan sivistystyön toimintaedellytyksiä opistotalouden kokonaistilanteen kannalta ja ottaa esityksissään huomioon välittömässä toimintaympäristössä tapahtuvat muut muutokset ja tarpeet kuten:

- perusopetuksen rahoitusjärjestelmän uudistamisen vaikutukset
- ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamisen vauhdittamishanke
- valtionosuusprosentin erot ja mahdolliset muutokset muilla, varsinkin toiminnaltaan samantyyppisillä oppilaitosmuodoilla
- opintotuen ja opintososiaalisten etuuksien kehittäminen
- työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen laajentaminen vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.

Valtiontalouden tarkastusvirasto kiinnitti kansanopistojärjestelmän tarkastuskertomuksessaan (81/2004) huomiota mm. siihen, ettei nykyinen valtionosuusjärjestelmä ota huomioon eri kansanopistojen erityispiirteitä ja esitti, että järjestelmää voitaisiin tehdä nykyistä joustavammaksi yksikköhintojen monipuolisella porrastuksella.

- Kansanopistoyhdistys pitää yksikköhintojen porrastusten monipuolistamista hyvänä keinona erityisten koulutustehtävien hoitamiseksi.
- Kansanopistojen porrastuksia tulee Kansanopistoyhdistyksen mielestä selvittää erilaisten koulutusten kustannusten mukaan ja samalla ennakoita erityisten kohderyhmien koulutustarpeita.
- Porrastuserusteiden laajentaminen ja koulutuksellisen tasa-arvon vahvistaminen ovat mielestämme hyvä (poliittinen) peruste valtionosuusrahoituksen kasvattamiselle.

Valmisteluryhmä katsoo, että ehdotettujen uudistusten yhteydessä tarvitaan ylimääräisiä avustuksia tasoittamaan kansanopistojen rahoitusjärjestelmän aiheuttamia merkittäviä muutoksia sekä rakenteellisesta kehittämisestä johtuvia ylimenokausien muutoksia. Myös opintoteliavastukset jäisivät edelleen rahoitusjärjestelmään tukemaan aliedustettujen ryhmien osallistumista.

- Kansanopistoyhdistyksen mielestä Rake -ohjelman toimenpiteitä ja niiden valmistelua tulee tukea avustuksin.
- Kansanopistoyhdistys esittää, että opintoteliavastukset siirrettäisiin osaksi laatu- ja kehittämisrahoituksen valtionosuutta viimeistään vuonna 2012.

KEHO -työryhmän väliraportissa esitettiin, että tulisi etsiä ohjausratkaisuja, jotka eivät kuormita hallintoa yhtä paljon kuin nykyinen rahoitusjärjestelmä. Tähän päästäisiin mielestämme luopumalla nykyisistä 14§ avustuksista sekä erillisistä opintoteliavastuksista ja siirtämällä kehittämistyö esimerkiksi 4-5 vuoden välein tehtävän tavoitesopimuksen piiriin. Myös tätä tulisi selvittää kansanopistojen rahoitusjärjestelmätyöryhmässä.

- Työryhmän selvitystehtäviin tulee Kansanopistoyhdistyksen mielestä siis myös sisällyttää:
 - tavoitesopimuksen soveltuvuus rahoituksen ohjauksessa
 - investointien rahoituksen siirtäminen yksikköhintaan
 - laaturahoituksen indikaattorit ja mittarit
 - kansanopistotoiminnan kustannusten riittävä huomioiminen
 - verolinjaukset

Mielestämme kansanopistojen rahoitustyöryhmän toimeksiannosta tulisi sopia ja työryhmä asettaa mahdollisimman pikaisesti; taloustietojen keruuseen, mallilaskentaan ja vaikutusten monipuoliseen analysointiin tulee myös varata riittävästi aikaa.

Kansanopistoyhdistys yhtyy valmisteluryhmän esitykseen siitä, että rahoitusperusteiden uudistamisvalmistelun yhteydessä on myös hankittava tietoa siitä, miten nykyinen rahoitusjärjestelmä on tukenut tai vaikeuttanut vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuotojen tehtävien hoitamista ja toiminnan kehittämistä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Päiväkansanopisto

KEHO -työryhmä esittää, että kansanopistojen rahoitustyöryhmä selvittäisi "säilytetäänkö kansanopistot laissa edelleen vain sisäoppilaitoksina vai luodaanko rinnalle myös ns. päiväkansanopistojärjestelmä".

- Kansanopistoyhdistys katsoo, että kansanopistojen monimuotoiset ja opiskelijoiden tarpeiden mukaiset koulutuksen järjestämistavat on jo vahvistettu eksternaattiviikkojen laskennallisella rahoituksella ja monimuoto-opinnot mahdollistavalla asetuksella eikä selvitystä kansanopistojen säilyttämisestä vain sisäoppilaitoksina tarvita.
- Mikäli KEHO -ohjelmaan sisällytetään selvitys siitä voidaanko vuonna 1992 Tanskaan erityisesti työttömille aikuisille perustettu kokopäiväinen ja osallistujille ilmainen kansansivistysjärjestelmä (daghøjskole) tuoda Suomeen, niin siitä tulisi tehdä erillinen selvitys, jossa ovat mukana myös muut omaehtoisen ja kokopäiväisen aikuiskoulutuksen järjestäjät.

3) Ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenne

- SKY pitää myönteisenä sitä, että KEHO -ryhmän tavoitteena on ollut parantaa kansanopistojen toimintaky-

kyä vapaan sivistystyön oppilaitoksina ja kehittää niiden toimintaedellytyksiä kohdata tulevia sivistys- ja koulutustarpeita.

- Suomen Kansanopistoyhdistys pitää välttämättömänä, että luvussa 5.3. esitetty rakenteellisen kehittämisen ohjelma tulee kansanopistojen osalta sovittaa rahoitusjärjestelmän uudistamisen ja siihen liittyvän ylläpitämislupien uusimisen ja sivistystehtävien määrittämisen aikatauluun. Vain näin voidaan varmistua siitä, että Rake –ohjelma toteutetaan ylläpitäjien arvo- ja aatetausta huomioiden ja niiden sivistys- ja koulutustehtävien ehdoin sekä vapaan sivistystyön toimintaedellytyksiä vahvistaen.
- Kansanopistojen asemaan ja tehtäviin suomalaisessa koulutusjärjestelmässä vaikuttavat myös useat muut koulutuksen järjestäjä- ja rahoitusjärjestelmään liittyvät muutokset, jotka tulee ottaa huomioon kansanopistojen Rake -ohjelmassa.
- Rake -ohjelman valmistelu ja toteuttaminen edellyttää erillistä avustusrahoitusta.

4) Vapaan sivistystyön laadun ja vaikuttavuuden parantaminen

KEHO -ryhmä esittää raportin luvun 4.1 kohdissa v – ö sekä luvussa 5.4 useampia selvitys- ja kehittämistehtäviä sekä kokeiluohjelmia.

- a) Kansanopistoyhdistys yhtyy ryhmän ehdotukseen siitä, että tilasto- ja tietopohjan selvitystyö tulee käynnistää pikaisesti. Olemme puolestamme valmiit asettamaan opistokentän asiantuntemusta edustavan työryhmän selvitystyön tueksi.
- b) Opetushenkilökunnan asemaa ja kelpoisuutta koskevaa toimenpideohjelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon eri oppilaitosmuotojen pedagogisen toiminnan ja siitä huolehtivan henkilöstön erityistarpeet. Kansanopistoyhteisössä vastaa myös muu kuin opetushenkilöstö oppimisympäristön toimivuudesta ja yhteisöllisyyden vahvistumisesta. "Kansanopistoauskultoinnin" palauttamisen mahdollisuudet tulisi selvittää – onhan jo nytkin yhden vapaan sivistystyön lain oppilaitoksen erityistehtävänä opettajien koulutus.
- c) Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen muotoja kehitettäessä ei mielestämme tulisi rajautua yksinomaan näyttötutkinnon tai sen sovelluksen laajentamiseen vapaan sivistystyön koulutukseen. Lähtökohtana tulisi olla vapaan sivistystyön oma tehtäväkäsitys, ei muussa koulutuksessa kehitetyn mallin kotouttaminen.
- d) Opiskelijapalautejärjestelmän kehittämistä tulisi mielestämme tarkastella teknisesti ja oppilaitosten työtehtävien kannalta tilasto- ja tietopohjan selvitystyön yhteydessä ja edelleen oppilaitosmuotokohtaisesti toiminnan indikaattoreita ja mittareita kehitettäessä. Kansanopistoyhdistys katsoo, että koulutusjärjestelmään asemoituva, kokopäiväinen koulutus tarvitsee erilaisen palautejärjestelmän kuin harrastusperusteinen ja satunnaisempi opiskelu.
- e) Uusien oppimisympäristöjen käytön laajentaminen tukee hyvin vuoden 2008 lopulla annetun asetuksen mahdollistaman monimuotokoulutuksen kehittämistä.
- f) Kansanopistoyhdistys kannattaa monitieteistä tutkimusohjelmaa, jossa aikuiskoulutuksen kentän yhteistyötä tuettaisiin tutkimuksen ja yhteisen arviointityön voimin. Aikuiskasvatuksen osaamista tarvitaan yhä enemmän työelämässä ja laajan tutkimusohjelman kautta kentän eri toimijoiden asiantuntemus saataisiin laajasti käyttöön.

5) Jatkotoimenpiteiden valmistelun organisointi ja aikataulu

Useissa KEHO –ryhmän esityksissä annetaan Vapaan sivistystyön yhteistyöryhmälle (YTR) valmistelu- ja selvitystehtäviä.

- Kansanopistoyhdistys pitää tärkeänä, että YTR:n asemaa ja resurssia vahvistetaan niin, että se voi ottaa nyt esitetyt valmistelutehtävät hoitaakseen yhdessä opetusministeriön ja keskusjärjestöjen kanssa.

Muilta osin olemme lausuneet KEHO –ohjelman aikataulusta jo edellä. Korostamme vielä, että syksyllä 2009 annettavan lakiesityksen tulisi olla sen sisältöinen, että se antaisi mahdollisuudet rahoitus- ja ohjausjärjestelmän oppilaitosmuotokohtaiselle kehittämiselle raportin (ja väliraportin) linjausten mukaisesti.

Yhteistyöryhmässä tulisi myös seurata, millä tavoin AKKU –johtoryhmän toimenpide-esitykset kytketään KEHO –ohjelman valmisteluun. Erityisesti tulisi huolehtia vapaan sivistystyön oppilaitosten mahdollisuuksista kehittää työelämälähtöistä sekä työvoimapolitiittisesti rinnasteista omaehtoista koulutusta. Kansanopistoyhdistyksen mielestä on olennaista, että vapaan sivistystyön päätoimiset opinnot saadaan tässä prosessissa aikuisopintotuen piiriin.

Helsingissä 22.4.2009
Suomen Kansanopistoyhdistyksen hallitus

SIVISTYSVALIOKUNNALLE

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta (HE 175/2009)

Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening on tehnyt vapaan sivistystyön kehittämisohjelman (ns. KEHO -ohjelma) virkamiesvalmistelun aikana tehnyt laajaa, koko kansanopistokentän näkemyksiä ja tavoitteita kartoittanut omaa valmistelutyötä. Lahdessa 20.10. pidetty yhdistyksen vuosikokous vahvisti tavoitteeksemme saada lakiesitykseen kirjattua kansanopistojen:

1. arvo- ja aatetaustaan perustuvan sivistystehtävän keskeinen merkitys kunkin kansanopiston usein monialaista koulutustehtävää määriteltäessä ja
2. omaan erityispiirteeseen, sisäoppilaitokseen, perustuva kokonaisvaltainen pedagoginen toiminta, jota voidaan järjestää aikuisopiskelijan tarpeiden ja nykyisten asetusten mukaisella tavalla myös muuten kuin sisäoppilaitosmuotoisesti.

Näihin tavoitteisiin liittyen esitämme oheisia (esitykset lihavoituna tekstinä) muutoksia lakiehdotuksen pykälään 2. ja sen perusteluihin. Pykälän 14. perusteluihin esitämme kehittämisrahoituksen käyttöä koskevaa täydennystä, joka mahdollistaisi sivistystehtävän ja erityisen koulutustehtävän mukaisen opistotoiminnan pitkäjänteisen kehittämisen.

Helsingissä 10.11.2009 Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening

HE 175/2009 YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut – lisäesitykset korostettu

1 §. Vapaan sivistystyön tarkoitus ja tavoitteet. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi seuraavaksi: Vapaan sivistystyön tarkoitus ja tavoitteet. Voimassa olevassa laissa on määritelty vain vapaan sivistystyön tarkoitus. Useissa muissa koulutuksen laeissa on erikseen säädetty lain tarkoituksesta ja toiminnan tavoitteista. Pykälän ensimmäinen momentti kuvaisi vapaan sivistystyön tarkoitusta pääosin nykyisen pykälän tapaan.

Pykälän toiseen momenttiin on sisällytetty vapaana sivistystyönä annettavan koulutuksen tavoitteet. Uusina tavoitteina on mukaan otettu hyvinvoinnin, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden sekä kansainvälisyyden edistäminen. Lisäksi on haluttu korostaa sitä, että kyseessä on omaehtoinen oppiminen. Toiminnan yhteisöllistä luonnetta kuvaavat termit yhteisöllisyys ja osallisuus.

2 §. Lain piiriin kuuluva toiminta. Vapaan sivistystyön piirissä toimii viisi erilaista oppilaitosmuotoa. Tämä tilanne on tarkoitus edelleen säilyttää. Oppilaitoksilla on kullakin omat erityispiirteensä, joskin myös yhteisiä piirteitä on. Yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ovat kuitenkin tuoneet oppilaitosten toimintaan uusia painotuksia, jotka esitetään sisällytettäväksi oppilaitosten toiminnan määrittelyyn. Esitettävät muutokset koskevat erityisesti kansanopistoja, kesäyliopistoja ja liikunnan koulutuskeskuksia. Sen sijaan kansalaisopistojen toiminnan nykyistä määrittelyä on pidetty toimivana ja opintokeskusten toiminnan määrittelyä on muutama vuosi sitten muutettu.

Kansalaisopistojen määritelmä paikallisia ja alueellisia sivistystarpeita palvelevina oppilaitoksina säilyisi ennallaan. Opistojen yhdistyminen suuremmiksi alueopistoiksi on entisestään lisännyt niiden opintotarjonnan monipuolisuutta. Kansanopistojen ominaispiirre on edelleen niiden sisäoppilaitosmuotoisuus ja tähän liittyy myös niiden toiminta kokopäiväisiä opintoja tarjoavina oppilaitoksina. **Määritelmä ei sulje pois mahdollisuutta järjestää opiskelijoille etä- ja monimuoto-opintoja tai ns. externaattiopintoja asetuksen erikseen määrittelemällä tavalla.** Kansanopistojen määritelmässä on otettu huomioon se, että osa opistoista tarjoaa edelleen opetusta myös nuorille, peruskoulunsa päättäneille. Suuri osa opiskelijoista on kuitenkin nuoria aikuisia, pääosin ylioppilaita. Näin myös opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien lisääminen on tärkeä tehtävä. Opintojen kokopäiväisyys ja sisäoppilaitosmuoto mahdollistavat sen, että opistot voivat painottaa myös kasvatustehtävänsä ja hyödyntää sisäoppilaitoksen opetuksen järjestämiselle antamia monia mahdollisuuksia. **Kansanopistojen sivistystehtävä perustuu siihen, että suuri osa opistoista on erilaisilta arvo- ja aatetaustoilta syntyneitä. Opistokohtaisesti sivistystehtävän kehittäminen ja toteuttaminen tulee jatkossa perustumaan kansanopiston ylläpitöluvassa ilmaistun sivistystehtävän ja toteutuneen toiminnan arviointiin. Tätä kehitetään kansanopiston ylläpitäjän ja opetusministeriön yhdessä sopimassa tavoitesuunnitelmassa, joka tehdään 3-5 vuoden välein. Tavoitteen toteutumista tuetaan kehittämisrahoilla.** Mahdollisuus painottaa arvo- ja aatetaustaa on aiemmin mainittu nimenomaan kansanopistojen ominaispiirteenä, mutta ehdotuksessa tätä koskeva säännös on liitetty mukaan uutena momenttina koskemaan kaikkia vapaan sivistystyön oppilaitoksia.

·
·

Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on mahdollisuus painottaa toiminnassaan ja koulutuksessaan arvo- ja aatetaustansa ja kasvatustavoitteitaan ylläpitämisluvassa määrättyllä tavalla. Tämä aiemmin vain kansanopistoja koskenut painotus ulottuisi nyt kaikkiin oppilaitosmuotoihin. Tämä vastaa tosiasiallista tilannetta, koska muun muassa opintokeskusten ylläpitäjäyhteisöistä puolet on lähellä poliittisia puolueita. Kansalaisopistojen joukossa taas toimii useita settlementiliikkeen opistoja. Laajimmin erilaiset arvo- ja aatetaustat liittyvät edelleen kansanopistojen taustayhteisöihin.

3 §. Muut tehtävät ja yhteistyö. Pykälän toiseen momenttiin esitetään lisättäväksi laki taiteen perusopetuksesta (633/1998). Muihin koulutusta koskeviin lakeihin sisältyvät säännökset koulutuksen järjestäjien yhteistyöstä muiden järjestäjien ja oppilaitosten kanssa. Tämä säännös ehdotetaan lisättäväksi pykälään uudeksi 3 momentiksi ja myös

pykälän otsikko muuttuu. Yhteistyö voi olla alueellista tai valtakunnallisella tasolla tapahtuvaa ja voi vaihdella paikallisista olosuhteista, kieliolosuhteista, koulutuksen järjestäjäverkon tilanteesta ja oppilaitoksen vakiintuneista yhteistyöverkostoista riippuen. Yhteistyön tekemisellä muiden vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa voitaisiin myös välttää mahdollisia koulutustarjonnan päällekkäisyyksiä.

4 §. Oppilaitoksen ylläpitäminen. Pykälän 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi oppilaitoksen tarkoitus eli kuvaus siitä millä perusteilla tai kasvatuksellisia tai aatteellisia painotuksia toiminnassa on. Se on aiheuttanut suuressa osassa oppilaitoksia lähinnä sekaannusta ja johtanut siihen, että oppilaitoksen ylläpitämisen tarkoituksena on toistettu lain tarkoituksena sisältö.

Ylläpitämisluvassa määrätään ylläpitäjää ja oppilaitosta koskevien tietojen lisäksi oppilaitoksen koulutustehtävä, opetuskieli sekä tarvittaessa erityinen koulutustehtävä ja muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Edellä 2 pykälässä mainittu koulutustehtävää ohjaava arvo- tai aatetausta tai kasvatuksellinen perusta on mahdollista kuten nykyisinkin sisällyttää ylläpitämisluvaan. Vapaan sivistystyön oppilaitoksen tulee johtaa ylläpitämisluvaan sisältyvät koulutustehtävänsä kyseisen oppilaitosmuodon yhteisistä tehtävistä ja kunkin oppilaitoksen omasta tehtävästä. Ylläpitämisluvien merkitys toimintaa ohjaavana asiakirjana korostuu ja toiminnan ja ylläpitämisluvun tulee vastata toisiaan. Tarkoituksena on, että kaikkien vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitämisluvut uusitaan tulevina vuosina. Tämä tapahtuu oppilaitosten ylläpitäjien esitysten pohjalta. Erityisesti kansalaisopistojen ylläpitämisluvut on tarpeen uudistaa, sillä niitä ei ole useita opistojen yhdistymistilanteita lukuun ottamatta uudistettu nykyisen lainsäädännön aikana. Muut ylläpitämisluvaa koskevat säännökset vastaavat nykyisiä. Erityinen koulutustehtävä on sisällytetty eräiden kansanopistojen ylläpitämisluviin ja on muodostanut yksikköhinnan korotusperusteen lain 11 §:n mukaan. Rahoitusjärjestelmää koskevan syksyllä 2009 alkavan selvitystyön yhteydessä selvitetään myös erityisiin koulutustehtäviin liittyvät kysymykset.

-
-

14 §. Erityisavustukset ja ylimääräiset avustukset. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelman valmisteluryhmä on ehdottanut, että vapaan sivistystyön rahoitusmallia uudistettaisiin asteittain vuodesta 2010 alkaen niin, että todellisiin kustannuksiin perustuvan laskennallisen perusrahoituksen rinnalla toimintaa tuettaisiin erityisillä laatu- ja kehittämisavustuksilla. Niillä tuettaisiin vapaan sivistystyön yleisiä, oppilaitosryhmäkohtaisia laatu- ja kehittämisavoitteita. **Kansanopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten kohdalla kehittämisrahoilla voidaan tukea erityisesti yksittäisten oppilaitosten tai oppilaitosryhmien sivistystehtävän ja erityisen koulutustehtävän kehittämistä ja toteuttamista.** Valmisteluryhmän ehdotuksen mukaan avustusten osuus voisi olla enintään 15 prosenttia kunkin oppilaitosryhmän käyttökustannusten valtionosuusrahoituksesta vaarantamatta kuitenkaan valtionosuusrahoituksen osuutta. Erityisistä syistä voidaan harkita myös maksimiksi asetettua 15 prosenttia korkeampaakin avustusosuutta.

Lakiehdotus

Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

1 §

Vapaan sivistystyön tarkoitus ja tavoitteet

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta.

Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansainvälisyyden, moniarvoisuuden, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

2 §

Lain piiriin kuuluva toiminta

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, liikunnan koulutuskeskukset ja opintokeskukset.

Kansalaisopistot ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi.

Kansanopistot ovat kokopäiväistä opetusta antavia **monialaisia** sisäoppilaitoksia, **jotka arvo- ja aatetaustansa mukaisesti toteuttavat sivistystehtävänsä järjestämällä** nuorille ja aikuisille omaehtoisia opintoja, edistävät opiskelijoiden opiskelunvalmiuksia sekä kasvattavat heitä yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä.

Kesäyliopistot ovat alueellisen koulutustarjonnan oppilaitoksia, joiden toiminnassa painottuvat avoin korkeakouluopetus sekä alueen muihin osaamis- ja sivistystarpeisiin vastaaminen ottaen huomioon myös korkeakoulutettu väestö.

Liikunnan koulutuskeskukset ovat kokopäiväistä opetusta antavia valtakunnallisia sisäoppilaitoksia tai alueellisia oppilaitoksia, joiden tehtävänä on järjestää liikuntaharrastusta, hyvinvointia ja terveyttä edistävää koulutusta koko väestölle sekä liikunnan järjestö- ja seuratoimintaa palvelevaa koulutusta ja valmennustoimintaa.

Opintokeskukset toimivat valtakunnallisina oppilaitoksina järjestämällä opintoja itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa elinikäisen oppimisen, hyvinvoinnin ja aktiivisen kansalaisuuden sekä demokratian ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan edistämiseksi.

Edellä tarkoitettujen oppilaitosten tulee toimia 4 §:n mukaisessa koulutustehtävässä painottaen myös arvo- ja aatetaustansa, kasvatustavoitteitaan tai erityisiä koulutustehtäviään.

OPETUSMINISTERIÖLLE

viite: ministeriön kirje vapaan sivistystyön keskusjärjestöille (dnro 18/500/2009; 12.10.2009)

▪
luvut 1. ja 2. (KATSAUKSIA SKY:n TOIMINTAAN)

3. **NÄKEMYS JA EHDOTUS VAPAAN SIVISTYSTYÖN VALTAKUNNALLISEN JÄRJESTÖRAKENTEEN JA JÄRJESTÖJEN VÄLISEN YHTEISTYÖN, TEHTÄVIEN JA RAHOITUSPOHJAN KEHITTÄMISTARPEISTA**

Suomen Kansanopistoyhdistyksen hallitus on päättänyt, että yhdistys toimii aloitteellisesti vapaan kansansivistystyön järjestöyhteistyön vahvistamiseksi. Yhdistys selvittää tällä hetkellä voidaanko sen palvelukykyä vahvistaa yhteistyössä Kansanvalistusseuran kanssa.

Kansanopistoyhdistys on tehnyt KEHO -valmistelutyön aikana yhteistä selvitystyötä Opintokeskuseuran ja Urheiluopistot ry:n sekä Suomen Settlementtilton kanssa. Kansalaisyhteiskunnan ylläpitämien oppilaitosten keskusjärjestöillä on myös KEHO -ohjelman toimeenpanoon liittyviä yhteneviä tavoitteita erityisesti rahoitusjärjestelmän kehittämisen ja ylläpitämislupien uusimisen osalta.

Monialaisille kansanopistoille yhteistyö myös muiden (koulutusalojen) yksityisten koulutuksen järjestäjien kanssa on tärkeää. Siksi ne ja myös Kansanopistoyhdistys toimivat aktiivisesti yksityisen koulutusalan työnantajajärjestössä Yksityisen Opetusalan Liitossa.

Ruotsinkielisellä kansanopisto- ja kansansivistyskentällä on jo tapahtunut useita rakenteellisia muutoksia, siellä on myös jo pidempään karttunutta kokemusta eri oppilaitosten välisestä yhteistyöstä. Kansanopistoyhdistys ja Bildningsforum rf. ovat tehneet selvitys- ja koulutusyhteistyötä ruotsinkielisen kansansivistystyön toimintaedellytysten vahvistamiseksi. Tätä yhteistyötä jatketaan.

Kansanopistoyhdistys on lausunnoissaan korostanut Vapaan Sivistystyön Yhteistyöryhmän (YTR) toimintaedellytysten vahvistamisen tärkeyttä. YTR:llä tulisi olla pysyvä sihteeri(stö) ja sen puheenjohtajuudessa tulisi irroittaa nyt käytössä ollut kytkös VSY:n puheenjohtajuuteen.

Suomen Kansanopistoyhdistys katsoo, että vapaan kansansivistystyön järjestökentän palvelukykyä tulee vahvistaa suoran järjestöyhteistyön kautta ja turvaamalla kunkin oppilaitosmuodon edunvalvontatyön edellytykset. Kansanopistoyhdistyksen mielestä kaikkia vapaan sivistystyön oppilaitoksia koskevien palvelutehtävien keskittäminen vain yhdelle valtakunnalliselle organisaatiolle (esim. VSY:lle) ei tuo merkittävää lisäarvoa oppilaitoskentän ja sen henkilöstön palveluun ja osaamisen vahvistamiseen.

Oppilaitosten ylläpitäjät kuitenkin päättävät viime kädessä minkälaisia järjestö-, koulutus- ja tiedotuspalveluja ne tarvitsevat. Myös kansainvälisessä yhteistyössä eri oppilaitoksilla ja niiden taustayhteisöillä samoin kuin useimpien oppilaitosten keskusjärjestöillä on omat, toimivat yhteistyösuhteensa ja -organisaationsa.

Helsingissä 27.11.2009

Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry

Hannu Salvi
puheenjohtaja

Jyrki Ijäs
pääsihteeri

OPETUSMINISTERIÖLLE

asia: Vapaan sivistystyön rahoitustyöryhmän muistio

Suomen Kansanopistoyhdistys - Finlands Folkhögskolförening ry haluaa heti lausuntonsa aluksi todeta, että Vapaan sivistystyön rahoitustyöryhmä ja sen kansanopistojaos ovat - kireästä aikataulusta huolimatta - käsitelleet kansanopistojen vapaan sivistystyön toimintaedellysten vahvistamisen kannalta keskeiset kysymykset ja tehneet niitä koskevat esitykset, joihin Suomen Kansanopistoyhdistys voi yhtyä.

- **Pidämme kuitenkin lähtökohtana sitä, että tehtyjen esitysten rahoittaminen hoidetaan kansanopistojen käyttömäärärahaa lisäämällä.**

Lisäksi katsomme, että

- **investointien rahoitusjärjestelmän uudistus, kansanopistojen valtionosuusprosentin korotus sekä uusittavissa ylläpitämisluvuissa määrättävän erityisen koulutustehtävän mukainen yksikköhinnan porrastus tulisivat voimaan vasta vuoden 2012 alussa**, joten niiden vaikutukset heijastuisivat vasta vuoden 2012 talousarvioesitykseen.

Suomen Kansanopistoyhdistys haluaa kiinnittää opetusministeriön huomion uudistettavan kehittämisrahoituksen mahdollisuuksiin kansanopistotyön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäjänä. Kehittämisohjelman toimeenpanosuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi, että valtionosuusrahoitus ja laatu- ja kehittämisrahoitus muodostavat kokonaisuuden, jota tulisi kehittää koordinoitusti. Rahoitusryhmä esittää nyt, että opetusministeriön ja kansanopistojen / kansanopistoryhmien välisessä ohjauksessa otetaan käyttöön kolmivuotiset kehittämissuunnitelmat. Niihin sisältyvät yhteiset näkemykset toiminnan keskeisistä tavoitteista ja kehittämisen painopisteistä, toiminnan volyymin ja rahoituksen kokonaisuudesta sekä toiminnan tuloksista ja seurannan kohteista. Kansanopistoyhdistys katsoo, että ehdotettu ohjausmenettely mahdollistaa sekä kehittämisrahoituksen siirtämisen valtionosuusrahoitukseksi että vahvistaa sellaista koulutuksen kustannuspohjan erottelukykyä, jonka avulla voidaan perustella tarvittavien erityisten koulutustehtävien yksikköhinnan porrastuksia.

Kansanopistoyhdistys katsoo, että

- **rahoitusuudistuksen avulla tulisi luoda sekä ylläpitäjien että valtiovallan kannalta dynaaminen järjestelmä, jossa voidaan kehittää uusien/erityisten koulutustarpeiden ja niiden kustannusten mukaista vapaan sivistystyön kansanopistokoulutusta.**

Pitkäjänteisen kehittämistoiminnan tulosten arvioiminen edellyttää luonnollisesti myös vapaan sivistystyön tieto- ja tilastopohjan vahvistamista. Päätoimisen kansanopisto-opiskelun vaikuttavuuden ja laadun arvioinnissa tulee erityinen huomio kiinnittää siihen, miten kansanopistot ovat onnistuneet lakisäätöissä perustehtävässään so. opiskelijoidensa koulutusvalmiuksien edistämisessä. Myös erityistehtävien ja opintosetiäivastuksilla tuettujen kohderyhmien (kuten maahanmuuttaneiden tai koulutuspolun nivelvaiheissa syrjäytyneiden) koulutuksen vaikuttavuuden arviointi edellyttää pitkäjänteisempää seuranta.

Rahoitustyöryhmän työ on ollut osa Kehittämisohjelman toimeenpanosuunnitelman tavoitteisiin tähtäävää valmistelua. Lausuntonsa lopuksi Suomen Kansanopistoyhdistys haluaakin kiinnittää opetusministeriön huomion tämän työskentelyn jatkamisen edellytyksiin. Aikuiskoulutuksen hallinnon muutokset edellyttävät mielestämme Vapaan sivistystyön yhteistyöryhmän (YTR) roolin ja sen toimeksiannon laajentamista. Ryhmän tulisi voida osallistua Kehittämisohjelman esitysten toimeenpanoon ja seurata niiden vaikutusta ja sitä onko uudistusten avulla voitu vahvistaa vapaan sivistystyön toimintaedellytyksiä. Erityisen tärkeää tämä on rahoitusjärjestelmän uudistusprosessin onnistumisen ja vaikuttavuuden kannalta.

Helsingissä 27.4.2010

Suomen Kansanopistoyhdistys - Finlands Folkhögskolförening ry

Liite 5

SVENSKA SEKTIONEN INOM FINLANDS FOLKHÖGSKOLFÖRENING

I ett extraordinärt årsmöte den 19.11.2008 beslöt Finlands svenska folkhögskolförening (FSFF) att omorganisera sin verksamhet som en egen sektion inom Finlands Folkhögskolförening (SKY-FFF). Folkhögskolföreningens styrelse framhöll sig positivt till beslutet. SKY-FFF hade redan tidigare ansvarat för sekreterarbetet för FSFF. För att FSFF inte får eget verksamhetsunderstöd från undervisningsministeriet hade SKY-FFF årligen reserverat 2 500 euro till FSFF:s bruk. Folkhögskolföreningen sökte dessutom skilt stöd från Utbildningsstyrelsen för de svenska folkhögskolornas personalutbildning.

I mars 2009 beslöt SKY-FFF:s styrelse att bilda en egen arbetsgrupp för att planera föreningens svenska verksamhet. Sektionen/arbetsgruppen leds av finlandssvenska folkhögskolornas representanter i FFF:s styrelse och den får en verksamhetsresurs från FFF för sina möten. Sektionens struktur består av en basgrupp med regional representation (Nyland, Åboland, Österbotten, Åland).

Hälsning från ordförande

År 2009 har karaktäriserats av allmän nyorientering bland folkhögskolorna i landet. Statens strategi för utvecklingen av landets fria bildningsarbete 2010-2012 (den s.k. KEHO-processen) har i stort sett överskuggat alla övriga diskussioner. För folkhögskolornas del visade det sig vid slutet av år 2009 att processen skulle styras redan till det första halvåret av 2010. Till statens mål hör bl.a. strävan att minska upprätthållarnas antal med ca 1/3 beaktande hela folkhögskolfältet.

Ansökningarna till ministeriet för upprätthållartillståndens förnyande skall (enligt den tidtabell som är känd i skrivande stund) lämnas in i mitten av juni 2010. En etapp på vägen var de rapporter som folkhögskolornas upprätthållare lämnade in till ministeriet i oktober 2009. Där frågade ministeriet efter 1) upprätthållarstrukturen för respektive folkhögskola i dagens läge, 2) hur huvudmännen ser på den egna folkhögskolans uppgift och förmåga att motsvara behovet i det föränderliga samhället, 3) hur stor andel av skolans hela verksamhet som idag utgörs av fritt bildningsarbete samt 4) vilka strukturella förändringar som är under arbete. Svaren var av allt att döma i stort sett för övergripande - mera konkreta planer efterfrågades av ministeriet i mars 2010, varvid nya rapporter tillställdes staten. De brännande frågorna i upprätthållarnas strategier är de samarbeten som redan förverkligas eller enligt skolornas planer **skall** förverkligas lokalt och regionalt. Hösten 2009 tillkännagavs propositionen för Lagen om ändring av lagen om fritt bildningsarbete, vilken därefter trädde i kraft den 1 januari 2010. Den förnyade lagen (1765/2009) ställer i § 3 krav på samarbeten:

"Läroanstalter som ordnar fritt bildningsarbete ska samarbeta med andra läroanstalter för fritt bildningsarbete inom samma region, riksomfattande läroanstalter för fritt bildningsarbete, anordnare av utbildning och högskolor".

Folkhögskolornas uppgift beskrivs i § 2 på följande sätt: *"Folkhögskolor är internat för heltidsstudier, vilka tillhandahåller unga och vuxna personer möjligheter till frivilliga studier, förbättrar de studerandes studiefärdigheter och fostrar dem som individer och samhällsmedlemmar".*

Under 2009 kan man säga att allt flera folkhögskolsarbeten tog fart i enlighet med den lag som man visste att skulle komma. Den processen fortgår. På finlands-svenskt håll tog den här utvecklingen de facto fart redan för några år sedan. Svenska folkskolans vänner r.f. upprätthåller i skrivande stund fyra tidigare fristående folkhögskolor som nu befinner sig under samma organisatoriska tak, nämligen Axxell Utbildning AB. Borgå folkhögskola och Borgå Folkakademi har fusionerats och en samgång mellan de två evangeliska folkhögskolorna i Hangö respektive Vasa står för dörren. Samarbetet mellan Karleby folkhögskola och medborgarinstitutet på orten är etablerat sedan några år och nya liknande samarbeten på olika nivåer kommer uppenbarligen att etableras på olika håll i Svenskfinland.

För svenska sektionen inom Finlands folkhögskolförening har det under året i första hand gällt att följa med KEHO-processen och delge fältet information. Seminariet där forskare Seppo Niemelä och rektor **Björn Wallén** var inledare bevistades av ett stort antal personer från de svenska skolorna. I vissa sammanhang har sektionen valt att ordna temadagar i anslutning till Bildningsforums träffar (ex. identitetsseminariet i Stundars). Därtill har arbetsmöten ordnats för folkhögskolor med tionde klasser. Flera diskussionstillfällen och -forum har efterlysts. Finlands Folkhögskolförenings roll som intressebevakare har under 2009 också diskuterats, t.o.m. en samgång med någon annan folkbildningsorganisation har varit under debatt. Detta har föranlett att de svenska delegaterna i föreningens styrelse (Kerstin Romberg och Henrik von Pfaler) tillkännagivit att det svenska folkhögskolfältet nu måste ta ställning till hur man önskar att dess intressen skall kunna bevakas framöver. En viss oro finns för tillfället på fältet. När 2010 inleds talar man bl.a. om möjligheterna till stärkning av kontakterna till Bildningsforum. Finlands folkhögskolförenings styrelse har dock vid flera tillfällen understrukit att kontakten till de svenska skolorna är viktig och att man även i fortsättningen önskar stöda den svenska verksamheten. De svenska skolorna å sin sida har betonat vikten av att hålla en primär kontakt till de finska folkhögskolornas intressebevakande organ.

Arbetsgruppen konstaterade följande om Folkhögskolföreningens organisationsutveckling i sitt utlåtande till föreningens styrelse den 14.1.2010:

"För den svenskspråkiga verksamheten är det viktigaste hur man sköter intressebevakningen. Den nuvarande situationen och föreningens kapaciteter har tryggt den svenskspråkiga servicen på samma gång som Folkhögskolföreningens stadgar har försäkrat de svenskspråkiga folkhögskolornas mandat i föreningens styrelse. Folkhögskolarbetet har berikats med att de svenskspråkiga

skolorna kunnat göra utvecklingsprojekt tillsammans med de finskspråkiga skolorna. Finlands Folkhögskolförening bör även i fortsättningen sträva till att sköta om folkhögskolornas intressebevakning, även genom att ta de svenska behoven i beaktande.”

I förslaget till Finlands Folkhögskolföreningens verksamhetsplan för 2010-2012 konstateras att

” I organisationsutvecklingen tar man särskilt i hänsyn de samarbetsavtal som de svenska folkhögskolorna gjort tillsammans med föreningen samt med Bildningsforum rf. De svenska folkhögskolornas verksamhetsutveckling utreds tillsammans med Åbo Akademi som en del av föreningens utvecklingsprojekt (KEHO).”

Det svenska folkhögskolnätverket är litet, ett vidgat nätverk skulle stärka den finlandssvenska fria bildningens identitet i landet, en förnyelse måste äga rum när det gäller intressebevakningen. ”Stora folkhögskolföreningens” stöd är oerhört viktigt men den stora föreningens agenda kan inte omfatta de finlandssvenska särbehoven.

Sammanställare och ordförande
Kerstin Romberg

Aktiviteter, Svenska sektionen

Till den svenska sektionens uppgifter hör att erbjuda de finlandssvenska folkhögskolorna:

- service och information på svenska
- finlandssvenska tematiska möten med aktuella saker på agendan
- aktiviteter eller projekt på nationellt eller nordiskt plan

2.3.2009 Temadag om upprätthållartillstånden och Kehoprocessen, Helsingfors
Arrangör: Svenska sektionen

25.5.2009 Identitetsseminarium, Stundars
Arrangör: Bildningsforum

27.8.2009 Startseminarium för den fria bildningens utvecklingsprogram/Kvalitetsfinansiering och ändrade strukturer, Helsingfors
Arrangör: Finlands Folkhögskolförening och Bildningsforum

26.-27.10.2009 Seminarium för den fria bildningen i Svenskfinland / Rektorsdagar, Borgå
Arrangör: Bildningsforum och Utbildningsstyrelsen

8.2.2010 Temadag för de finlandssvenska folkhögskolorna om Kehoprocessen, Västra-Nylands Folkhögskola, Karis
Arrangör: Svenska sektionen

30.3.2010 Diskussionsmöte, Helsingfors
Arrangör: Svenska sektionen

9.6.2010 Rektorsdag för de finlandssvenska folkhögskolorna, Helsingfors
Arrangör: Svenska sektionen

Basgrupps- och sektions möten:
2009: 2.3.; 5.5.; 25.5.; 8.6. och 26.10. och 2010: 14.1. och 23.4.

Planeringsmöten 2009:
- 14.1 och 25.5 om den svenska sektionen
- 25.5 och 15.6. om utbildning för tionde klassister

**SUOMEN KANSANOPISTOYHDISTYS -
FINLANDS FOLKHÖGSKOLFÖRENING RY**

Y-0202143-8

TASEKIRJA 31.12.2009

Tuloslaskelma

Tase

Liitetiedot

LIITE Tase-erittelyt

Tilinpäätöksen laati
Kansallispalvelu OY
Kansakoulukuja 3
00100 Helsinki
p.0207488 488

**SUOMEN KANSANOPISTOYHDISTYS -
FINLANDS FOLKHÖGSKOLFÖRENING RY**

TULOSLASKELMA 31.12.2009

VARSINAINEN TOIMINTA

	1.1.-31.12.2009	1.1.-31.12.2008
<u>Järjestötoiminta</u>		
Tuotot		
Muut tuotot	24 746,83	5 850,25
	<u>24 746,83</u>	<u>5 850,25</u>
Kulut		
Henkilöstökulut	42 007,94	44 216,85
Muut kulut	32 678,91	33 042,72
	<u>74 686,86</u>	<u>77 259,37</u>
<u>Kehittämis- ja koulutustoiminta</u>		
Tuotot		
Toimintatulot	20 952,50	52 656,95
	<u>20 952,50</u>	<u>52 656,95</u>
Kulut		
Henkilöstökulut	34 482,82	54 654,87
Muut kulut	18 683,44	46 549,49
	<u>53 166,26</u>	<u>101 204,36</u>
<u>Hallinto</u>		
Kulut		
Henkilöstökulut	8 533,70	8 185,17
Muut kulut	47 937,89	23 186,35
	<u>56 471,29</u>	<u>31 351,52</u>
<u>Tiedotus</u>		
Tuotot		
Muut tuotot	39 339,06	29 868,10
	<u>39 339,06</u>	<u>29 868,10</u>
Kulut		
Henkilöstökulut	86 436,83	88 000,35
Muut kulut	77 092,91	51 866,68
	<u>163 529,74</u>	<u>139 867,03</u>
<u>Toiminta</u>		
Tuotot		
Toimintatuotot	19 820,84	45 660,97
	<u>19 820,84</u>	<u>45 660,97</u>
Kulut		
Henkilöstökulut	69 739,16	83 134,61
Poisot	1 245,25	1 660,37
Muut kulut	106 195,16	123 386,90
	<u>177 179,56</u>	<u>208 181,78</u>

<u>Kansainvälinen toiminta</u>		
Tuotot		
Muut tuotot	0,00	0,00
	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
Kulut		
Muut kulut	12 439,08	9 757,02
	<u>12 439,08</u>	<u>9 757,02</u>
<u>Projektit</u>		
Tuotot		
Muut tuotot	138 019,03	148 376,49
	<u>138 019,03</u>	<u>148 376,49</u>
Kulut		
Henkilöstökulut	62 341,14	36 433,16
Muut kulut	72 982,87	112 581,67
	<u>135 304,01</u>	<u>148 014,82</u>
KULUJÄÄMÄ	-429 897,43	-433 233,14
<u>Varainhankinta</u>		
Tuotot		
Jäsenmaksut	305 575,43	280 945,60
Muut tuotot	0,00	2 107,83
	<u>305 575,43</u>	<u>283 053,43</u>
KULUJÄÄMÄ	-124 322,00	-150 179,71
<u>Sijoitus ja rahoitustoiminta</u>		
Tuotot		
Sijoitustuotot	24 300,00	23 820,00
Muut kulut	-2 784,80	-2 006,30
Korkotuotot	1 318,79	6 588,11
Korkokulut	-54,34	0,00
Pankinkulut	-635,53	-1 577,51
	<u>22 144,12</u>	<u>26 824,30</u>
KULUJÄÄMÄ	-102 177,88	-123 355,41
<u>Yleisavustukset</u>		
Toiminta-avustus	135 000,00	135 000,00
	<u>135 000,00</u>	<u>135 000,00</u>
TULOS ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA	32 822,12	11 644,69
<u>Tilinpäätössiirrot</u>		
Varaston muutos	3 476,39	0,00
Siirto rahastoon	-7 611,33	-10 000,00
TILIKAUDEN TULOS	28 687,18	1 644,69

**SUOMEN KANSANOPISTOYHDISTYS -
FINLANDS FOLKHÖGSKOLFÖRENING RY**

TASE 31.12.2009

<u>VASTAAVAA</u>	31.12.2009	31.12.2008
PYSYVÄT VASTAAVAT		
<u>Aineelliset hyödykkeet</u>		
Ennakkomakaut	4 480,00	0,00
Kalusto	3 735,86	4 981,11
Sijoitukset		
Sijoitus osakkeet	67 160,80	67 160,80
Osakkeet ja osuudet	4 112,19	4 112,19
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Myyntivarasto	3 476,39	0,00
Saamiset		
Myyntisaamiset	17 681,48	24 038,52
Siirtosaamiset	8 786,66	159,93
Rahat ja pankkisaamiset	315 101,88	197 429,04
VASTAAVAA	424 434,26	297 881,59
<u>VASTATTAVAA</u>		
OMA PÄÄOMA		
Rahastot	24 761,85	17 140,52
Toimintapääoma	180 370,96	178 726,37
Tilikauden yli/alijäämä	28 697,18	1 644,59
	233 809,99	197 511,48
<u>Tilinpäätössiirtojen kertymä</u>		
Vapasehtoiset varaukset	32 681,00	32 681,00
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Ostovelat	17 781,90	6 735,18
Siirtovelat	31 666,62	38 959,14
Muut velat	108 606,74	21 994,79
VASTATTAVAA	424 434,25	297 881,59

**SUOMEN KANSANOPISTOYHDISTYS -
FINLANDS FOLKHÖGSKOLFÖRENING RY**

TILINPÄÄTÖKSEN 31.12.2009 LIITETIEDOT

Käyttöomaisuus on kirjattu hankintameno mukaisesti. Saamiset ja velat on arvostettu nimellisarvoon. Toiminnanaloille on kohdennettu toiminnanalan erilliskulut.

KÄYTTÖOMAISUUDEN ARVOSTUS

Poistot on laskettu EVL:n animmäspoiston mukaisesti 25 % hankintamenoista.

SIOITUKSET

	2009	2008
Muut osakkeet ja osuudet		
Markkina-arvo yhteensä	14 364,00	11 070,00
vastaava kirjanpitoarvo	4 112,19	4 112,19
Erotus	10 251,81	6 957,81

OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET

SKY-rahasto	17 140,52	7 140,52
Siirto rahastoon	7 611,33	10 000,00
	24 751,85	17 140,52
Toimintapääoma 1.1.2009	180 370,96	178 726,37
tilikauden tulos	28 687,18	1 644,59
Toimintapääoma 31.12.2009	209 058,14	180 370,96

HENKILÖSTÖKULUT

Toimihenkilöitä yhdistyksessä on 5 ja vuonna 2008 heitä oli 5.

Palkat	249 026,03	242 781,83
Fläkekulut	42 583,46	41 935,01
Muut henkilösivukulut	10 365,88	33 210,27

Hallituksen jäsenille on toimintavuoden aikana maksettu yhteensä 8350,00 euroa.

KÄYTETYT KIRJANPITOKIRJAT

Päiväkirja atk-tulosteena
Pääkirja atk-tulosteena
Tasekirja sidottuna
Apukirjat
Ostoreskontra
Myyntireskontra

**SUOMEN KANSANOPISTOYHDISTYS -
FINLANDS FOLKHÖGSKOLFÖRENING RY**

TASE-ERITTELYT 31.12.2009

Ennakkomaksut		4 480,00	
Meltwater		4 480,00	
 Kalusto			
Saldo 1.1.		4 881,11	
lisäys		0,00	
poisto 25 %		-1 245,25	
Menojaannos 31.12.		3 735,86	
 Osakkeet ja osuudet			
Elisa communications oyj 900kpl		4 112,19	
 Sijoitukset			
Talo-osakeyhtiö Arkadia		67 160,80	
		67 160,80	
 Myyntivarasto		3 476,39	
		3 476,39	
 Myyntisaamiset			
Reskontraliittään mukaan		17 581,48	
		17 581,48	
 Siirtosaamiset			
Uudenmaan verovirasto		653,65	
Vox		8 132,00	
		8 785,65	
 Rahat ja pankkisaamiset			
Sampo 800017-251037		227 026,90	
Nordea 101230-72999		88 074,98	
		315 101,88	424 434,25

Oma pääoma			
1.1.2009		180 370,96	
tilikauden tulos		29 687,18	
31.12.2009		<u>209 058,14</u>	
Rahastot			
Sky-100 rahasto		24 751,85	
Varaukset			
1.1.2009		32 681,00	
varausten muutos		0,00	
31.12.2009		<u>32 681,00</u>	
Ostovelat			
reskontraliite		17 781,90	
		<u>17 781,90</u>	
Siirtovelat			
lomapalkkavaraus 2010		31 655,62	
		<u>31 655,62</u>	
Ennakkomaksut			
Valtionavun ennakot			
KELHO		16 342,38	
OPH1		15 360,64	
OPH2		9 379,65	
OPH3		19 040,97	
ERF		23 252,62	
NFR-4		2 533,30	
NVL		13 822,96	
		<u>97 752,52</u>	
Muut velat			
TEL		1 585,11	
TT-velka		527,23	
Ennakonpidätys		8 151,65	
Sotu		489,23	
		<u>10 753,22</u>	424 434,25

KÄYTETYT TOSITELAJIT

Myyntisaamistositteet	200001
Myyntisaamisten suoritus	300001
Ostovelkastositteet	500001
Ostovelkojen suoritusositteet	600001
Kassastositteet	700001
Palkkastositteet	950001
Kirjapidon tositteet	1

TILINTARKASTUSKERTOMUS**Suomen Kansanopistoyhdistys - Finlands Folkhögskolförening ry:n jäsenille**

Olemme tarkastaneet Suomen Kansanopistoyhdistys - Finlands Folkhögskolförening ry:n kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.2009 - 31.12.2009. Tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot.

Hallituksen vastuu

Hallitus vastaa tilinpäätöksen laatimisesta ja siitä, että se antaa oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä

Tilintarkastajan velvollisuudet

Tilintarkastajan tulee suorittaa tilintarkastus Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti ja sen perusteella antaa lausunto tilinpäätöksestä. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää ammattieettisten periaatteiden noudattamista ja tilintarkastuksen suunnittelua ja suorittamista siten, että saadaan kohtuullinen varmuus siitä, että tilinpäätöksessä ei ole olennaisia virheellisyyksiä ja että hallituksen jäsenet ovat toimineet yhdistyksen mukaisesti.

Tilintarkastustoimenpiteillä tulisi varmistua tilinpäätöksen lukujen ja muiden tietojen oikeellisuudesta. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan ja arvioihin riskistä, että tilinpäätöksessä on väärinkäytöksestä tai virheestä johtuva olennainen virheellisyys. Tarvittavia tarkastustoimenpiteitä suunniteltaessa arvioidaan myös tilinpäätöksen laadintaan ja esittämiseen liittyvää sisäistä valvontaa. Lisäksi arvioidaan tilinpäätöksen yleistä esittämistapaa, tilinpäätöksen laatimisperiaatteita sekä johdon tilinpäätöksen laadinnassa soveltamia arvioita.

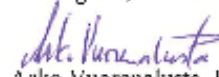
Tilintarkastus on toteutettu Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Käsityksemme mukaan olemme suorittaneet tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvia tarkastustoimenpiteitä lausuntoamme varten.

Lausunto

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös, joka osoittaa ylijäämää 28.687,18 euroa, antaa Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot yhdistyksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Tilinpäätös voidaan vahvistaa ja vastuuvapaus voidaan myöntää hallituksen jäsenille ja muille tilivelvollisille tarkastamaltamme tilikaudelta.

Helsingissä, elokuun 25. päivänä 2010

Asko Vuorenalusta, KHT
Fredrikinkatu 34 A 8,
00100 Helsinki

Voitto Takala

SUOMEN KANSANOPISTOYHDISTYS – FINLANDS FOLKHÖGSKOLFÖRENING ry

TOIMINTASUUNNITELMA 07/2010 – 06/2012

1. PUHEENJOHTAJAN ESIPUHE

”Kansanopistoille tasavertaiset edellytykset osallistua KEHO–prosessiin”

2. KEHO -TOMENPIDEOHJELMAN PAINOPISTEET

- 2.1. Kansanopistojen tehtävä ja asema koulutusjärjestelmässä
- 2.2. Toimintaedellytysten vahvistaminen
- 2.3. Ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen kehittäminen
- 2.4. Valtakunnallisen järjestörakenteen kehittäminen

3. KANSANOPISTOYHDISTYKSEN PALVELUKYVYN VAHVISTAMINEN

- 3.1. Opistokentän tarpeet ja odotukset
- 3.2. Yhdistyksen palveluiden kehittäminen
- 3.3. Yhdistyksen resurssit

Kansanopistoille tasavertaiset edellytykset selviytyä KEHO–prosessissa

Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry:n vuosien 2010–2012 toimintasuunnitelmakauden aikana opetus- ja kulttuuriministeriön eri koulumuotoja koskevat kehittämistoimet jatkuvat. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelman toimeenpano on alkanut. Linjaukset koota ammatillista koulutusta suurempiin yksikköihin ovat edelleen voimassa. Ammatillisen aikuiskoulutuksen odotetaan nopeasti reagoivan muuttuviin työelämän tarpeisiin. Perus- ja lukio-opetuksen järjestämiseen heijastuvat kuntien palvelurakennemuutokset. Maamme yliopisto- ja korkeakouluverkko on rakenteellisen uudelleen tarkastelun alla.

Nämä kaikki tapahtuvat ympäristössä, jossa julkisen talouden resurssit eivät tule kasvamaan.

Keväällä 2009 julkistettu vapaan sivistystyön kehittämisohjelma (KEHO) lupaa kehittää ja vahvistaa vapaan sivistystyön toimintaedellytyksiä. Ohjelma sekä sen jatkotoimet koskevat vapaan sivistystyön lainsäädäntöä, rahoitusta, ylläpitäjä- ja oppilaitosrakennetta sekä laatua ja vaikuttavuutta. Kaikkien näiden menestyksellinen eteneminen on Suomen Kansanopistoyhdistyksen edunvalvonnan ydin.

Kansanopistojen toimintaedellytykset tulee turvata. Monimuotoisilla opistoilla pitää olla mahdollisuudet reagoida uusien kohderyhmien koulutustarpeisiin. Kansanopistot tarvitsevat riittävät resurssit toiminnan sisältöjen ja muotojen uudistamiseen

Kansanopiston monimuotoisuus on säilytettävä. Ymmärrys kansanliikkeisiin sitoutuneesta opistojen sivistystehtävästä on tärkeää. Suomalaiseen koulutusjärjestelmään tarvitaan aktiiviva ”hyvä välivuosi” –mahdollisuus niille nuorille, jotka haluavat etsiä ja selkeyttää tulevaisuuttaan.

KEHO-ohjelma on toimeenpanovaiheessa. Kansanopistojen kohdalla vapaan sivistystyön kehittämisohjelman toimeenpano painottuu alkuvaiheessa ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen kehittämiseen. KEHO-ohjelma tulee sisältämään ministeriön viimeisten päätösten mukaan opistoverkostojen velvollisuuden selvittää yhteistoimintansa muotoja, pienten vapaan sivistystyön opistojen analyysi- ja tukihankkeen sekä kaikkien opistojen ylläpitämislupien uusimiskierroksen

Suomen Kansanopistoyhdistyksen tehtävänä on auttaa kaikkia kansanopistoja menestymään ja luoda kaikille opistoille parhaat mahdollisuudet selviytyä laadullisista ja rakenteellisista kehittämistarpeista.

Tämän toteutumiseksi tarvitaan kansanopistoliikkeen yhtenäisyyttä, josta osa on Yhdistyksen ja jäsenistön kiinteä yhteydenpito. Opistojen ylläpitäjät vastaavat opistojen tulevaisuuden linjauksista. Kansanopistoyhdistys pyrkii kehittämään ylläpitäjien strategista taitoja varautua tulevaan ylläpitämislupakierrokseen. Käytännön työmuotoina ovat konsultoiva apu sekä opistoille tarkoitettu strategiakoulutus, jota tiedottaminen tukee.

Sen rinnalla, että Kansanopistoyhdistys tukee jäsenistöään KEHOn toimeenpanon prosesseissa, Yhdistys selvittää toimintasuunnitelmakauden aikana palvelukykyä ja –rakenteensa. Ministeriö ohjaa sivistystyön keskusjärjestöjä yhä lisääntyvään yhteistyöhön. Myös opistokentän mahdolliset rakenteelliset muutokset sekä eriytyvä opistojen toiminta edellyttävät Kansanopistoyhdistykseltä palvelutarjonnan arvioimista. Todennäköisesti sekä jäsenmaksutulot että ministeriön avustus tulevat pienenemään. Yhdistyksen resurssit tulee arvioida, sekä erilaiset jäsenistölle etua tuovat keskusjärjestökumppanuudet punnita.

Hannu Salvi
puheenjohtaja

2. KEHO -TOMENPIDEOHJELMAN PAINOPISTEET

Kansanopistoyhdistyksen seuraavan kaksivuotiskauden aikana tullaan kansanopistojen tehtävää, toimintaedellytyksiä ja asemaa koulutusjärjestelmässämme tarkastelemaan osana. Kesäkuussa 2009 opetusministeriössä vahvistetun vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelman (KEHO) toimeenpanosuunnitelman mukaan KEHO -ohjelmaa toteutetaan vaiheittain vuoden 2012 loppuun saakka "vuorovaikutteisena prosessina". Kansanopistoyhdistyksen hallitus teki kesällä 2010 päätöksen yhdistyksen toimiston vuoden 2012 loppuun asti yltävästä projekti-organisaatiosta, jolla pyritään selviämään KEHO -toimenpideohjelman edellyttämistä toimista. Samalla päätettiin jatkaa yhdistyksen järjestö- ja palvelutoiminnan kehittämistä ja sen edellytysten arviointia. Yhdistyksen hallinto on myös linjannut, että molempiin yhdistyksen organisaation tavoitteisiin liittyy aloitteellisuus vapaan sivistystyön järjestöjen yhteistyön kehittämiseksi.

2.1. Kansanopistojen tehtävä ja asema koulutusjärjestelmässä

Vuoden 2010 alussa voimaan tullut uusi vapaan sivistystyön laki laajentaa sen piiriin kuuluvien oppilaitosten koulutus- ja sivistystehtävää. Laki määrittelee kansanopistojen toiminnan ominaispiirteet ja vahvistaa sen, että opiston ylläpitämisluvassa voidaan tunnistaa ylläpitäjän arvopohja ja määrittellä kansanopiston erityinen koulutustehtävä. Ylläpitämislupien ohjausmerkitys on vahvistunut uudessa laissa, mikä olikin kansanopistojen tavoitteena. KEHO -ohjelman toimeenpanon ensisijainen tavoite.

- Kansanopistoyhdistyksen tehtävänä on nyt turvata kaikkien kansanopistojen ylläpitäjien tasavertaiset mahdollisuudet osallistua vuonna 2011 toteutettavaan kansanopistojen ylläpitämislupien uudistamisprosessiin.

Kansanopistot tulee tunnistaa arvoperusteista, valtakunnallista ja alueellista sivistystehtävää toteuttavina oppilaitoksina. Yhdistyksen ja sen KEHO -projektin pyrkimyksenä on tukea sekä ylläpitäjiä että viranomaisia tässä prosessissa ja osaltaan varmistaa sen laadukas toteuttaminen. Aikuiskoulutuksen oman yksikön (tulosalueen) hajauttaminen OKM:ssä on osaltaan johtanut siihen, että KEHO -ohjelmaan liittyviä valmistelutehtäviä on osoitettu keskusjärjestöille. Kansanopistoyhdistys voi hoitaa kansanopistojen asemaan liittyviä valmistelutehtäviä vain tiiviissä ja välittömässä vuorovaikutuksessa opistokentän ja sen ylläpitäjien kanssa. Tämä on yhdistyksen oman KEHO -työn ehdoton edellytys. Yhdistyksellä on tähän konsultointi- ja tukitehtävään käytössään sekä opetusministeriön varaamaa KEHO -ohjelman resurssia että Opetushallituksen myöntämää Yhteistyöllä uusiin rakenteisiin -henkilöstökoulutuksen resurssia.

Kaikki toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjät, myös kansanopistot, ovat vastanneet opetusministeriön ns. VAUHTI -kirjeisiin, joissa niitä on pyydetty esittämään suunnitelmat toimenpiteistä koulutuksen järjestäjäverkon kokoamiseksi vuosina 2011- 2012. Ministeriö on ilmoittanut tekevänsä saatujen esitysten ja selvitysten perusteella vuoden 2010 loppuun mennessä linjaukset järjestäjäverkon rakenteellisesta kehittämisestä. Ministeriö on linjannut, että VAUHTI -hankkeeseen liittyviä järjestelyjä

voidaan tehdä vielä vuoden 2012 loppuun asti. Kansanopistojen osalta on todettu, että ne "menevät VAUHTIin KEHO edellä" so. kansanopistojen asemaa ammatillisen koulutuksen järjestäjinä tullaan tämän linjauksen mukaan tarkastelemaan osana KEHO -ohjelmaa. Tätä koskeva toimeksianto sisältyy 1.7.2010 asetetun "Kansanopistojen rakenteellisen kehittämisen tukiohjelman ohjausryhmän" tehtävään.

- Yhdistyksen KEHO -projektin tehtävänä on tuottaa ohjausryhmälle ja ministeriön asettamalle selvityshenkilölle vapaan sivistystyön vahvistamiseksi tarvittavia tietoja yhdessä kansanopistojen kanssa.

Uusi vapaan sivistystyön laki vahvistaa kansanopistojen tehtävän nuorten ja aikuisten koulutuspolkujen rakentajana. Tähän ns. nivelvaiheen koulutustehtävään liittyy myös kansanopistojen keskeinen asema perusopetuksen lisäopetuksen järjestäjänä.

- Kansanopistokymppien ja kansanopistolukioiden tehtävän merkitys tulee nähdä osana KEHO -ohjelman ns. palvelukykytavoitetta: miten vahvistaa vapaan sivistystyön oppilaitosten kykyä kohdata erilaisten (ja muuttuvien) opiskelijaryhmien tarpeita.
- Kansanopistojen opinnollisen, jatko-opintoihin hakeutumista vahvistavan "hyvän välivuoden" merkitys tulee voida sovitaa maan hallituksen ajamaan nuorten nopeaan koulutukseen sijoittamiseen tähtäävään politiikkaan.
- Kansanopistovuoden aiheuttamat mahdolliset valintaedellytysten heikennykset myöhemmissä opiskelijavalinnoissa tulee poistaa.

2.2. Toimintaedellytysten vahvistaminen

Vapaan sivistystyön lakia täydennetään syksyllä 2010 ns. rahoituslailla, joka kansanopistojen osalta tulee voimaan 1.1.2012. Kaikki vapaan sivistystyön oppilaitosten keskusjärjestöt ovat todenneet, että KEHO -ohjelmaan keskeisesti liittyvän rahoitusjärjestelmän kehittäminen on vielä kesken. Opetusministeriön asettama rahoitusryhmä totesi keväällä 2010 jättämässään esityksessä, että "kansanopistojen vapaan sivistystyön toimintaedellytyksiä vahvistettaisiin parhaiten nostamalla valtionosuusprosentti 57:stä 65:een". Tämä ei kuitenkaan sisälly rahoituslain esitykseen. Kansanopistoyhdistys pyrkii yhteistyössä ministeriön kanssa neuvotellen siihen, että

- Valtionosuusprosentti tulee nostaa 57:stä 65:een prosenttiin.
- KEHO -tukiohjelman sisällytetään vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmän kehittämisen mahdollisuudet ja vaikutukset kansanopistoissa

Yhdistyksen KEHO -projektin selvitystehtävän näkökulmaksi sopii myös KEHO -raportin esitys: "On myös analysoitava, miten nykyinen rahoitusjärjestelmä on tukenut tai vaikeuttanut vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuotojen tehtävien hoitamista ja toiminnan kehittämistä asetet-

tujen tavoitteiden mukaisesti.” Alkuvuodesta 2010 tehty rahoituslain valmistelutyötä varten oli käytettävissä niin vähän aikaa, ettei rahoitusjärjestelmän kehittämisen mallintamiseen ollut mahdollisuutta.

- Yhdistyksen oman KEHO -projektin selvityksissä tulee ottaa huomioon kansanopistojen toimintaprofiilit ja arvioida vapaan sivistystyön vahvistamisen erilaisia malleja

2.3. Ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen kehittäminen

KEHO -ohjelman toimeenpanosuunnitelmassa todetaan, että ”Vuosille 2009-2012 ajoittuva rakenteellisen kehittämisen ohjelma toteutetaan yhteistyössä Suomen Kansanopistoyhdistyksen ja ylläpitäjien kanssa alueellista ja arvopohjaan perustuvaa kokoamisprosessia tukien.” Opetusministeriö on jakanut rakenteellisen kehittämisen toimenpiteet jatkokyöskentelyn osalta kahteen kokonaisuuteen: rakenteellisen kehittämisen mallihankkeet ja pienten sekä vähän vapaata sivistystyötä järjestävien opistojen tukiohjelma.

Ministeriö myönsi 15.4.2010 rakenteellisen kehittämisen ns. RAKE -avustuksia kaikkiaan kahdeksalle ”pilotti-hankkeelle”. Lisäksi kaksi arvopohjaista opistoverkosta sai laatu- ja kehittämisavustusta (ns. LAKE -avustus) yhteistyönsä kehittämiseen. Näiden verkostojen ja niiden hankkeiden piirissä on lähes puolet kansanopistoista. Monet verkostot ovat tehneet yhteistyötä kymmenien vuosien ajan, mutta voineet toteuttaa sitä suunnitelmallisemmin kun Opetushallitus alkoi vuonna 2001 myöntää tähän tarkoitukseen kehittämisavustuksia.

Opetusministeriö on antanut Kansanopistoyhdistykselle tehtäväksi seurata näiden opistoverkostojen yhteistyön etenemistä ja esitellä niiden tuloksia koko opistokentälle. Yhdistyksen KEHO -projektin tehtävänä on tämän analyysin tekeminen yhdessä kehittämishankkeissa mukana olevien opistojen kanssa. Ruotsinkielisten kansanopistojen toiminnan kehittämistä selvitetään yhteistyössä Åbo Akademin kanssa osana yhdistyksen KEHO - projektia.

- Kansanopistoyhdistyksen KEHO -projektin tehtävät toteutetaan ensisijaisesti opistojohdon ja henkilöstön sekä ylläpitäjien näkemyksiä kuuntelemalla ja kartoittamalla.

Kunkin opiston / opistoverkoston kanssa sovitaan erikseen minkälaisia henkilöstökoulutuksen, sivistys- ja koulutustehtävän arvioinnin tai strategisen konsultoinnin toimia ne yhdistykseltä mahdollisesti haluavat KEHO -ohjelman toimeenpanon aikana.

2.4. Valtakunnallisen järjestörakenteen kehittäminen

Opetusministeriö nosti KEHO -raportin ehdottamista monista kehittämiskohteista muita kiireellisemmäksi vapaan sivistystyön valtakunnallisen järjestörakenteen kehittämisen. Valtion vuoden 2011 talousarvion selvitysosassa todetaan, että vapaan sivistystyön järjestörakennetta uudistetaan yhteistyön ja voimavarojen käytön tehostamiseksi osana vapaan sivistystyön kehittämisohjelman toimeenpanoa.

- Kansanopistoyhdistys toimii aloitteellisesti vapaan kansansivistystyön järjestöyhteistyön vahvistamiseksi ja sen edellytysten selvittämiseksi.

Toimintakauden aikana ja myös osana yhdistyksen KEHO -projektiä jatketaan neuvotteluja yksityisiä vapaan sivistystyön oppilaitoksia edustavien järjestöjen, Opinto-keskukset ry:n, Suomen Settlementiliiton ja Urheiluoipstojen Yhdistys ry:n kanssa yhteistyöpohjan selvittämiseksi. Kansalaisyhteiskunnan ylläpitämien oppilaitosten keskusjärjestöillä on KEHO -ohjelman toimeenpanoon liittyviä yhteneviä tavoitteita erityisesti rahoitusjärjestelmän kehittämisen ja ylläpitämislupien uusimisen osalta.

Yhdistys tulee edelleen esittämään Vapaan sivistystyön yhteistyöryhmän (YTR) tehtävän ja toimintaedellytysten vahvistamista. Yhdistys tulee olemaan aloitteellinen Vapaan sivistystyön yhteisjärjestön (VSY) roolin ja tehtävien arvioinnissa suhteessa Yhteistyöryhmään ja oppilaitosten keskusjärjestöjen edunvalvonta- ja palvelutehtävään. Tavoitteena tulee olla vapaan sivistystyön yhteisen kehittämisen vahvistaminen.

Järjestörakenteen kehittämisessä otetaan erityisesti huomioon ruotsinkielisten kansanopistojen oman yhdistyksen kanssa tehdyt järjestösopimukset ja Bildningsforum rf:n kanssa tehtävä yhteistyö.

3. KANSANOPISTOYHDISTYKSEN PALVELUKYVYN VAHVISTAMINEN

Kansanopistojen toimintaympäristön muutokset ovat haastaneet sekä yhdistyksen että sen organisaation toimintamallin. Yhdistyksen hallitus on asettanut tavoitteeksi selvittää, onko nykyisellä toimintamallilla ja resursseilla mahdollisuuksia hoitaa niitä tehtäviä, joita kansanopistokenttä odottaa ja millaisilla muutoksilla tavoitteeseen päästään.

- Tavoitteena on luoda kansanopistojen edunvalvontatyölle, viestinnälle ja palveluntarjonnalle kestävä ja nykyistäkin vahvempi asema.

Kansanopistoyhdistys pyrkii organisaationsa ja palveluitensa kehittämisellä myös vahvistamaan yhteistyöasemaansa vapaan sivistystyön järjestökentässä.

3.1. Opistokentän tarpeet ja odotukset

Kansanopistoyhdistyksen palvelutoiminnan kokonaisuuteen ovat kuuluneet opistohenkilöstön koulutus, erilaiset yhteiset tilaisuudet, kehittämishankkeet, viestinnän ja yhteisen markkinoinnin palvelut, Kansanopisto -lehti ja julkaisut, sähköiset verkko- ja tietokantapalvelut sekä erilaiset jäsenpalvelut (mm. ansiomerkit). Järjestöpalvelujen kokonaisuutta on aikaisempien selvitysten ja palautteen perusteella pidetty hyvänä ja monipuolisen opistokentän tarpeita vastaavana. Varsinkin verrattuna muihin vapaan sivistystyön järjestöihin on Kansanopistoyhdistyksen palvelutoiminta hyvin laajaa.

Kansanopistoyhdistyksen jäseniä ovat vuodesta 2003 alkaen olleet kansanopistojen ylläpitäjät eikä yhdistyksellä ole enää henkilöjäseniä. Yhdistykseltä on edellytetty, että sen tulisi arvioida toimintaansa ensisijaisesti jäsentensä tarpeitten ja odotusten perusteella. Tällöin keskeiseksi ydintehtäväksi nousee kansanopistotyön edunvalvonta, johon Kansanopistoyhdistyksellä jäsenistönsä laajan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden takia on erittäin hyvät edellytykset.

Kansanopistoverkoston toiminnan vahvistuminen, alueellinen yhteistyö ja sen rahoitus ja KEHO -ohjelmaankin liittyvät tavoitteet ovat vauhdittaneet oppilaitosten yhteisten palveluitten kehittämistä. Kansanopistoyhdistyksen palvelurakennetta ja -kykyä tulee arvioida myös suhteessa tähän prosessiin ja mahdollisesti muuttuviin tarpeisiin.

3.2. Yhdistyksen palveluiden kehittäminen

Kansanopistoyhdistyksen toinen painopiste tulee toimintakaudella olemaan järjestöorganisaation palveluiden kehittäminen

- Palveluiden kehittämistyön tulee tunnistaa yhdistyksen keskeiset tehtävät ja huolehtia niiden toteuttamisen edellytyksistä yhdistyksen organisaatiossa.

Osana KEHO -valmistelutyötä toteutettiin kevään 2010 aikana lähinnä kansanopistojen hallintopalvelujen yhteistä tuottamista koskenut palveluyhtiöselvitys. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 62 opistoa; 36 niistä ei tällä hetkellä / ei ollenkaan ollut kiinnostunut yhtiön palveluista, 26 opistoa ilmoitti olevansa jo nyt kiinnostunut käyttämään yhtiön palveluja / tuottamaan sille palveluja. Monet vastaajat totesivat, että rake-prosessi on opistoverkoston osalta kesken ja niiden yhteisten palvelumallien suunnittelu vasta alkamassa. Selvityksen perusteella yhdistyksen hallinto totesi, että jatkoselvitystä tehtäessä tulisi ottaa erityisesti huomioon opistoverkoston ulkopuolella olevien opistojen valmiudet hoitaa opistohallinnon lisääntyvät tehtävät. Palveluyhtiön tarpeen selvittämistä tullaan toimintakaudella jatkamaan myös osana KEHO -ohjelman selvityksiä.

3.3. Yhdistyksen resurssit

Pääosa yhdistyksen palveluista tuotetaan jäsenmaksuilla, jotka määräytyvät kansanopistojen valtionosuussuoritteiden perusteella. Koulutuksen järjestäjäverkon muutokset ovat aiheuttamassa tilanteen, jossa jäsenmaksun laskentaperuste ei jatkossa enää kohtele yhdistyksen jäseniä tasavertaisesti.

- Osana yhdistyksen palvelukyvyyn ja organisaation kehittämistä valmistellaan vuoden 2012 vuosikokoukselle esitys yhdistyksen jäsenmaksuperusteiden tarkistamisesta.

Samalla täsmennetään sitä, mitä palveluita jäsenmaksuilla tuotetaan.

Yhdistys on voinut tuottaa koulutus- ja kehittämispalveluja opistohenkilöstölle opetusviran-omaisilta saadulla hankerahoituksella. Yhdistyksen tuottamien palvelujen julkisen tuen edellytykset otetaan huomioon resurssija mitoitettaessa.

Yhdistyksen hallinto on kesällä 2010 päättänyt sekä KEHO -projektiin että yhdistyksen palvelukyvyyn vahvistamiseen varattavista henkilöstöresursseista. Pääsihteerin työpanos kohdennetaan KEHO -työhön ja edunvalvontaan. KEHO -työhön kohdennetaan myös suunnittelija-työn ja ruotsinkielisten opistojen resurssit. Yhdistyksen palvelutuotantoa kehittämään sekä toimiston esimiestehtäviin palkataan määräraikainen kehittämisspäällikkö.

SUOMEN KANSANOPISTOYHDISTYS ry
 Vuosikokoukselle 21.9.2010

TALOUSARVIOESITYS 2011

	Budjettilisäys v. 2011	Budjetti v. 2010	Toteutunut v. 2009
JÄRJESTÖTOIMINTA			
TUOTOT	8 000,00	8 000,00	24 745,83
PALKAT, PALKKIOT, MUUT HENKILÖKULUT	-81 000,00	-38 000,00	-42 007,94
MUUT TOIMINTAKULUT	-22 000,00	-22 000,00	-32 578,91
JÄRJESTÖTOIMINTA YHTEENSÄ	-95 000,00	-52 000,00	-49 940,02
KEHITTÄMIS JA KOKULUTUSTOIMINTA			
TUOTOT	20 000,00	40 000,00	20 852,50
PALKAT, PALKKIOT, MUUT HENKILÖKULUT	-58 000,00	-87 000,00	-34 482,82
MUUT TOIMINTAKULUT	-20 000,00	-38 000,00	-18 883,44
KEHITTÄMISTOIMINTA YHT.	-58 000,00	-85 000,00	-32 213,76
HALLINTO			
TUOTOT	0,00	0,00	0,00
PALKAT, PALKKIOT, MUUT HENKILÖKULUT	-8 000,00	-8 000,00	-8 533,70
MUUT TOIMINTAKULUT	-24 000,00	-28 000,00	-47 837,59
HALLINTO YHTEENSÄ	-32 000,00	-36 000,00	-56 471,29
TIEDOTUS			
TUOTOT	30 000,00	30 000,00	39 339,08
PALKAT, PALKKIOT, MUUT HENKILÖKULUT	-88 000,00	-88 000,00	-88 435,83
MUUT TOIMINTAKULUT	-54 000,00	-52 000,00	-77 082,91
TIEDOTUS YHTEENSÄ	-112 000,00	-110 000,00	-124 179,66
YHTEISET HENKILÖKULUT			
TUOTOT	10 000,00	34 000,00	19 820,94
PALKAT, PALKKIOT, YHTEISET KULUT	-40 000,00	-88 000,00	-89 739,18
MUUT HENKILÖKULUT	-10 000,00	-47 000,00	0,00
YHTEENSÄ	-40 000,00	-91 000,00	-69 918,22
TOIMISTOKULUT			
KULUT	-80 000,00	-80 000,00	-108 195,15
YHTEENSÄ	-80 000,00	-80 000,00	-108 195,15
KANSAINVÄLINEN TOIMINTA			
TUOTOT	4 000,00	4 000,00	0,00
KULUT	-14 000,00	-14 000,00	-12 439,08
KANSAINVÄLINEN YHTEENSÄ	-10 000,00	-10 000,00	-12 439,08

	Budjettiesitys v.2011	Budjettiesitys v.2010	Toteutunut v.2009
PROJEKTIIT			
TUOTOT	180 000,00	100 000,00	138 019,03
PALKAT, PALKKIOT, MUUT HENKILÖKULUT	-85 000,00	-30 000,00	-82 341,14
MUUT TOIMINTAKULUT	-110 000,00	-70 000,00	-72 982,87
PROJEKTI YHTEENSÄ	-15 000,00	0,00	2 715,02
POISTOT			
POISTOT	-2 000,00	-3 000,00	-1 245,25
POISTOT YHTEENSÄ	-2 000,00	-3 000,00	-1 245,25
VARSINAISEN TOIMINTA YHT	-453 000,00	-467 000,00	-429 857,43
VARAINHANKINTA			
JÄSENMAKSUT	280 000,00	285 700,00	305 575,43
MUUT TUOTOT	29 000,00	29 000,00	24 300,00
VARAINHANKINTA YHTEENSÄ	319 000,00	324 700,00	329 875,43
KULLUVAAMA	-134 000,00	-142 300,00	-180 022,00
KORKO- JA RAHOITUSTUOTOT			
KORKOTUOTOT	1 700,00	0 000,00	1 318,79
KORKO- JA MUUT KULUT	-1 000,00	0,00	-2 830,14
PANKKIKULUT	-700,00	-700,00	-835,53
RAHOITUSNETTO	0,00	0 300,00	-2 155,88
TOIMINNAN TULOS	-134 000,00	-134 000,00	-182 177,88
YLEISAVUSTUKSET			
TOIMINTA-AVUSTUS	135 000,00	135 000,00	135 000,00
TULOS ENNEN TILINPÄÄTÖSSIRTOJA	1 000,00	1 000,00	32 822,12
TILINPÄÄTÖSSIRROT			
VARASTON MUUTOS	-1 000,00	-1 000,00	3 476,39
SIIRTO RAHASTOON			7 611,33
TILIKAUDEN TULOS	0,00	0,00	28 687,18

Suomen Kansanopistoyhdistys –
Finlands Folkhögskolförening ry

2. KANSANOPISTOKOKOUS 21. – 22.9.2010 LAPUAN KRISTILLINEN OPISTO

Tiistai 21.9.

- 11.00 Lounas
- 11.45 Kansanopistokokouksen avaus ja tervetuloitotukset
puheenjohtaja **Hannu Salvi**, Suomen Kansanopistoyhdistys
rehtori **Pentti Lemettinen**, Lapuan kristillinen opisto
- 12.00 ”**Sivistystyö osallisuuden vahvistajana**”
johtaja **Johanna Suurpää**, oikeusministeriö, Demokratia- ja kieliasioiden yksikkö
toiminnanjohtaja **Paula Ilén**, Suomen Punaisen Ristin Satakunnan piiri
- kommenttipuheenvuorot:
opetusneuvos, yksikön päällikkö **Leena Nissilä**, Opetushallitus
tiedotussihteeri **Heli Karhumäki**, Lapuan tuomiokirkkoseurakunta
- 14.15 Kahvi
- 15.00 **Suomen Kansanopistoyhdistyksen vuosikokous**
Majoittuminen
- 19.30 **Illallinen** opistolla, isäntinä piispa **Simo Peura** ja piispatar **Anni Peura**

Keskiviikko 22.9.

- Aamiainen majapaikassa
- 09.00 ”**Vapaan sivistystyön vahvistaminen oppilaitoksissamme**”
KEHO -ohjelman toimeenpano: keskustelun alustavat **Timo Heinola**, **Kerstin Romberg** ja **Jyrki Ijäs**
Kansanopistojen rakenteellisen kehittämisen tukiohjelman ohjausryhmän jäsenenä, yhdistyksen
KEHO -projektin esittely
- pyydyt kommenttipuheenvuorot:
koulutusjohtaja **Satu Kantola**, Opintokeskukset ry
rehtori **Jorma Hyytiä**, Urheiluopistojen Yhdistys ry
opetusneuvos **Leena Nissilä**, Opetushallitus
- 11.30 Kansanopistokokouksen päätös ja lounas

Ruotsinkielisten opistojen KEHO -ohjelman rehtorikokous 12.30 – 14.00, kehittämiskoordinaattori **Renata Svedlin** ja pääsihteeri **Jyrki Ijäs**